

Nils Eira en zijn kinderen

COR BRUIJN

**Geroofd
van het
eiland**

**GEROOFD
VAN HET EILAND**

COR BRUIJN

GEROOFD
VAN HET EILAND

Met illustraties van *Laura Gerding*

TWEDE DRUK

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

SERIE: NILS EIRA EN ZIJN KINDEREN

DEEL 1: GEROOFD VAN HET EILAND

DEEL 2: DE VLUCHT NAAR KAUTOKEINO

DEEL 3: TOEN DE BOSHAAN RIEP

I. KAREN WORDT BANG

Het was een zachte herfstdag in het laatst van oktober van het jaar 1944. Het water van de Kvaenangenfjord, heel in het noorden van Noorwegen, golfde rustig, want er was bijna geen wind. Er lag een eilandje midden in de fjord. Dat had hoge bergen en een smal, stenig strand. Tegen dit strand kabbelden de golfjes met een licht geluid. Ze leken wel blij, omdat de dag zo mooi was. De zon stond op haar hoogst en kwam daardoor net nog boven de bergen in het zuiden uit. Karen Eira, het Lappenmeisje, zat met haar rug tegen haar huis aan en koesterde zich in het licht en de warmte. Hun huis stond maar op een prachtig plekje aan dit strand, vond ze, wel helemaal in het noorden van het eiland, maar net aan een bocht, zodat het open lag voor de zuiderzon en een ruige bergwal het wat beschermde tegen de wilde winden uit het noorden.

Karen keerde haar gezichtje naar de zon, knipperde even met de ogen en haalde diep adem. Het leek er wel een beetje op, dat haar gezicht zelf een zonnetje was, zo straalde het van tevredenheid en blijheid. Hè, hè, lekker even van het licht en de warmte genieten! Vlak boven de kam van de berg rolde de gloeiende schijf van de zon. Gauw genoeg — o, veel te gauw! — zou ze weer achter de wereld wegzinken. Dan sloeg haar licht nog wel scherp tegen de hemel aan en de sneeuw, daar heel in de hoogte, flonkerde en flikkerde, maar gauw — o, veel te gauw! — schoven dan de schaduwen over de wijde fjord aan, en schemerig werd weer de wereld, uren en uren. En gauw genoeg — o, veel te gauw! — zou de zon helemaal wegblijven! Over enkele weken all! Dan stond zelfs de top van de hoge Steenberg niet eens meer in haar gloed, geen uur, geen minuutje! Dan werd het voor weken, voor maanden weer hele-

maal echt winter, en koud, zo koud, met een schemerachtig licht, en met stormen onder de sterren.

Karen snoof met één haal zoveel lucht op, dat haar borst ervan zwol. Hè, wat rook dat lekker! Lekker zilt! Het leek wel, of de zeelucht naar zoutevis smaakte! Daar werd je sterk van!

Toen keek ze strak naar een zwarte stip, hoog tegen de bleekblauwe lucht. Dat was een vogel, dat wist ze. Dat was de adelaar van het eiland! Die zweefde daar maar heen en weer op zijn grote vleugels, loerend op buit. Hij had zijn nest ergens op de helling van de Steenberg, zei vader, op een steile piek, boven een diepe afgrond. Niemand kon erbij. Een maand of wat terug had hij nog een lammetje geroofd, van Halvorsen, de koopman. Zo maar meegegraaid! Rang, met zijn grote klauwen in de wol van de rug, en weg ermee, hoog de lucht in, naar het nest! Alsof het een vis was, een forel of een haring! Maar van hún lammeren zou hij nu wel afblijven! Die waren nu al te groot en te

zwaar. En bovendien: hun ram was een kwaaië! Die zou die rover wel even zijn horens laten voelen, als hij een aanval durfde wagen! Trouwens, Sappo, hun hond, was er ook nog; die was bang van niets en van niemand, en een trouwe waker!

De stip dreef nu weg en Karen keek met de hand boven de ogen nog even naar de zon, die nu juist achter een hoge, brede bult begon weg te schuiven. Toen boog ze zich weer over haar werk.

Over haar werk? Ja, je denkt toch zeker niet, dat de elfjarige Karen zo maar niets deed? Daar had ze geen tijd voor. Ze had een vader en twee broers, Klemet en Ole. Klemet was veertien en Ole dertien jaar. Hun moeder was al een jaar dood, en Karen deed haar best haar zo goed mogelijk te vervangen. Geen wonder dus, dat ze veel te doen had.

Nils Peder Eira heette de vader. Hij kwam ver uit het zuiden van Finmarken, de Noorse provincie, die aan Finland grenst. Daar ligt midden in de oneindige, golvende vlakte het dorp Kautokeino, dat haast alleen maar Lappen als inwoners heeft. En daar omheen wonen ook bijna alleen maar Lappen, soms op verre afstand van elkaar. Dat zijn de Berglappen. Deze worden zo genoemd, omdat ze in de bergstreken wonen. Daar hoeden ze in de koude maanden van het jaar hun rendierkudden. Als het na de winter zachter weer begint te worden, trekken ze met die kudden dagen en nachten achter elkaar ver naar het noorden toe, tot aan de rand van de Noordelijke IJszee, naar de gebieden tussen de fjorden. Ja, sommigen drijven hun dieren dan wel dwars door de zee op een van de eilanden toe, waar ze dan gedurende de zomermaanden kostelijk voedsel vinden en bovendien geen last van de milliarden muggen hebben, die in het zuiden mensen en dieren zo kwellen.

Nu, als kind van zo'n Berglap werd Nils Peder Eira geboren, in een rendierkamp, dat ongeveer tien uur lopens ten zuiden van Kautokeino lag. Het was zo dicht bij de grens, dat je er de Finse koning haast op zijn troon zou hebben kunnen zien zitten, . . . als Finland maar een koning had gehad, maar dat was niet zo, want het is een republiek en een republiek heeft geen koning.

Maar wel kwamen de mensen uit het kamp van Nils zoveel in aanraking met de Finnen, dat de meesten van hen beter Fins spraken dan Noors, al gebruikten ze natuurlijk het liefst hun eigen taal, het Laps.

Nils' vader heette Peder en hij had vier zoons en twee dochters. Nils was de jongste van allemaal. Dat was niet prettig voor hem, want je kon eigenlijk wel zeggen, dat hij daardoor de jongste knecht van zijn vader was; iedereen baasde min of meer over hem. Vader Peder stierf jong, kort na de eerste wereldoorlog. Toen werd Anders, de oudste broer van Nils, de leider van de sida, het familiecamp. Nils kreeg het toen nog minder prettig, want Anders was wel een ijverige, hard aanpakende man, maar hij was erg heerszuchtig. Ole, Nils' tweede broer, hield het daardoor niet lang meer in de sida uit en vertrok naar Zweden, waar hij in de ijzermijnen van Kiruna ging werken. En het jaar daarop verdween Johan, de derde broer, ook. Die trad in dienst bij een rederij in Tromsø. Soms werkte hij daar aan de wal, als pakhuisknecht, soms ging hij als dek-knecht mee op een boot, die met vrachten en passagiers de noordkust bevoer, door alle fjorden, tot heel naar de haven van Kirkenes, in de uiterste noordoosthoek, over een afstand van wel meer dan duizend kilometer.

Nils kon zo iets natuurlijk niet doen, want hij was toen nog maar dertien jaar. Hij zou het trouwens ook niet gewild hebben, want hij was zachtmoedig van aard en hield te veel van zijn moeder en van het zwervende leven met de sida. Zo trok hij nadien nog meer dan zeven jaar met de sida mee, achter de kudde aan, in het voorjaar van het zuiden naar het noorden en in het najaar van het noorden naar het zuiden. De heerlijke zomermaanden bracht hij dan door in de omgeving en op de hellingen van een berg, die de Troidalstind heette en heel in het noorden op een brede landtong tussen twee fjorden lag. En kijk, een van die twee fjorden was nu juist de Kvaenangenfjord, waarin het eiland van Karen lag. Van de plaats, waar ze zat, kon ze die Troidalstind best zien. Op zijn top en zijn hoogste hellingen lag altijd sneeuw, en ver over de zee en over de voorste, grijze bergen van het vasteland heen kon ze die top

met zijn witte sneeuwmuts duidelijk in de zon zien blinken. Ze keek er altijd naar met een stil verlangen in haar hartje. Het was hun berg, hun rendierberg, de berg van hun oude sida. Reeds grootvader Eira dreef er zijn rendieren heen. Vroeger kwam vader er elk jaar, ook nog, toen hij met moeder en de kinderen op het eiland woonde. Hij wist precies, wanneer het zomerleven met de kudden op de berg weer moest beginnen. Dan roeide moeder hem over de fjord naar de vaste wal, met zijn ski's en zijn stokken en zijn welgevulde rugzak. En ze zette hem af bij Valan, het dichtst bij het rendierpad waarlangs oom Anders met zijn sida en zijn kudde trok en dan voegde vader zich bij hem. Hij bleef dan heel veel weken weg, net zo lang tot het in oktober te koud werd en de rendieren weer naar het zuiden wilden. Dan trok alles weer langs hetzelfde pad terug en moeder roeide weer over de fjord om vader terug te halen. De boot was dan vol, als ze weer op het strand van het eiland schoot, vol met huiden en gedroogd vlees en botten, die vader van zijn eigen rendieren meebracht, want vader had nog een heleboel rendieren in de kudde van de sida meelopen, o heden, wel twintig, wel vijftig, misschien wel honderd. En de huiden waren van hem en het vlees was van hem en als er kalfjes kwamen, dan was het halve aantal daarvan ook van hem. De andere helft kreeg oom Anders voor de verzorging in de wintermaanden. En als oom Anders vlees of huiden of dieren van vader verkocht op de markt van Skibotten of Alta, dan kwam het geld, dat hij daarvoor ontving, ook grotendeels in vaders gordeltas terecht. Daardoor waren ze dan ook veel rijker dan Gaute Ingversen, de visser, die in een plaggenkota aan de andere kant van het eiland woonde.

De Eira's hadden vroeger zelf ook in zo'n huis van turfplaggen gewoond, van binnen van houten, half afgeschaafde palen en van buiten van turfplaggen, tegen de wanden en op het dak. Dat herinnerde Karen zich nog best. Er brandde zo maar een open vuur in, geen kachel, geen fornuis; de rook zweefde door het hele vertrek en trok weg door een gat in het dak, dat met een houten luik kon worden gesloten. De ouders van Karens moeder hadden er ook al in gewoond, grootvader en groot-

moeder Haetta, en haar moeder, Kirsten Haetta, was erin geboren. Grootvader en grootmoeder Haetta hadden het arm en daarom was Kirsten, toen ze groot geworden was, op de vaste wal gaan werken, op een boerderij, die dicht bij het rendierpad van de Eira's lag, en zo kwam het, dat Nils Eira haar had leren kennen.

Toen ze met elkaar trouwden, was grootvader Haetta al dood en Kirstens moeder leefde alleen in haar huisje op het eilandstrand, oud en gebrekkig. Nils en Kirsten trokken bij haar in. Nils kon het toen wel tamelijk goed met zijn broer Anders vinden, maar hij wilde toch liever vrij man zijn. Hij leefde daarna met zijn gezin van de visvangst en de schapenteelt, en van wat zijn rendieren hem nog opleverden.

Kort na de dood van grootmoeder begonnen ze aan de bouw van hun nieuwe huis. Dat kon Karen zich nog best herinneren, want ze was toen al bijna zes jaar oud. Dat huis kwam wat hoger op het strand te staan en wat meer onder de beschutting van de bergwal. En het werd helemaal van hout, van zuiver geschaafde planken, die vader van koopman Halvorsen had gekocht, en koopman Halvorsen had ze met zijn motorboot van heel ver over zee gehaald, misschien wel heel uit Tromsø, of Nordreisa of Alta, dat wist ze niet meer.

Een huis helemaal van hout? Was dat eigenlijk wel zo? Geen plaggen meer tegen de muren en op het dak?

Nee, op het dak niet. Maar tegen de muren? Aan het open strand zo maar een huis van alleen maar planken? En de gierende noordpoolwinden er in de winter omheen? Bij een vorst van soms wel veertig graden? Nee, dat kon niet! In zo'n huis zou je bevriezen! Daarom was er vlak rondom het huis een wal van aarde en steengruis gemaakt, die weer door een betimmering van planken werd afgesloten. Die wal reikte tot onder de raamkozijnen. En zo zat Karen dan ook eigenlijk niet met haar rug tegen het huis aan, maar tegen de houten schutting.

De adelaar was nu weg, maar de zonneschijf was weer van achter de bergbult te voorschijn gekomen, en Karen zat met haar hoofd gebogen over haar werk. Een paar donkere haar-

lokken kwamen uit haar helder rode muts te voorschijn en bungelden krullend tegen haar bruine voorhoofd. Ze spande zich erg in. Ze drukte daarbij haar tong tegen de linkerhoek van haar mond, zodat haar wang ervan opbolde. De oorkleppen van haar muts waren zo lang, dat ze ze onder haar kin kon vastknopen, maar ze hingen nu los langs haar hoofd en streken langs haar wangen bij elke beweging, die ze maakte.

Wat voor werk ze eigenlijk deed? Ze zat een kleurige wollen band te weven, net zo een als er langs haar muts was genaaid, maar dan wat breder. De wol was van hun eigen schapen en ze had ze zelf gesponnen en geverfd. Spinnen en weven had ze al heel jong van haar moeder geleerd en bij het verven had haar vader haar geholpen. Ze had een stok met een lange pen eraan voor zich in de grond gestoken. Aan die pen had ze de draden van de schering geknoopt, blauwe en groene en een enkele rode, en het andere einde van die draden had ze aan haar gordel vastgemaakt. De inslagdraad was geel en om een spoeltje gewonden, dat vader uit een rendierbot had gesneden. Ook het weefraampje had hij met zijn knappe handen uit zo'n bot vervaardigd.

En nu weven, weven, weven maar! Telkens ging het spoeltje van de ene hand in de andere, van rechts naar links en van links naar rechts. Karen had er haar hele aandacht bij nodig. Twee draden opnemen, drie draden opnemen, twee draden opnemen en zo maar voort, telkens wat anders. Er ontstonden afwisselend kruisjes en sterretjes en driehoekjes onder haar rappe vingers, van net zulke kleuren als de band op haar muts. Ze maakte deze band wat breder, omdat hij niet voor een muts maar voor de nieuwe zomerkofte van Klemet was, de mooie blauwe kiel, die alle Lappen zo graag droegen en die bijna tot aan de knieën afhing en met kleurige banden was afgezet.

Als ze genoeg van dit band had geweven, morgen of overmorgen, zou ze meteen aan de gordel voor die kofte beginnen. Dat was nog eens een werk! Want die gordel was nog wel tweemaal zo breed en ze wou er ook witte en zwarte figuren doorheen weven.

Er kwam een rimpel in haar voorhoofd en ze kneep haar ogen

een beetje dicht. Nee hoor, ze kon het toch niet zo goed als moeder! Kijk eens, het laatste stuk, dat ze geweven had, werd plotseling smaller. Daar had ze de inslagdraad te stijf aangehaald! Uithalen maar weer! En overdoen! Beter! Oef, het zou nog wel even duren, voor ze er zo knap als moeder in was! Vader en moeder waren allebei zo knap met hun handen!

O, wat kon die moeder toch weven en naaien! Ze maakte mutsen en banden en gordels, veel meer dan voor hen zelf nodig was. En vader maar snijden aan rendierbotten en rendierhoorn, in de lange uren van die éne donkere winternacht, die duurde van einde november tot einde januari: pijpeklokers en naaldenkokers, vol mooie versieringen, lasso-ringen en messeheften en wat niet al. Op de messeheften sneed hij zelfs mannen, die hun lasso naar een rendier wierpen en soms vingen ze het dier en soms liep het hard weg. Hij sneed het zo knap, dat het net leek of het werkelijkheid was!

En dan, vroeger, toen de Duitsers de oorlog nog niet over hun land gebracht hadden, voer Halvorsen, de koopman, met al wat ze gemaakt hadden heel naar Tromsö en verkocht het daar. De vreemdelingen, die daar kwamen, waren er dol op en gaven er veel geld voor.

Eensklaps echter lagen Karens handen stil en ze keek peinzend voor zich uit. Ze dacht aan de laatste zomer, voor de Duitse soldaten kwamen. Ze woonden toen nog niet zo lang in hun nieuwe huis. Er stond een fornuis in. Dat gaf heerlijke warmte. En je kon er veel gemakkelijker op koken dan op een open vuur. En het had een pijp naar boven en door het dak, waardoor de rook wegtrok. En er stond een tafel voor het raam met stoelen erbij. Maar vader wou op die stoelen niet zitten! Als vader at of dronk of eens gezellig een praatje maakte, hurkte hij liever op Lappenmanier neer, het ene been onder zich, vlak, en het andere hoog opgetrokken, zodat hij zijn armen op zijn knie kon leggen.

Nu, zo zat hij ook weer eens bij het fornuis, toen Halvorsen binnenkwam om te vragen, of moeder niet eens zin had om zelf mee naar Tromsö te gaan. En toen dat gezicht van vader! O, wat keek hij gek! Zijn ene mondhoek trok bijna tot aan zijn

oor toel En moeder schudde heftig met het hoofd: „Nee! Nee! Zo ver? Dat nooit!” *Maar ze ging tenslotte toch!* O, die lieve moeder! En ze bleef dagenlang weg. Waren het er tien, waren het er veertien? Dat wist Karen niet meer. Maar toen moeder terugkwam, had ze alles verkocht, voor meer geld dan ze ooit verwacht had! En ze bracht van allerlei mee, allerlei eetwaren in blik bijvoorbeeld: erwtjes en boontjes en verschillende groenten, en vruchten op sap, zoals ze ze geen van allen nog ooit gezien hadden of geproefd: ananas en perzik en tomaten. Maar ze bracht ook nog wat anders mee, iets wat ze zelf eigenlijk nogal gek vond: een tweede moeder, een tweede Kirsten Haetta, maar een die met kleuren op een stuk doek geschilderd was. Een moeder van verf! O, wat hadden ze daar van opgekeken!

„Wat moeten we daarmee?” vroeg vader eerst met een vreemde, verwonderde stem.

Er zat een smal lijstje omheen, dat wel van goud leek.

„Wat moeten we daarmee?”

Vader draaide het om en om in zijn handen en keek er een beetje kwaad naar. Maar toen Ole ernaar greep, trok hij het toch dicht naar zich toe en zei met een snauw: „Afblijven, jij!” Er was daar in Tromsø een man geweest, die telkens maar om moeder heendraaide, toen ze op de markt haar waren te koop aanbood. Hij kwam de volgende dag terug en was haar toen zo maar gaan schilderen. Op korte afstand van haar had hij een ding op drie poten neergezet, het doek erop of eraan, en toen maar naar haar kijken en maar verf smeren op dat doek!

„Dat gaat zo maar niet,” hadden de mensen om haar heen gezegd. „Daar moet je geld voor vragen!”

Maar dat wou moeder niet. Verbeeld je, geld, waar ze niets voor deed! Die man deed haar geen kwaad. Ze liet hem rustig zijn gang gaan.

De man glimlachte zo nu en dan eens tegen haar en zei dan iets. Maar dat verstond ze niet. Niemand verstond wat hij zei. Het was geen Laps, natuurlijk niet, want dat sprak bijna niemand op de wereld. Maar het was ook geen Fins of Noors. De mensen zeiden, dat die man uit een land kwam, dat zo iets als

Holland heette. Toen knikte vader. Holland? Ja, daar had hij weleens van gehoord. Dat was een klein landje. Het lag ver in het zuiden. En het had geen koning, zoals Noorwegen, maar een koningin. Dat moest een heel flinke en goede vrouw zijn, zei hij, maar hoe ze heette, wist hij niet.

Toen die man klaar was en wegging, vertelde moeder, wilde hij haar toch nog geld geven, maar dat weigerde ze en toen gaf hij haar de hand en zei iets tegen haar, wat ze weer niet verstond. Maar een van de omstanders had het wel verstaan en zei, dat het Engels was en dat het betekende dat hij nog eens terugkomen zou. Toen had moeder zich omgedraaid, want ze begon genoeg van al dat gedoe te krijgen.

Maar hij kwam terug, werkelijk. Op de laatste dag. En hij bracht haar dat schilderstuk. Ze begreep hem eerst niet goed en ze wou het niet aannemen. Ze vond het maar raar, en ze dacht ook nog, dat hij er geld voor hebben wou. Maar dat was niet zo. Hij dwong haar bijna om het in handen te nemen en te bekijken, en toen ze het eindelijk tussen haar vingers had, liep hij meteen lachend weg en keek niet meer om.

Moeder zei, dat het wel leek op het eerste portret, dat hij van haar gemaakt had, maar dat het toch anders geworden was, want hij had er wat bijgemaakt. Ze stond *in* een huis, ja, hoe was zo iets mogelijk, hè? Hoe kon een mens zo knap zijn! Je zag nog vaag een trap, die naar de zolder liep. En ze stond in een grote, geelkoperen ketel te roeren, zeker met bloedsoep erin of zo iets. En een roodkoperen tuitketel stond ernaast. „Nu, afijn,” zei vader. „Vooruit dan maar. Je staat daar anders maar zonder schort op. Dat is ouderwets. Dat zou jij nooit doen! Je kofte zou lelijk kladderig worden. Daar denkt zo'n man zeker niet aan. Maar je bent het wel, dat moet ik zeggen.” Zijn gezicht trok weer helemaal bij. Hij keek er lang naar en op het laatst lachte hij. Hij vond er moeder vast heel mooi en lief op, maar dat zei hij natuurlijk niet.

„Wat moeten we daar nu mee doen?” vroeg hij. Hij wist het werkelijk niet.

„Ophangen natuurlijk!” riep toen Klemet. „Dat hoort zo met die dingen.”

„Ophangen? Waar?”

„Aan de muur natuurlijk!”

Sindsdien hing het aan de muur, het portret van hun eigen moeder! Hoe blij waren ze daar allemaal mee! Het leek net, of ze hen na haar dood toch niet helemáál had verlaten.

Zo zat Karen te denken, terwijl ze met stille ogen over het water van de fjord keek. God had die man uit Holland dat portret zeker voor hen laten maken, dacht ze, omdat Hij wist, dat ze niet lang meer bij hen blijven zou. Ze zuchtte diep. Die lieve moeder! Die lieve moeder kon beslist veel beter spinnen en weven dan zij. Maar ze wou erg haar best doen om het ook zo goed te leren. Moeder zou daar zeker wel iets van merken, nu haar portret in de kamer hing, en ze zou er blij om zijn.

Plotseling gingen Karens ogen wijd open en ze hief luisterend het hoofd wat hoger. Wat hoorde ze daar? Het geluid van een

motor? De zon was nu weg, maar scherp licht schoot nog met stralen op naar de hemel, dwars door een gloeiend rood veld. Het leek wel, of er brand achter de bergen was. Maar in de lucht was het stil, het water van de fjord lag nu geheel effen. Alle geluid drong ver door. Was dat een motorboot, daar ver in het zuiden? Halvorsen, de koopman? Nee, Halvorsen gebruikte zijn motorboot bijna niet meer, uit gebrek aan benzine en uit vrees, dat de Duitsers haar van hem af zouden nemen. Was het dan een boot van de Duitsers zelf? Kwam die op hun eiland toe? Wat hadden ze hier te maken?

Er kwam een vreemde gloed in Karens ogen. Ze keek onrustig rond, het strand naar links, het strand naar rechts. Toen stond ze op, maakte de spandraden bij haar gordel los en liep op een drafje om het huis heen, om de bergschuur heen. Ze wist eigenlijk zelf niet goed, waarom ze dit deed. Maar ze had vaag het gevoel, dat ze alles moest beschermen. Vader en Ole waren achter de bergwal, aan de rand van het bos om hout te verzamelen en klein te maken. Klemet was weggezworven, zeker naar de beek of naar het meertje, dat de beek voedde. Was ze bang? Ze stelde zich na haar rondgang op in de open deur en keek met scherpe ogen uit over zee. Bang? Welnee! Waarom? De Duitsers kwamen immers niet op hun eiland. Toen de oorlog pas was begonnen, ja, toen waren ze er eenmaal geweest, aan de oostzijde van het eiland, bij de koopman, maar ze hadden niets vernield en wat ze van de koopman hadden meegenomen, hadden ze betaald.

Bang? Welnee! Waarom? Er vlogen weleens Duitse vliegma-chines over, maar meestal heel hoog en je hoorde ze nauwe-lijks. Die vlogen naar Finland of Rusland, zei vader. Hun land, hun Noorwegen, hadden ze overwonnen, daartegen voerden ze geen oorlog meer. Duitse boten voeren ook weleens voorbij, boten die boven en boten die onder water voeren, snelboten ook een enkele maal, roets, zo zag je ze en zo waren ze alweer voorbij.

Bang? Welnee!

Karen stond doodstil. Hoorde ze nog iets? Nee, er ging nu bijna geen enkel geluid over de wereld. Ze hoorde alleen maar een

vreemd gegons in haar oren. Maar dat kwam niet van buiten, dat wist ze zeker. Waar het wel vandaan kwam, begreep ze niet. En ze had ineens een droge keel, ze kon moeilijk slikken. Bang? Ja, toch was ze bang! Ze voelde plotseling een koude rilling over haar rug gaan. Ze schoot snel naar voren, rukte de paal uit de grond en nam alle weefgerij mee naar binnen. De deur deed ze dicht. Zo voelde ze zich veiliger.

Ze zou de pan met water alvast maar op het vuur zetten, voor de aardappelen. Straks zouden vader en Klemet wel honger krijgen en Ole ook. Ze had de pot nog niet op het fornuis staan en daaronder vuur in wat droge takjes geblazen, of ze deed vol schrik een paar passen achteruit. Wat hoorde ze daar!? Toen lachte ze wat zenuwachtig. Zie je wel, dat ze bang was! En het was alleen Ole maar.

II. DREIGT ER GEVAAR?

1.

Het was Ole alleen maar. Karen liep snel door de stal naar buiten. In die stal stond op dat ogenblik enkel maar het stierkalf, dat vader voor de slacht fokte. Tussen de stal en de bergschuur zag ze Ole druk bezig een vuurtje te stoken. Ze bleef op een afstand staan.

„Ole, waarom doe je dat?” riep ze verwonderd.

Ole keek in gebukte houding naar haar om.

„'k Heb lekkere forellen!” riep hij terug. „Vier!”

Karen ging nu vlakbij hem staan.

„Forellen? Moet je die . . .?”

Maar ze zag meteen, dat hij er al een aan een spitse stok had gestoken en die in de dichte rook hield, die van het vuurtje opsteeg.

Ole keek haar met een olijk gezicht aan.

„Lekker roken!” lachte hij genoeglijk. „Wil je er ook een? Ik heb ze alle vier al schoongemaakt. Voor elk twee!”

Karen zag de andere drie in het gras bij de bergschuur liggen. Ze keek haar broer boos aan en gaf hem een duw in zijn ribben.

„En vader en Klemet dan, lelijke schrok?”

Ole had nu zijn volle aandacht weer bij de vis, die hij om en om in de rook wentelde. Hij gaf geen antwoord.

Karen ging aan de andere kant van hem staan, tussen hem en de drie vissen in het gras, alsof ze hem wilde beletten daarbij te komen. Ze zei niets meer, maar volgde met scherpe ogen elke beweging van haar broer.

Ole ging er nu bij zitten. Zijn lichtbruine ogen glansden. Karen

zag, dat zijn kofte vol moddervlekken zat en dat zijn skallen¹ glommen van het vocht.

„Je hebt op je buik gelegen,” zei ze.

Ole knikte. Hij bracht de vis even naar zijn gezicht en rook eraan.

„Hij wordt puik,” knikte hij tevreden, zonder haar aan te kijken.

„Op mijn buik? Ja, natuurlijk. De andere drie ving ik met de strik: stokje vooruit, strik een metertje voor hun kop in het water, langzaam dichterbij, dichterbij, stiekem om hun kop

¹ Harige schoenen van rendierhuid, met naar boven omgebogen punt.

heen, o, ze droomden zo lekker, ze merkten niets. Strikje verder, strikje nog verder, net voorbij de kieuwen, en toen, hoepsal, ze waren erbij! Er is geen kunst aan!"

Nu keek hij even naar haar op, zag tot zijn tevredenheid in haar grote ogen de verwondering over zijn handigheid, rook nog eens aan de vis en praatte toen genoeglijk verder.

„Maar voor deze knaap heb ik op mijn buik gelegen. Die droomde in een holletje onder een dakje van de oever, daar kon ik met mijn strik niet bij. Toen natuurlijk op mijn buik! Met mijn hand achter hem in het water. Hij merkte er niets van. Dat is een kunst! Dat kan niet iedereen! Maar jouw broer wel, Karen Eiral Langzaam die hand vooruit, langzaam die hand vooruit! De vingers krom, uit elkaar, over de staart heen, over de rug heen. Word maar niet onrustig, beestje! *Ik* ben het maar, Ole van Nils Peder, weet je wel? Even over je vette rug strelen? Ja, hè, dat is lekker! Langzaam de hand vooruit, verder vooruit! Tot vlak achter de kieuwen en toen, floep, hoepsal, en Ole had hem. En nu is hij klaar en gaar. Hier, neem hem maar!" Hij nam de vis van de stok en reikte hem Karen. Maar deze trok haar neus op en weigerde.

„Eet jij hem zelf maar, hoor!"

Ze liep ineens weg en nam de andere drie uit het gras op.

„Als je het maar weet, Ole, deze drie roken we niet! Deze braden wel Eén voor mij, één voor vader en één voor Klemet."

Ze wachtte het antwoord van Ole niet af, maar liep er meteen mee naar binnen. Ze hield haar rug heel recht. Ole moest goed begrijpen: het ging gebeuren, zoals zij het wou. Ze hoorde hem achter haar rug luid en vermaakt lachen. In de deur keek ze schichtig even om, maar ze zag tot haar geruststelling, dat hij haar niet volgde. Hij zat op zijn achterdeel en bracht juist de vis met beide handen naar zijn mond.

Het vuur in het fornuis brandde nog. Ze rakelde het wat op en plaatste er toen de braadpan boven. Ze deed wat meel op een platte schotel, wentelde daar de forellen in rond, deed toen een klont boter in hun buik en een klont boter in de pan en liet ze daarna lekker sissen en sudderen.

De vis was juist gebraden, toen Ole binnenkwam. Zijn vis was

op. Ze zag, hoe hij begerig de geur van haar baksel opsnoof, maar ze deed net of ze daar niets van merkte. Ze legde twee vissen op een geëmailleerd bord en zette deze opzij.

„Voor vader en Klemet!” zei ze in de richting van Ole, met een ferme hoofdknik.

De derde legde ze op een platte broodkoek en ging erbij aan de tafel zitten.

„Voor mij!” zei ze, weer met een duidelijke hoofdknik.

Ole nam tegenover haar plaats. Hij volgde haar handen met glinsterende ogen, hij was begerig en had toch plezier. Die handen braken een stuk van het brood af en brachten dit naar de mond. Hap. Toen trokken ze een vette reep van de visserug af en brachten die eveneens naar de mond. Hap. Hij zag, hoe ze kauwde. Nu lachten zijn ogen niet alleen, maar zijn mond deed ook mee.

Plotseling trok zijn mond strak en zijn ogen gingen half dicht.

„Vader en Klemet hebben vast wel een sneeuwhoen gevangen,” zei hij zo rustig als hij maar kon, maar hij keek onderwijl scherp naar Karens gezicht.

Karen legde haar handen om haar brood en trok dit wat dichtër naar zich toe.

„Maar van die twee forellen blijf je af!” zei ze snibbig.

Hij keek haar zwijgend aan, maar zijn mondhoeken trokken guitig omhoog.

„En ze hebben nog koffie ook,” zei hij toen.

Karen lachte niet. Haar gezicht stond ernstig.

„Jij krijgt koffie, als de anderen er ook zijn!”

Ole deed net, of hij op wou staan.

„Ik neem wel een slok kouwe,” zei hij. Maar meteen zag hij al gebeuren, wat hij verwachtte: Karen brak een stuk van haar brood af, legde dat voor hem neer en reikte hem ook de reep van de andere kant van de visserug.

Hij bedankte haar niet. Hij at alles snel op. Ze smikkelden verder alles samen op, eerlijk delend.

„We konden ook nog wel een stuk worst nemen,” zei Ole daarna.

Zo aten ze door, tot ze verzadigd waren. De zon was achter de

bergen weggeschoven. Het licht werd stiller. De nacht naderde alweer.

Karen bracht het bord met de graten weg. Ole veegde zijn vingers aan zijn bellingen¹ af. Karen zag het en keek donker. Ze reikte hem een doek. „Daar,” zei ze. „Niet aan je kleren afvegen! Dat wou moeder niet hebben!”

„Vader doet het ook!”

„Vader is vader! Die komt uit Kautokeino.”

Ze keek hem strak aan. Toen gehoorzaamde hij.

Nog wat later op de dag legde Ole een boek op tafel, vlakbij het raam; daar was het nog licht genoeg. Karen stond met de rug naar hem toe over het spinnewiel gebogen. Hij klopte met zijn vlakke hand op het boek.

„Lezen!”

Het klonk kortaf. Hierin was hij de baas! Maar zijn hele gezicht stond goedig.

Karen, met een hand aan het wiel, keek hem onwillig aan. Ze hield niet van lezen. Je had er niets aan, vond ze. En er waren zoveel andere dingen te doen, die nuttiger waren.

„Ik wou juist gaan spinnen,” weerde ze af, maar het klonk onzeker. Ze wist, hoe vader erop gesteld was, dat ze goed lezen en schrijven leerde. „Een Lap, die dat niet kan, is maar een halve Lap. En iedereen in de wereld neemt hem beet,” zei hij altijd. Heel vroeger kwam er altijd een juffrouw op het eiland, die de kinderen enige weken les gaf, en later moesten de kinderen een paar jaar naar een school aan de vaste wal, een school waarin ze gedurende die tijd ook woonden, maar dat gebeurde niet meer sinds de oorlog was begonnen. Vele dingen gingen verkeerd, als er oorlog was in de wereld. Klemet en Ole hadden het lezen en het schrijven nog van moeder geleerd, maar met Karen was ze daarmee niet ver meer gekomen. Nu had Ole die taak op zich genomen. Zo om de andere dag hielp hij haar eens een half uurtje.

„Lezen, Karen!”

¹ Soort beenomslagen, die nauw om de broekspijpen en de schoenen sluiten.

Karen stribbelde nog wel even tegen, maar ze kwam. Het leesboek vond ze trouwens mooi genoeg, eigenlijk een wonder. Er waren veel gekleurde platen en zwart-wit tekeningen in. Zo waren er bijvoorbeeld twee bladzijden naast elkaar, waar een hele krans van bonte bloemen omheen was getekend. Ze kende die bloemen bijna allemaal. Wat leken ze goed en wat waren ze mooi! En midden in die krans stond een vers, op de linkerbladzijde in het Noors en op de rechter in het Laps.

*Blomster kvite, gule, blå
titter opp av uren . . .*

*Čabba haer'va- rásážat
almi guv'lui geččet . . .*

Bloemen, wit en geel en blauw
gluren uit het bergpuin . . .

„Goed, maar dan eerst het bloemenversje,” mompelde ze met een donkere stem, terwijl ze naast Ole op een stoel schoof. Ole haalde wat minachtend de schouders op, maar afijn, toe maar, een meisje was nu eenmaal een meisje.

„Maar daarna dan ook meteen de nieuwe les, hoor! Die zul je trouwens ook wel leuk vinden.”

Nu, daar had hij gelijk in, want even later genoot Karen volop van het verhaal, dat ze met moeite spelde. Het ging over de dagen van de week en hoe Per aan een nieuwe kofte kwam.

Per fikk et lam av gudmor. Han var så glad i lammet sitt. Det vokste og ble stort. Ulle ble så lang og fin.

Per kreeg eens van zijn petemoei een lammetje. Hij was daar heel blij mee. Het groeide en werd groot en zijn wol werd zo lang en zo fijn!

Maar Per groeide zelf ook, hij groeide zo snel, dat zijn kofte hem te klein werd. Weet je, wat Per toen deed?

Maandags schoor hij zijn schaapje de wol af.

Dinsdags ging hij naar zijn vaders moeder en zei: „Lieve grootmoeder, wilt u de wol voor mij kammen?”

„Welzeker,” zei zijn grootmoeder, „maar dan moet jij de aard-appelen voor me wieden en ze goed aanaarden.”

Wel, dat deed Per toen, en zijn grootmoeder kamde en kamde. *Woensdags* ging Per naar zijn moeders moeder en zei: „Lieve grootmoeder, wilt u deze wol voor mij spinnen?”

„Welzeker,” zei zijn grootmoeder, „maar dan moet jij de koeien voor mij hoeden.”

Wel, dat deed Per toen, en zijn grootmoeder spon en spon, prachtig fijn garen.

Donderdags ging Per met het garen naar zijn peetoom en zei: „Beste peetoom, u bent schilder, wilt u mij wat verf geven voor mijn wol?”

„Met mijn verf kun je je garen niet kleuren,” zei zijn peetoom, „maar roei voor me naar het kerkdorp en koop daar bij de koopman een blik olie voor me. Van het geld, dat er overblijft, mag je dan wolverf kopen.”

Wel, toen roeide Per naar het kerkdorp en kocht bij de koopman olie voor zijn peetoom en blauwe verf voor zich zelf.

Hij kwam verheugd thuis. Hij deed de verf in een kuip met water en het water werd dadelijk helemaal blauw. Daarna deed hij het garen erin en liet het er net zo lang in, tot ook dit helemaal blauw was geworden. Toen hing hij het te drogen en hij was heel blij, toen hij zag, hoe mooi het kleurde in de zon.

Vrijdags ging hij naar zijn moeder en zei: „Lieve moeder, wilt u een mooie lap stof van mijn garen weven?”

„Welzeker,” zei zijn moeder, „maar dan moet jij in die tijd op je kleine zusje passen.”

Wel, dat deed Per toen, al was het geen jongenswerk. Hij voerde zijn zusje pap, als ze honger had, en speelde verder de hele dag met haar. En zijn moeder weefde en weefde maar.

Zaterdags, toen zijn moeder de lap klaar had, ging Per ermee naar zijn petemoei en zei: „Lieve petemoei, wilt u van deze lap stof een mooie kofte voor me naaien?”

„Welzeker,” zei zijn petemoei, „maar dan moet jij hout voor me halen en mijn hooi, dat te drogen ligt, bijeenharken.”

Wel, dat deed Per toen. Hij sjouwde de hele morgen met hout en harkte de hele middag hooi, en zijn petemoei naaide en

naaide maar en nog dezelfde avond was de kofte kant en klaar. *Zondagsmorgens* trok Per de mooie, nieuwe kofte aan, liep naar zijn schap en zei: „Kijk eens wat een mooie kofte we uit jouw wol hebben gemaakt! Ik kom je daar even voor bedanken.”

„Bèè-èè!” antwoordde het schap, en het zwaaide met zijn staart.

Ja, zo stond het verhaal in Karens boek. Maar ze kwam er niet toe om het helemaal uit te lezen. Ole had de hele tijd goed toegezien, of ze ook fouten maakte, maar toen ze bij de zaterdag waren gekomen, waarop Per naar zijn petemoei ging, hief hij eensklaps het hoofd op en hij keek niet meer in het boek. Hij nam net de houding aan van een hond, die iets verdachts hoort, de neus snuffelend omhoog houdt en de oren spitst.

Wat voor een geluid was dat?

Hij vergat het boek, hij vergat Per, hij vergat Karen.

Wat voor een geluid was dat?

Tok, tok, tok . . .

Vergiste hij zich niet? Hoorde hij wel goed? Jawel, jawel: tok, tok, tok . . .

Kwam dat geluid uit het noorden of uit het zuiden?

Tok, tok, tok, tok . . .

Jawel, uit het zuiden. Een boot, die de fjord uitvoert?

Een heel verre stem klonk door het geluid heen. Die hinderde hem.

„Welzekeer,” zei zijn petemoei, „maar dan moet jij hout voor me halen . . .”

Hij schoof van zijn stoel en liep naar de deur. De vloer was bedekt met groen loof van de jeneverbes, want een kleed hielden ze er niet op na. Dat groen ritselde. Karen las nog door, maar hij stond luisterend stil in de open deur.

Tok, tok . . . tok, tok, tok . . .

Ja, een motor! Koopman Halvorsen? De koopman bezorgde ook de post. Bracht hij de post rond? Welnee, het zou wat! Brieven? Er kwamen al weken bijna geen brieven meer naar het eiland. Halvorsen zei, dat het de Duitsers in de oorlog niet goed ging.

Ze kregen in Finland op hun kop, van de Russen. En hun grootste slagschip, de ‚Tirpitz‘ lag verschofen in de Kaafjord bij Alta, bang voor Engelse vliegtuigaanvallen. Halvorsen had een radiotoestel. Hij luisterde naar de nieuwsberichten uit Londen. Dat was verboden, maar hij deed het toch!

Tok, tok . . . tok, tok . . .

Toch misschien Halvorsen?

Ole stapte over de drempel en liep tot aan de rand van het water. De hemel was grijs, het water was grijs. Er ging nu wat wind, avondwind, die hem koud langs het gezicht streek. Maar dat voelde hij niet.

Tok, tok, tok . . .

Ja, nu was het duidelijker te horen. Hij tuurde naar alle kanten over het water, maar hij zag niets. Aan de overzijde van de fjord, in de buurt van Valan, lagen trouwens al diepe schaduwen. De bergen waren één grijze massa, als in een mist. De sneeuwmuts van de Troldalstind stak daar vreemd bovenuit, en hoog daarboven beefde een teer-lichte hemel. Daar sloeg nog, nú nog, het zonnelicht van terug, net een sprookje, waarin onbegrijpelijke dingen gebeurden, om huiverig van te worden.

Tok, tok, tok, tok . . .

Het hoofd van Ole schoot ineens met een ruk vooruit. Zag hij daar iets bewegen, dicht onder de wal aan de overkant? Op hetzelfde ogenblik werd hij echter bij de arm gegrepen. Karen stond naast hem.

„Ole?“ Ze fluisterde.

Hij keek haar niet aan. Hij keek met strakke blik over het water.

„Stil, kind!“ fluisterde hij terug.

„Een motor, Ole? Die heb ik straks ook al gehoord. Voor jij met de vis kwam. De koopman?“

„Stil, kind! . . .“

Oles hand ging omhoog, zijn vinger wees.

„Daar gaat er een, Karen! Zie je?“

„De koopman, Ole?“

„Och kind, welnee. De koopman vaart immers nooit zo dicht onder de vaste wal.“

„De Duitsers, Ole?”

„Natuurlijk, wie anders?”

Tok, tok . . . tok, tok, tok . . .

Ole legde zijn hand op Karens schouder. Hij trok haar een pas terug, want het water spoelde over hun skallen. Toen wees hij weer. Iets meer naar het zuiden.

„Daar komt er nog een, Karen!”

Zijn stem was hees en trilde een beetje.

„En daarachter nog één! Er gebeurt iets, Karen! Heb je vanmorgen die donder in de lucht niet gehoord? Heel ver weg? In de richting van Tromsø?”

„Oorlog, Ole?”

„Ja, natuurlijk, wat anders! Bommen misschien, van de Engelsen, een ontploffing misschien!”

„De Duitsers, Ole?”

„Ja, kind, natúúrlijk! De Duitsers! En de Engelsen misschien. Of de Russen . . . Still! Wat varen ze toch dicht onder de vaste wall! Ze willen niet ontdekt worden. Daarom houden ze de schaduwkant.”

„Bang voor de Engelsen, Ole?”

„Ja, natúúrlijk, kind! Doe niet zo onnozell! Of de Russen.”

„Vliegtuigen?”

„Ja. Vader zegt, die Engelse vliegtuigen komen uit Schotland. Dat is het dichtst bij.”

„En onze?”

„Onze vliegtuigen? Och, kind, we hebben er maar zo'n paar. We zijn maar zo'n klein volk.”

„En de Duitse?”

„Ja, die zijn er natuurlijk ook. Die vliegen hier toch immers ook weleens over.”

„Komen die uit Badderer, Ole?”

„Dat weet ik niet. Uit Badderer misschien, of uit Strømmen, of Nordbotten of Bardufoss. In Bardufoss zijn er een heleboel, dat weet ik zeker . . . Stil nu, die twee boten komen hier op aan . . . Ze zijn grijs . . . Het zijn snelboten, Karen . . . Mee, gauw mee! . . .”

Met een stevige greep sloeg hij zijn hand om Karens pols heen

en trok haar snel mee. Ze liepen gebukt, om niet gezien te worden, een paar kleine schimmen in de schemering langs de bergwal.

Ze trokken de deur halfdicht en, Karen voor Ole staande, keken ze toch nog over het water uit.

De boten voeren nu recht tegenover hen.

„Ze vertrouwen het daar onder de wal niet,” fluisterde Ole, „ze zoeken dieper wa . . .”

Hij zweeg plotseling. „Hoor!” Hij drong haar opzij en ging voor haar staan, één voet op de drempel, in luisterhouding.

Er was een somber, bonkend gonzen in de lucht, ver weg, maar terwijl ze luisterden, kwam het snel naderbij en overstemde zelfs het geluid van de boten.

„Vliegtuigen?”

„Duitse?”

„Och, kind!”

„Ze komen uit het oosten, Ole!”

„Jal . . . Hoor! Ze zijn nu vlak boven ons, zou ik zeggen!”

„De boten varen door, Ole!”

„Ja, natuurlijk! Of dacht je soms, dat ze òns . . .?”

Ole lachte hoog. Het klonk vreemd onder het lawaai van de vliegtuigen.

„Ben je bang, Ole?”

„Ik? Welnee! Jij misschien?”

„Nee, ik ook niet. Ze doen ons niets . . . Kijk, Ole! Ole!”

Karen was dus niet bang, zei ze, maar wat klonk haar stem nu angstig en ongerust! Ze week achteruit, enige stappen, en de hand, waarmee ze schuin omhoog wees, beefde.

„Ole, daar zijn ze! Héén, twéé . . . o wat veel! Zes, zeven!”

Ole bleef staan, waar hij stond. Natuurlijk had hij het ook wel even benauwd gehad, maar dat ging alweer over. De snelboten waren voorbij en verdwenen in de schemering naar het noorden. De vliegtuigen zag hij nu duidelijk tegen het licht boven de Troldalstind; zo nu en dan leek het wel, of er schelle schitteringen van losschoten en vrij door de ruimte zweefden. Hun geronk was echter al bijna niet meer te horen.

„Zeven?” riep hij luid en moedig. „Welnee, kind, acht, negen . . .

twalf. Twaalf stuks. En het zijn vast en zeker Duitsel De Russen hebben ze op de vlucht gejaagd, reken maar."

"Door dat gedonder vanmorgen, Ole?"

"Weet ik het! Misschien wel, misschien niet . . . Nee, zij komen uit het oosten en dat gedonder kwam uit het westen."

"En waar gaan ze nu heen, Ole? Terug naar Duitsland?"

Karen vroeg dit zacht en wat timide. Ze was vanbinnen wat overstuur en ze vond het helemaal niet erg, dat Ole dit kon merken.

"Naar Duitsland? Welnee," antwoordde deze.

"Naar Tromsø dan?"

"Welnee, kind, dat heeft immers geen vliegveld. Naar Bardufoss, denk ik. Vader zegt, dat de koopman zegt: dat vliegveld ligt het dichtst bij Tromsø. Kom, laten we nu maar naar binnen gaan."

Hij trok de deur achter hen dicht; dat gaf een veilig gevoel.

Zwijgend en nog wat nabevend begon Karen uit een emmer wat water in de aardappelpan te scheppen. Ze was wel een beetje in de war. Ze vergat daarna om de aardappelen te gaan schillen. Ze schoof op de stoel bij haar boek, dat nog open lag, en keek neer op de bladzijden. Haar verhaal had ze immers nog niet uit. Maar ze kon er haast geen letter meer van lezen. Ze keek op naar Ole. Die zat op zijn stoel door het kleine raam naar buiten te kijken, of hij misschien nog iets van de vlieg-machines of de snelboten kon ontdekken. Misschien keerden ze wel terug, je kon nooit weten.

"Ik vind oorlog erg naar," zei ze. Ze dacht eigenlijk hardop. Ze bedoelde niet eens, dat Ole het zou horen.

Ole gaf er geen antwoord op, hij trok alleen maar wat met zijn schouders.

Karen stond op. De zware schemering, die nu in de kamer hing, maakte haar huiverig. Ze zou de petroleumlamp maar opsteken. Ze zocht naar de lucifers, maar vond ze niet. Midden in de kamer bleef ze eensklaps staan, rechtop, onbeweeglijk, en keek naar Ole.

"Zou er gevaar zijn, Ole?" vroeg ze.

Ole bleef maar uit het raam zien. Hij schudde een paar maal

langzaam met het hoofd. „Gevaar?” zei hij toen met een gewone stem, rustig. „Welnee, kind. Voor ons tenminste niet. Misschien voor de Duitsers. Maar als dat zo is . . .”

Hij voltooide zijn zin niet. Het bleef even heel stil in de kamer. Karen stond nog op dezelfde plek en bewoog zich niet. Het was haar net, of ze het tok, tok, tok van de motorboten weer hoorde. Ze luisterde scherp toe. Maar ze hoorde niets meer. Ze had het zich zeker maar verbeeld.

„Ik wou, dat vader en Klemet maar thuis waren,” zei ze met donkere stem, en ze had moeite om zo zacht te zuchten, dat Ole het niet kon horen.

Ole stond op.

„Ik zal weleens kijken, of ze er nog niet aankomen,” zei hij opgewekt. „Steek de lamp nog maar niet op. We hebben nog maar een paar blikken petroleum en we krijgen vast geen nieuwe meer, zegt vader. Je moet nog eens zeggen, dat je niet bang bent.”

Vlaktbij haar bleef hij staan en bracht zijn glunderend gezicht dicht bij het hare.

„Bèè-èè, zei het schaap!” riep hij in haar oor. „En toen kwispelde hij me: zijn staart! Ja hoor, zo staat het in het boek. Dat is het einde van het verhaal. Bangerd!”

Toen liep hij lachend de deur uit.

2.

Skorpen, het eiland, waarop de Eira's woonden, was niet groot. Het had enigszins de vorm van een driehoek, met zijden die ongeveer drie à vier kilometer lang waren. Je zou er dus in een paar uur omheen hebben kunnen lopen, als er overal een begaanbare oever of een strand was geweest, maar dat was niet zo. Skorpen betekent eigenlijk „de korst". Nu, dat was een goede naam voor het eiland, want het bestond voor een groot deel uit een korst van steen en gruis, bergen en bulten, en er was maar weinig vruchtbaar land. Die bergen en bulten reikten op vele plaatsen tot aan de zee en het was moeilijk en gevaarlijk om daarover vooruit te komen. Zo hier en daar was er slechts wat ruimte voor een stenig strand, en daar stonden de huizen. Er woonden maar vijftien families op het eiland. Die leefden voornamelijk van de visvangst. Ze hielden wat schapen en een enkele koe, en teelden wat aardappelen, rapen en koren op moeizaam bewerkte akkertjes. Het koren werd vaak niet rijp en ze maaiden het daarom meestal van tevoren reeds af, voor veevoer, vooral als het een schraal grasjaar was. De akkers en weiden lagen verspreid tussen het bergpuin, of tegen de bossen van laaggroeiend hout aan, van berken, wilgen, dennen, sparren en jeneverbesstruiken.

Nils en Klemet werkten de hele morgen in de bosjes aan de helling van de Steenberg. Daar lag veel dor hout, prachtige brandstof voor de lange, koude winter. Ze verzamelden het zorgvuldig, bonden het tot bundels bijeen, die nog juist niet te zwaar waren om naar huis te worden gedragen. Ze legden die bundels tot een grote stapel bijeen. Ze rooiden ook enige dennen, die door de laatste storm ontworteld waren, dwergbomen, koboldenbomen, wangestalten, krom en scheef en in bochten gegroeid, hun ledematen verwrongen onder de pijnlijke beten van wind en koude. Maar heerlijk harsig was het hout. Dat gaf een kostelijk vuur. Ze sneden er ook spanen van, die in de komende winter voor verlichting gebruikt konden worden, als de petroleum op raakte en er ook geen carbid meer was. Want o wee, het dreigde een armzalige winter te zullen worden!

Nils was een tengerere man, maar een leven van hard werken in weer en wind had hem taai gemaakt. Hij sloeg er duchtig op los. Voor het lichte werk gebruikte hij het grote mes, dat hij, als iedere Lap, steeds in een leren schede aan zijn gordel met zich meedroeg. Voor de stammen en zware takken zwaaide hij zijn bijl, dat het flitste.

Zijn ijver stak Klemet aan. Die deed dapper mee. Nu, Klemet kon ook al heel wat werk verzetten. Hij was al breed in de schouders voor zijn veertien jaren en in lengte bijna aan zijn vader gelijk. Zijn bruinverweerde gezicht lachte zelden en hij sprak onder het werken bijna geen woord, maar als hij naar de steeds maar groeiende stapel brandhout keek, kwam er een schittering in zijn donkere ogen, die verried hoeveel plezier hij in dit werk had.

Toen de zon tegen de middag boven de bergen uitkwam, legde Nils zijn bij neer en stak zijn mes in de schede. Daarna stak hij zijn pijp op en ging met zijn rug tegen de houtstapel zitten roken. Klemet begreep, wat dit betekende. Hij greep de bijl van zijn vader, hing die met de zijne naast zijn mes aan zijn gordel, zei geen woord, nam de koffieketel op en liep weg.

„Niet zelf schieten, hoor!” riep zijn vader hem achterna. Hij antwoordde niet, stak alleen maar zijn hand op. „Begrepen!” betekende dat.

„Kijk meteen even, of Sappo nog bij de schapen is!”

Weer stak Klemet alleen maar zijn hand op. Nils keek hem tevreden na. Hij kreeg een beste steun aan Klemet: weinig praten, veel doen.

Klemet liep nu op een sukkeldrafje. De blauwe punten van zijn vierwindenmuts hupten grappig boven de brede, veelkleurige rand op en neer. Nils moest erom lachen. Een best jong was die oudste zoon van hem!

Hij wist precies, wat Klemet ging doen. Hoger de Steenberg op kwam er een open plek in de begroeiing, waar de helling ineens veel steiler werd. Daar waren twee natuurlijke grotten, een kleine en een grote, dicht bij elkander. In de kleine bevond zich een diepe kuil, waarin zo maar zuiver, zoet water oborrelde, dat zelfs in de winter niet bevroor. Het vulde de kuil, liep over

de rand en stroomde vlak langs de rotswand de grot uit, sijpelde weg tussen het puin, maar kwam natuurlijk terecht in het vochtige, grasrijke perceel, waar de schapen liepen, door Sappo bewaakt. De koe, aan een lijn gebonden, graasde daar nu ook nog, omdat het zulk mooi weer was. En verder kwam dat water, net als veel andere bijna onzichtbare stroompjes, tenslotte in het bosmeertje terecht, waaruit het door de beek naar zee vloeide.

De grote grot was droog, een meter of tien diep, drie meter breed en zo hoog, dat je op verscheidene plaatsen met de hand niet bij het gesteente kon komen. De ingang was vrij ruim, maar moeilijk te ontdekken, doordat er een paar oude, wild uitgegroeide jeneverbesstruiken voor stonden. De grot werd nog verlengd door een laag gedeelte, waarin je je alleen maar kruipend voortbewegen kon.

De Eira's gebruikten deze grot vaak als tijdelijke bergplaats voor hun gereedschap. Klemet nam twee harken, die rechtop tegen de wand stonden, en legde ze voor de ingang neer. Toen ging hij naar het diepste van de grot, dook daar naar een lage ruimte en vond er op de tast, wat hij zocht: een geweer en een zakje munitie.

Weer buiten de grot gekomen, legde hij beide harken over zijn linkerschouder, het geweer hield hij met zijn rechterhand zoveel mogelijk tegen zich aan. Dat was uit voorzorg. Zijn vader had het hem zo geleerd. Het bezit van vuurwapens was de laatste jaren immers verboden! Een arme Lap mocht voor zijn levensonderhoud geen sneeuwwhoen schieten, of een haas of een eend, maar de Duitsers mochten wel met hun geweren en hun kanonnen en hun vliegtuigbommen het hele land... Nu ja, nu ja, de mensen op het eiland behielden hun geweer natuurlijk tòch: de koopman en Gustav Bergmann en Gjermund Vikk en alle anderen. Een oud geweer, ja, dat gaven ze wel af, toen koopman Halvorsen gedwongen werd om het eiland rond te roeien en alle vuurwapens in te zamelen. Haha, het was een zootje, waarmee hij eindelijk thuiskwam! Hij had er zelf nog maar een paar bruikbare pistolen bij gedaan, opdat het tenminste nog iets zou lijken.

Met het geweer in de aanslag sloop Nils Peder Eira even later weg. De knal van een geweer kon dáveren langs de bergwand. Maar één schot durfde hij er wel op wagen. De Duitsers waren waarschijnlijk ver weg en verraders kende men niet op het eiland. Dat ene schot moest dan echter ook raak zijn!

Nu, het was ook raak, want een half uur later kwam Nils pralend terug. Hij had een vet auerhoen geschoten. Dat was, half geroosterd, half gebraden voor hun tweeën wel genoeg. Met een hap of wat van de plaatkoek, die ze van huis hadden meegenomen, zou het heerlijk smaken!

Klemet had het vuur al brandend. Het hoen werd op dezelfde wijze voorbereid als Ole dit met de forel deed. De koffie werd op de nagloed van het vuur warm gemaakt en vader en zoon aten en dronken, genoeglijk zittend tegenover elkaar.

De zon scheen. Nils had het warm. Hij veegde zijn gezicht met zijn muts af. Er kwam een donkere plek op een van de punten, zo zweette hij.

„Almen Attje mia¹ is goed voor ons,” zei hij met een tevreden glimlach.

Klemet keek hem met rustige ogen aan. Je kon aan zijn gezicht niet zien, wat hij dacht. Hij kauwde door, tot hij zijn mond leeg had. Toen zei hij: „Uw schot knalde erg hard.”

Nils knikte

„We moeten toch eten,” zei hij. „We zullen het krap genoeg krijgen, de komende winter. En in de fjord durven we niet meer te vissen, dat weet je. Overal nemen de Duitsers vissersboten weg, kleine en grote. En de koopman vaart niet meer uit om eetwaren te halen, en voor andere dingen ook niet meer, niet naar Tromsø, niet naar Nordreisa. Hij durft niet. Hij is bang, dat hij uit de lucht beschoten wordt, of dat ze hem zijn boot afnemen. Die heeft een prachtige, sterke motor. Gjermund Vikk zei gister, dat hij van Hans Olsen had gehoord, dat de Duitsers uit het oosten van Finmarken terugtrekken, bang voor de Russen. Hij zei, ze hebben Kirkenes helemaal verbrand om te maken, dat de Russen daar maar niets zullen vinden. Hij zei,

¹ Onze Hemelse Vader.

de Duitsers joegen de mensen uit Kirkenes allemaal voor zich uit: zij weg, dan alle Kirkenesmensen ook weg! De Russen mogen er alleen maar verschroeide aarde vinden! Maar hij zei ook, dat er honderden mensen geweigerd hadden om mee naar het westen te trekken. Die verscholen zich in de bossen, in de bergen, in hutten en tenten en in oude mijngangen. Die zijn nu vrij, zei hij, die zijn gered."

Klemet, die zijn maal op had, ging languit op zijn rug liggen, met de hand onder het hoofd. Was hij moe? Hij lag even met gesloten ogen. De zon gleed alweer achter de bomen op de berg weg. Het werd kouder. Klemet keek zijn vader nu aan.

„Almen Attje moest maar maken, dat de oorlog met Kerstmis uit was," zei hij.

Het gezicht van vader Nils trok nu heel ernstig.

„De oorlog maken wij zelf," antwoordde hij toen. „Wij, mensen. Als wij maar goed genoeg luisteren naar wat Almen Attje ons door zijn Zoon, Jezus Christus, heeft gezegd, komt er nooit meer oorlog."

De ogen van Klemet werden groot en donker. Hij begreep zijn vader niet. Deze zag dat wel, maar hij zei niets. Eerst toen ze opstonden om het laatste hooi van het jaar bijeen te harken, zei hij, terwijl hij even zijn hand op Klemets schouder legde: „Wij, mensen, denken allemaal veel te veel aan ons zelf en te weinig aan anderen, Klemet, dat is het."

Klemet haalde nadenkend de schouders op. Het kon wel zijn, dat zijn vader gelijk had, maar of hij helemaal gelijk had. Zou er nog niet wat anders zijn, waardoor de mensen elkander soms zo vreselijk in de haren vlogen? Hij zei echter niets meer.

„Je moeder zei altijd: we bidden niet genoeg," vervolgde toen Nils. „We leven veel te veel zo maar raak, zei ze."

Toen leek Klemet ineens wel een beetje driftig te worden.

„Waar moeten we dan om bidden?" vroeg hij kortaf en afwerend.

Daarover moest Nils even nadenken. Kirsten, zijn vrouw, wist zulke dingen altijd veel beter en zuiverder dan hij. Klemet wou al doorlopen, maar hij hield hem bij de schouder terug.

„Ik denk," zei hij toen bedachtzaam, „dat we er allemaal om

moeten bidden, dat we wat meer van elkaar mogen gaan houden, en van God zelf het allermeest. Dan komt de rest vanzelf wel in orde."

„Hmmm," was het enige antwoord, dat Klemet gaf. Hij wist er geen weg mee.

Ze liepen enige tijd zwijgend naast elkaar voort, op weg naar het stukje grond, waarop het hooi lag, naast het land, waarop de schapen en de koeien graasden. Eerst toen ze daar vlakbij waren, zei Klemet zacht maar heel duidelijk:

„Ik wou alleen maar, dat ons land voor Kerstmis weer vrij was."

Nils knikte begrijpend. „Bid daar dan maar om," zei hij. Toen bukte hij zich om de kop van Sappo, de hond, te strelen, die van blijdschap zacht jankend tussen hen in was komen lopen. Hardop blaffen deed hij nooit. Dat hadden de meeste eilandmensen hun honden afgeleerd. Hondegeblaf zou weleens gevaar kunnen opleveren.

Ze werkten enkele uren onafgebroken en hard. Er stond daar in de buurt al een flinke hooiklamp van vroegere oogsten. Daar sjorden ze het vergaarde hooi nog bovenop. Het rook lekker en het was heerlijk droog. Ze dekten de klamp weer met wat oude stukken zeildoek toe en wierpen daar een net over, dat onderaan met stenen bezwaard werd, opdat het er niet af zou waaien. Bij kleine vrachten zouden ze dit hooi, al naar ze er behoefte aan hadden, naar huis brengen. Dan zou er wel sneeuw liggen en konden ze het op hun slee vervoeren.

Nils molk daarna de koe en ze dachten er juist over om naar huis te gaan. toen ze het verdachte geluid van een motor hoorden. Er was daar niet veraf een hoge bult, waarvan ze net de zee konden overzien, wat bezuiden hun woning. Even stonden ze luisterend stil en keken elkander zwijgend aan. Toen, als op een afgesproken teken, snelden ze naast elkaar bij die bult op. Daar bovenop gekomen, keken ze met dezelfde scherpe blik uit. Nils hijgde. De hemel was grijs, het water was grijs. Hij voelde, dat er wind was gekomen. Die streek hem koud langs het gezicht. Hij rilde even. Een warm lijf van het werken en een koude wind, daar kwam het zeker van, wilde hij zich zelf

wijsmaken; maar hij wist wel, dat er een andere oorzaak voor was.

„Duitsers?” prevelde hij.

Het was niet zijn bedoeling, dat Klemet het zou horen, maar deze hoorde het toch. De jongen zei echter niets. Hij keek nog scherper uit en deed plotseling een paar stappen naar voren. Daar zag zijn vader hem doodstil staan, een hand boven zijn ogen.

„Jouw ogen zijn jonger dan die van mij, zie je wat?” vroeg hij zacht, alsof hij bang was, dat iemand anders het zou horen. Klemet knikte.

„Snelboten,” zei hij kalm. „Drie. Eén vlak onder de wal bij Valan en twee in dieper water.”

Nils spande zijn ogen erg in, maar hij zag niets, niets dan grijs water en grijs bergland, als in een mist, en daar bovenuit de

witte sneeuwmut van de Troidalstind, voor een hemel waartegen het zonlicht nog teer nagloeide.

„Duitse snelboten?” vroeg hij.

Klemet knikte.

„Ze varen de fjord uit,” zei hij.

Nils was een ogenblik bang geweest, dat ze hun eiland wilden bezoeken. Dat kon nooit veel geluk brengen.

„Die twee in dieper water ook?” vroeg hij.

Klemet keek zwijgend nog even over de fjord uit.

„Alle drie,” zei hij toen. „Maar ze kunnen natuurlijk terugkomen. Daar kun je bij die Duitsers nooit van op aan.”

Nils wist, dat dit waar was. Hij keek onrustig rond. Het geweer stond nog tegen de hooiklamp! Dat moesten ze zo gauw mogelijk naar de grot brengen!

„Het geweer, Klemet!”

Hoorde Klemet het niet? Hij gaf geen antwoord. Hij stond doodstil. Zag hij alleen maar over zee uit? Hij hield zijn hoofd een weinig schuin. Hoorde hij iets verdachts?

Toen hoorde Nils het plotseling ook. Hij herkende het geluid direct. Er waren al zo vaak vliegmachines over de fjord en over het eiland gevlogen. Maar dit geluid was wel erg zwaar. Engelse bommenwerpers, die misschien op weg naar de ‚Tirpitz‘ in de Kaafjord waren? Er was ’s morgens ook al zo’n gedonder in de lucht geweest, ver weg.

„Vliegtuigen,” zei Klemet.

„Engelse?”

Klemet schudde het hoofd. „Ze komen uit het oosten,” zei hij.

„Duitsers, denk ik. Engelse zouden wel hoger vliegen.”

„Zie je ze dan?”

Het zwaar en somber gedreun leek nu wel uit de ruimte boven hun hoofden te komen.

Klemet wees. En nu zag Nils ze ook, schuin vooruit naar het westen. Nu tekenden de voorsten zich al af tegen het licht boven de Troidalstind. Het leek wel, of er schelle lichtvlokken van los raakten en vrij door de ruimte zweefden. En nu zag hij er meteen al meer. Ze waren moeilijk te tellen.

„Duitse,” mompelde hij. „Er is daar in het oosten vast wat

gaande," dacht hij. Trokken de Duitsers daar terug? Waren de Russen in aantocht? Dat waren ook niet zulke gemakkelijke jongens! Een onbestemd gevoel van naderend gevaar beving hem.

„Er is vast iets gaande," mompelde hij naar het hoofd van Klemet.

Maar Klemet scheen het niet te horen. Klemet stond maar naar het westen te staren.

Het vliegtuiggebrom verstomde, de vliegtuigen zelf waren nog slechts kleine puntjes tegen het sprookjesachtige licht boven de Troidalstind.

Nils huiverde weer. „Er is vast iets gaande," herhaalde hij in zich zelf. Een gevoel van eenzaamheid en verdriet legde zich om zijn hart heen. Hoe weinig wisten zij toch van wat er in de wereld gebeurde, zij van het eiland! Achter de horizon stond misschien een hele wereld in brand en zij leefden hier maar in onwetendheid. Dreigde er gevaar, ook voor hen? Och, ze wisten er immers niets van, ze moesten het maar afwachten! Halvorsen, de koopman, ja, die zou er misschien wel wat meer van weten. Halvorsen had een radiotoestel en luisterde naar de Londense uitzendingen en naar geheime zenders uit hun eigen land. Maar de klim naar de andere kant van de Steenberg, waar Halvorsen woonde, was moeilijk, en gevaarlijk was nu de roeitocht over zee voor wie er prijs op stelde zijn boot en zijn leven te behouden. Toch zou zo'n tocht de moeite waard zijn.

„Er is vast iets gaande," herhaalde hij nog eens, nu wat luider, zodat Klemet het kon horen.

Klemet haalde de schouders op. „Misschien wel, misschien niet," zei hij. „Maar het waren vast en zeker Duitse machines, op weg naar het vliegveld van Bardufoss."

Nils knikte nadenkend. Klemet zou wel gelijk hebben, maar toch . . .

„Zouden de Duitsers daar in het oosten nog zó veel vliegtuigen hebben?"

Ja, dat wist Klemet ook niet. Misschien wel, misschien niet, zei hij weer, en dat koppel kon van Bardufoss uit ook gewoon maar een rondvlucht gemaakt hebben.

Dat laatste was natuurlijk mogelijk. Toch was Nils daar niet gerust over. Het beklemmende gevoel van naderend onheil kon hij niet kwijt raken. Voor Klemet uit daalde hij naar hun bergweiden af. Hij begon hoe langer hoe sneller te lopen.

„We bergen ons gereedschap op en dan gaan we naar huis!” riep hij achterom naar Klemet.

Klemet verhaastte zijn pas niet. Hij glimlachte. Vader zei „gereedschap”, maar hij bedoelde vooral het geweer. Vader was lang niet meer zo rustig als toen moeder nog leefde. Klemet deed wel vaak koel, maar hij had toch een warm hart voor zijn vader.

„Leidt u de koe maar naar huis!” riep hij hem toe. „Dan berg ik het gereedschap wel op en neem de melkemmer mee.”

Even later liep hij, met een bos takken op zijn rug en de emmer

in de hand, achter zijn vader aan op hun huis toe, met Sappo naast zich. Om de schapen bekommerden zij zich niet. Die vonden in de nacht hun weg wel, Sappo zou ze trouwens de volgende dag wel weer bijeenjagen. Donker zou het bovendien niet worden. Schemering, schemering, schemering. De hemel was onbewolkt en metterhaast kwam de maan op.

III. HALVORSEN WEET ER MEER VAN

1.

Die nacht sliep vader Nils slecht. Het was hem, of hij telkens het sombere geronk van overtrekkende vliegtuigen weer hoorde. Tegen een van de muren van het nieuwe huis had hij zelf een houten stee getimmerd, waarop hij met moeder Kirsten slapen kon. Maar na de dood van Kirsten beviel het hem daar niet meer. Hij sliep liever op de vloer, op rendierhuiden, in zijn slaapzak, zoals hij dit van zijn vroegste jeugd af gewoon was geweest. Hij liet dus Karen voortaan maar op zijn houten leger slapen, op een matras, onder dekens, en zocht zelf iedere avond een plekje dicht bij het fornuis, waar hij dan in zijn slaapzak kroop. Naar oude, Lapse gewoonte, ontkleedde hij zich dan niet. Bij elke beweging, die hij maakte, ritselde daar het vloerbelegsel van takjes onder hem, een vertrouwd geluid, dat hem tevreden deed inslapen.

Maar neen, deze nacht wou de slaap niet komen. Telkens schrok hij op hief het hoofd en luisterde gespannen. Vliegtuigen? . . . Nee, toch niet. Almen Attje, help! Donderde daar geschut? . . . Nee, toch niet! Ah, wat was er sinds de oorlog toch een onheil over de wereld gekomen! En waarom? Waarom overvielen die Duitsers het ene volk na het andere? Bracht het gewone lever al geen zorgen en verdriet genoeg?

Enkele malen stond hij op, in een onverklaarbare angst over Karen. Op zijn tenen liep hij dan naar haar bed, zag dat ze rustig sliep en probeerde daarna weer om zelf de slaap te vinden. Boven zijn hoofd, op de zolder, sliepen de jongens. In slaapzakken, tussen rendierhuiden, evenals hij. Zo maar op de vloer, evenals hij, want de zolder was heel laag. Je kon er nauwelijks

rechttop lopen. Ook naar hen luisterde hij menig ogenblik in spanning. Almen Attje, help toch, dat hun in deze tijd niets overkomt! Alles bleef echter stil daarboven en hij hoorde alleen maar het zachte geroes van de wind om het huis.

De volgende dag droeg er niet toe bij om zijn onrust te verminderen. Reeds vroeg in de morgen was er weer die vreemde donder ver in het westen, achter de horizon. Het duurde niet lang, stellig geen half uur, en het was maar vaag te horen. Toch leek het Nils, of de hele wereld ervan sidderde. Vliegtuigen verschenen er niet meer en slechts eenmaal raasde er een snelboot voorbij, de fjord in, en een paar uur later er weer uit. De motor maakte een grauwend geluid, alsof de boot een levend, boos wezen was, dat allerlei kwaad in de zin had.

Wat gebeurde er toch, ginder, daar ver, ergens en overal op de wereld? O, dat een mens toch in zo'n onwetendheid moest leven! Er broeide onheil achter de kim, het naderde misschien snel en je wist er maar niets van!

De kinderen merkten zijn onrust, al trachtte hij deze ook voor hen te verbergen. Hij kon zijn gedachten maar moeilijk bij zijn werk houden, dat zagen ze duidelijk genoeg. En hij liep telkens de hoge bult schuin achter het huis op, waar je zo ver over de fjord kon uitzien.

De tweede dag zei Klemet tegen hem: „Vader, zoudt u niet eens naar de koopman gaan? Die weet meer dan wij. Die heeft radio.”

Nils maakte een verschrikte beweging met zijn hoofd, zo verwonderd was hij, dat Klemet precies wist, waarover hij al uren liep te denken. Ja, als Halvorsen over land te bereiken was! Maar dat zou een halsbrekende tocht worden, dat ging niet! Over zee? Het weer was er goed genoeg voor. Maar als er weer eens zo'n snelboot langs kwam en hem oppikte? Dat zou best mogelijk zijn, want er broeide onheil. Wat moesten de kinderen dan?

De volgende dag ging hij tòch. Het was op een woensdag, de eerste november. De avond was vrij donker. Hij waagde het erop. Hij wist wel, dat de maan zou opkomen, nog voor hij halfweg was. Halvorsen woonde ongeveer in de zuidoosthoek van

het eiland. De weg om de noord en langs de oostkust was de kortste voor Nils. Hij koos echter de weg om de zuid, want langs de westkust kwam het gebergte tot vlak aan zee en de maan zou er diepe schaduwen over het water leggen, zolang ze aan de oostelijke hemel stond. Nils had twee boten. Met de grootste ging hij in gewone tijden uit vissen op de fjord. Die had een hulpmotor. Maar hij nam de kleinste, een roeiboot, want hij had geen benzine genoeg en was bovendien bang, dat het geluid van de motor hem zou verraden.

Bij opkomend getij bracht hij samen met de jongens de boot in zee. Karen zat er toen al in, want ze mocht mee. Dat was geen vriendelijkheid van hem. Dat was angst. Hij kon niet van haar scheiden. Nog steeds woelde in hem de vrees voor gevaar, op het water of op het eiland. Daarom hield hij Karen bij zich. De jongens konden zich gemakkelijker zelf redden. Ze waren ouder en sterker dan hun zusje, en vooral Klemet was een slimmerik, al zei hij meestal niet veel. Nils drong er bij hen op aan zich zo weinig mogelijk op het strand te begeven en onmiddellijk de bergen in te vluchten, als er maar even onraad op het water dreigde. Ze moesten Sappo bij zich houden. De schapen liepen los, die zouden zich wel redden. De koe en het kalf hadden voer voor meer dan een dag. De koe moesten ze alleen maar op tijd melken.

Hij riep hun al roeiend zijn raadgevingen en waarschuwingen nog toe. „En kruip de grot maar in, als het nood geeft!” riep hij. De jongens stonden lachend aan de kant. Die waren niet zo bang uitgevallen. Maar misschien konden ze ook wel minder goed dan hun vader de gevaren vermoeden, die er dreigden, nu het Duitse bezettingsleger in Finmarken door de Russen teruggedrongen werd.

Karen zat op de achterdoft van de boot, terwijl haar vader roeide. Ze was angstig en blij tegelijk. Haar angst ontstond voornamelijk, doordat ze de zorg en de onrust van haar vader voelde. Maar toen ze een kwartiertje lang de rust van de stille nacht om zich heen had gevoeld, verdween haar vrees geheel. De riemslag van haar vader ging regelmatig. De riemen leken telkens wel met een lichte lach op het water neer te komen.

De donkere bergschaduwē, waar ze doorheen gleden, boezemden haar geen vrees in. Daarvoor kende ze als kind van het hoge noorden de schemering en de duisternis te goed. De blijheid om deze nachtelijke tocht over het water won het nu. Haar vader had haar uit voorzorg haar winterpesk over haar kofte heen laten aantrekken. Haar moeder had die zelf nog van huiden van hun eigen rendieren gemaakt. Warm daarin weggedoken zat ze zich achter in de boot te verkneukelen, dat ze mee mocht. Vader was stil. Vader had zorgen, dat wist ze. Waarvoor eigenlijk? Wie weet, welke goede berichten Halvorsen voor hen had! Alles was nu toch immers weer rustig. De sterren schenen en de wereld van de oorlog was ver weg. Het kwam vast, doordat vader moeder nog zo miste.

Karen had voor deze buitengewone gelegenheid over haar pesk heen haar mooiste halsdoek geknoopt. Ze had die nog van haar moeder geërfd. Er waren allerlei kleurige bloemen uit het noorden op gewerkt en hij hing van voren tot op haar middel. Onder deze doek legde ze haar handen nu ineens en zo zat ze enige tijd in gedachten voor zich uit te kijken. Ze onderscheidde het gezicht van haar vader maar flauw, maar zijn bovenlijf zag

ze als een donkere schaduw regelmatig voor- en achterwaarts bewegen. Rechts van haar, meer naar het licht, lag de zee glanzend als een spiegel en daar waar de riemen in het water doopten, schitterde het in duizenden kleine sterretjes op.

„Vader,” vroeg ze ineens, zacht en vriendelijk, maar toch tegelijk een beetje plagerig, „vader, ik zal u een raadsel opgeven. Er vliegt een donkere vogel over het water en er druipt wit bloed van zijn vleugels. Wat is dat er voor een?”

Nils schrok op. Hij was met zijn gedachten heel ergens anders. Hij hield nu zijn riemen hoog. De boot schoot door. Je hoorde het water tegen de boeg klotsen. Dat was zo'n rustig, kalmerend geluid.

„Sst,” zei hij zacht terug. „Niet zo luid, mijn kind! Wat zei je eigenlijk?”

Karen kreeg een gorgelend-lachend geluid in haar keel. Ze was best tevreden, dat ze haar vader uit zijn donkere gedachten had gehaald

Ze herhaalde haar vraag. „Dat moet ú eigenlijk weten!” voegde ze er ondeugend nog aan toe.

Nils zweeg en dacht na, begon weer te roeien. Wit bloed? Hij rilde even. Wit bloed? Ze bedoelde toch geen mensenbloed? Zo'n kind toch! Nee, hij wist het niet en dat zei hij ook.

„Geeft u het op?”

„Ja.”

„Puh, niets aan!” deed toen Karen. „Die vogel is onze boot en het witte bloed is het water, dat van de riemen afdruppelt.”

Nils lachte nu zacht in zijn magere, onverzorgde baardje.

„Heb je dat zelf bedacht?” vroeg hij.

„Welnee!” antwoordde Karen. Hoe ze er dan wel aankwam, zei ze niet.

Nils roeide door. Het was toch maar een geluk zo'n kind in je nabijheid te hebben, dacht hij. Ze was wijzer dan hij, dacht hij, want ze gaf minder toe aan haar angst. Hij liet een van zijn riemen even los en krabde zich onder de muts. Moest zijn dochtertje hem nu een voorbeeld geven? Nu, als het erop aankwam, kon hij ook wel raadseltjes opgeven!

„Raad jij nu eens,” zei hij daarom even later, en hij deed zijn

best dit opgewekt te doen klinken. „Wie schreeuwt dag en nacht zonder hees te worden?”

Karen wist dadelijk, dat ze dat niet wist.

„Sst, sst,” plaagde ze, om tijd te winnen. „Niet zo luid, vader! Wat zei u ook weer?”

Nils schudde het hoofd. Wat was dat kind bij de pinken! Hij herhaalde zijn vraag niet. „De waterval,” zei hij. „Dat had je best kunnen weten.”

Ze lachten beiden en begonnen elkander toen midden in die vreemde nacht nog meer raadsels op te geven en vergaten enkele ogenblikken tijd en plaats.

Karen: „Wanneer stroomt het water de hoogte in?”

Als een paard zich over het water buigt en drinkt.

Nils: „Het kan uren-, ja dagenlang, lopen zonder moe te worden, en het draagt nog wel een vracht wol op de nek.”

Een spinnewiel.

Karen: „Een lange stam groeit met de wortel naar boven en met de takken naar beneden.”

Een koeistaart.

Nils: „De vader is niet hoger dan een el, maar de zoon reikt tot in de wolken.”

Het vuur en de rook.

En zo gingen ze maar door. De maan kwam boven de berg uit. Het werd lichter. Het water glansde als zilver. De beschuttende schaduwen werden korter. Nils roeide de boot wat dichtter op de wal aan; daar was het nog donker. Hij joeg er een koppel watervogels op. Ze hadden een korte, ruisende vleugelslag. Eenden? Duikers? Hun gerucht was duidelijk te horen. Dat verontrustte Nils weer. De riemen hoog houdend, liet hij de boot weer even op haar eigen vaart doordrijven en spiedde naar alle kanten over het water. Maar de zee was een en al rust en vrede. Toen zei hij, dat ze nu maar moesten ophouden met dat raadseltjes-opgeven.

„Nog ééntje,” hield Karen echter vol. „Ik weet net nog zo'n leuke, vader!”

Nils schudde weer het hoofd. Dat kind, dat kind! Hij begreep zich zelf niet. Zo midden in de nacht, op een tocht vol gevaar,

en dan elkaar raadseltjes opgeven! Was hij soms ook een kind geworden? Karen en hij een kind? Twee kinderen in de nacht op het water? Een kind van elf en een van veertig jaar door de schaduwen van de nacht op het water en gevaar dichtbij en gevaar ver weg? Wat betekende die donder achter de horizon, zondagmorgen al voor de tweede maal? Wat betekenden die vliegtuigen, twaalf tegelijk? Wat betekenden die driftige snelboten, heen en weer door de fjord varende? De Duitsers? De Russen? Misschien de Engelsen of de Amerikanen? Halvorsen, de koopman, wist er meer van. Die had radio en die was niet te bang om naar verboden zenders te luisteren! Opschieten, Nils, hoe gauwer je bij hem aan de wal komt, hoe beter!

Hij begon met nog meer kracht aan de riemen te trekken, maar keek daarbij telkens uit naar de donkere bergen aan zijn rechterhand. Hij voelde toen echter plotseling tot zijn verbazing, dat hij door een tweede kracht geholpen werd. Twee handen voegden zich naast zijn eigen trekkende handen en duwden!

Karen! Ze zat op haar knieën voor hem en duwde telkens als hij trok. En ze lachte naar hem!

„Nog ééntje, vader! U raadt het nooit!”

Ze bracht haar gezicht nu zo dicht mogelijk naar het zijne. Er leek wel licht van af te stralen en haar ogen glommen als sterren aan de nachthemel boven hen.

„Nog ééntje! Dat waren lommen¹, vader, die daar zoëven opvlogen. Zo vliegen alleen lommen maar! Vliegen, zwemmen en duiken kunnen ze best!”

„Maar lopen ho maar!” fluisterde Nils terug.

„Ja, en lopen, ho maar. Hun poten zitten helemaal achter aan hun lijf. En weet u, hoe dat komt? Dat is nu mijn raadsel!”

„Hoe dat komt? Nee, dat weet ik niet. Ik weet alleen maar, dat je ze niet kunt eten. Ze smaken te tranig en dat vind ik jammer.”

„Dat van hun poten... dat komt... dat komt... Dat is hun straf!”

„Hun straf?”

¹ Parelduikers.

„Ja, echt! Dat staat in mijn leesboek. De straf van Attje Ibmill God de Vader schiep natuurlijk de vogels. De lom ook. En hij maakte hem mooi, zo mooi! Bijna alleen maar met wit en zwart. Alleen de nek en de kop verfde hij asgrauw. De rest werd zwart en wit, zwarte strepen en witte vlekken, en hier en daar wat blauwachtige stippels. Het stond prachtig. De lom was er erg blij mee en erg trots op. Toch was hij nog niet eens helemaal tevreden! Attje Ibmill wou hem grijze poten geven, maar dat vond hij helemaal niet goed! Hij wou rode poten hebben net als de gans, en hij deed heel lelijk tegen Attje Ibmill. „Ik wil rode poten hebben, rodel!” zeurde hij.

„Rode poten? En moet je daarom zo lelijk doen? Goed, ik zal je je zin geven, stouterd,” zei Attje Ibmill.

Toen kleurde Hij de poten van de lom rood, maar alleen aan de binnenkant. Aan de buitenkant maakte hij ze grijs. Maar uit straf voor zijn ijdelheid zette Attje Ibmill die poten toen helemaal achter aan het lijf van de lom, zo ver naar achteren als het maar kon. En nu kan de lom wel goed vliegen en zwemmen en duiken, maar bijna niet l . . .”

Karen hield ineens op, want ze merkte: haar vader luisterde niet meer. Ze waren nu toch de bocht naar de zuidkant van het eiland omgevaren en haar vader was harder aan de riemen gaan trekken, keek naar links, keek naar rechts. Er waren hier geen schaduwen meer. Ze voeren in het volle maanlicht. Als er een schip in de buurt was, zouden ze meteen ontdekt worden!

„Wat is het hier licht, hè vader!”

„Ja, tè licht. Opschieten maar! Help maar goed meel!”

Nu, dat deed Karen natuurlijk. Licht en snel schoot de boot over het water. Er was daar geen wind. De zee lag effen. En het was er heel stil. Alleen het geluid van de riemslag was maar te horen.

„We mogen hier toch wel varen, hè vader? Ole zegt, de zee is vrij.”

Nils antwoordde niet. Karen kon hem echter horen snuiven. Dat deed hij altijd, als hij een beetje boos of opgewonden was. De zee was dus zeker niet vrij. Dat begreep ze niet. Maar vader werd er boos om en daarom vroeg ze maar niet verder.

De maan gloeide, hoog stonden de sterren. Ze voelde zich beklemd op de borst. De wereld was in deze nacht mooier dan ze haar ooit gezien had, machtig en mooi. En toch was de wereld naar en vervelend! Want vader was bang en dan werd je zelf ook bang! Waren alle mensen misschien bang? Dan kwam dat door de oorlog! Dan kwam dat door die man, die in Duitsland de baas was en Hitler heette. Als zij koningin over de wereld was, zou ze nooit en nooit oorlog maken, dat wist ze vast en zeker. Dan hoefde vader nooit meer in de nacht naar Halvorsen te roeien, die stiekem naar de radio luisterde, naar wat Londen over de oorlog zei, naar wat de verboden zenders in Noorwegen zelf voor berichten doorgaven.

Al duwend tegen de riemen keek Karen strak voor zich uit. Achter haar vaders hoofd zag ze het wijde vlak van de zee opblinken. Er was op enige afstand de flauwe streep van Rökken, dat smalle eiland, zichtbaar en daarachter zag ze de oostoever van de fjord, een grauw dreigende bergwal tegen de zachte hemel. Daar woonden de mensen van Rödbjerg en Langasen en zoveel meer. Die hoge punt daar was de Riddovarra. Dat was een hoge, wilde berg, nog wilder en woester dan hun Steenberg. En daarachter, heel ver weg, woonden de mensen van Alta, en nog verder weg die van Hammerfest en Tana, van Vadsö en Kirkenes. Daar waren nu de Duitsers! Of waren de Russen daar nu? Karen kreeg ineens een vreselijke angst, die ze niet meer kon onderdrukken.

„Vader?” riep ze met een donkere, trillende stem.

Hoorde vader haar niet? Zijn ogen keken langs haar heen en hij roeide stevig door. Ze durfde niet dadelijk weer te roepen, maar de angst bleef knijpen.

„Vader?” bracht ze er even later toch met moeite uit.

Nu keek vader haar aan en hij lachte naar haar.

„Vader?”

Nee, ze kòn niet zeggen, wat haar benauwde! Ze schaamde zich ervoor. Ole zou er haar vast om uitlachen, als hij zo iets hoorde! Toch móest ze wat zeggen. Vaders lach trok weg. Hij keek haar strak aan. Hij had stellig de angst in haar stem gehoord.

„Vader, leven er tegenwoordig nog beren op de Riddovarra?”
Nauwelijks had ze dit gezegd, of er kwam een lachje om haar lippen. Gek, dat ze dat vroeg! Maar nog gekker was, dat haar angst er wel wat minder door leek te worden!

„Beren, welnee, al in geen jaren meer. Waarom vraag je dat zo? Was je bang, dat ze naar onze boot zouden komen zwemmen?”

Daar gaf Karen geen antwoord op. Ze richtte zich strak omhoog op haar knieën en keek over haar vaders hoofd heen naar de bergwal, alsof ze ook daar overheen kijken wou.

„Zijn er dan in heel Finmarken geen beren meer, vader?”

Nils keek haar verwonderd aan. Hoe kwam het kind op zo'n vraag? Toen scheen hij er een flauw vermoeden van te krijgen, waarvoor ze in werkelijkheid bevreesd was. Voor de Duitsers! En hij verweet zich, dat hij dan zelf schuld had aan haar angst. Door zijn eigen angst! Want zo iets werkte aanstekelijk.

Hij boog het hoofd en gromde, ontevreden op zich zelf, wat in zijn baardje. Daarna keek hij haar aan en knikte haar geruststellend toe.

„Beren? Welnee! Misschien nog maar een enkele, hier of daar. Vroeger, ja, toen wel, in de buurt van de Finse grens. Weet je, wat we toen riepen, als we in het voorjaar jacht op ze maakten en ze uit hun winterslaap wilden wekken?

Ouwe bergman, ouwe bergman,
sta toch op, sta toch op!
De bladeren zijn al zo groot als
muizenoren.”

„En kwamen ze dan uit hun holen, vader?”

Nils lachte.

„Soms wel, soms niet,” zei hij.

Er schoot hem ineens een idee te binnen. Hij hield even op met roeien, boog zich naar Karen over en fluisterde vlakbij haar gezicht: „Wolven, ja, die zijn er nog well! Duizenden in Finmarken! Duitse wolven! Begrijp je me? Hitlerwolven! Maar uit hun holen komen nu de Russische beren gekropen. De oude

bergman is opgestaan, want de bladeren zijn al zo groot als muizenoren! Begrijp je me? Beste beren! Brave beren! Die jagen de wolven achterna. Begrijp je me? En de wolven? Wees maar niet bang meer, Karen! De wolven, de wolven stuiven door zeven wouden, door negen wouden stuiven ze weg, hahaha, terug naar de wildernis, waaruit ze zijn gekomen!"

Vader en dochter keken elkaar enkele ogenblikken blij aan. Hun ogen waren als sterren in de nacht, die naar elkander pinkten. Toen drukte Nils, bijna schichtig, zijn neus even tegen die van Karen aan. Zo kussen Lappen elkander, weet je. Hij trok zijn hoofd echter meteen weer terug en wierp zich met kracht op de riemen. Het leek wel, of hij zich schaamde. En dat was ook zo, want een Lap toont niet graag zijn tederheid.

2.

Toen ze de bocht naar de oostkust van het eiland omvoeren, kwam de behuizing van de koopman meteen in zicht. Er was het woonhuis, er waren enkele schuren of opslagplaatsen, en even verderop bevonden zich nog een paar huizen, van familie van Halvorsen.

Nils vond, dat daar veel mensen dicht bij elkander woonden. Hij was dat anders gewend en hij benijdde hen een beetje. Ze zouden het daar wel gezellig hebben, dacht hij. Vroeger had hij het ook zo gehad, toen hij nog in de sida van de Eira's leefde.

Allereerst woonde hier het gezin van Halvorsen zelf: man en vrouw, beiden mensen van om en nabij de zestig; verder Helga Rasmussen, de meer dan tachtigjarige moeder van de vrouw, en een Lapse knecht, die Per Nango heette en uit de omgeving van Kautokeino afkomstig was.

Het dichtst bij de Halvorsens woonde hun oudste dochter,

Anna, met haar man, Jens Holm, en hun zeventienjarige dochter Birgitte. En wat verderop stond het huis van Gjertrud, hun jongste dochter, die met Eirik Stenmann was getrouwd. Eirik en Gjertrud hadden twee kinderen: Ivar, een jongen van acht, en Ellen, een meisje van elf jaar.

Holm en Stenmann waren beiden werkzaam in de zaak van hun schoonvader. Holm, die een echte zeeman was, voer er in normale tijden vaak met de motorboot op uit, meestal naar de andere eilanden, om daar handel te drijven. Stenmann bleef meestal thuis voor het vele kantoorwerk. Vader Halvorsen zelf had ondanks zijn jaren de leiding van de zaak nog flink in handen.

Nils zag Halvorsen op de steiger bij zijn motorboot staan, toen hij langs de steven van dit vaartuig zijn eigen bootje op het strand liet lopen. Rondom de koopman was het een heen-en-weer-geloop van druk sjouwende mensen. Daar kwam Gjertrud Stenmann met een zware zak aardappelen aandragen. Birgitte Holm en vrouw Halvorsen sjouwden een paar grote matrassen tussen zich in, waarop een stapeltje dekens lag. Ellen Stenmann sleepte een groot houweel aan, zwaar zwoegend, zodat ze een rood hoofd van inspanning had. En zelfs Ivar deed mee: een schop op de schouder en een spiksplinter-nieuwe bijl in de hand. Alles werd naar de motorboot gebracht. Deze was zo groot, dat ze zelfs een dek en een stuurhut had,

en een ruim. In dat ruim stond de vrouw van Jens Holm. Haar hoofd kwam net boven het dek uit. Het leek wel, of ze in een diepe kuil stond. Ze stak haar armen hoog uit en nam de zak met aardappelen van Gjertrud aan. Drommels, die Anna Holm moest kracht in haar spieren hebben!

„Wat een drukte, hè vader!“ hoorde Nils Karen naast zich zeggen.

Wat verbouwereerd stond Nils bij de punt van zijn boot toe te kijken. Wat nu? Was de koopman van plan om uit te varen? In deze tijd? Met gevaar overal? Maar waarom sleepten de vrouwen er dan die matrassen heen? En waarom sjouwden de kinderen met dat gereedschap? Dat wou Halvorsen toch niet verkopen? Moesten die mensen soms allemaal in de boot? Wou Halvorsen misschien vluchten? Maar nee, daar was hij de man niet naar! Trouwens, waar zouden ze heen moeten? Naar de vaste wal? Daar krioelde het immers van de Duitsers? Naar een ander eiland? Maar hùn eiland was immers een van de veiligste, al gedurende de hele oorlog! . . . Hé, wat deed de knecht van Halvorsen daar? Ja, dat moest Per Nango wel zijn, al zag hij hem door de afstand alleen maar als een schaduw. Per Nango was immers de zoon van Adam, de Berglap uit Goatteluobbal bij Kautokeino? Waarom stond die jongen daar verderop, tegen de bergwal aan, zo fel met zijn houweel in de grond te hakken? En waarom droegen Jens Holm en Eirik Stenmann daar die zware kist heen? Moest die daar begraven worden? Zat daar soms geld in, dat de koopman wilde verstoppen? Of . . . ?

Aarzelend liep Nils op de steiger toe. De koopman was wel een goed man, maar in Nils ogen ook een rijk man, die veel van de wereld gezien had. Hij had ontzag voor hem, al wist hij ook nog zo goed, dat hij de vriend van alle eilanders was.

Karen bleef dicht bij haar vader. Eerst liep ze schoorvoetend achter hem aan, maar hoe dichters ze bij al die mensen kwam, hoe schuchterder werd ze, en tenslotte ging ze vlak naast haar vader lopen en schoof haar hand in de zijne.

Koopman Halvorsen was nog een krachtige man ondanks zijn jaren, fors en breed in de schouders, rechttop van gestalte. Hij had een vol gezicht, een zware snor, een brede, rond afgeknipte

baard en rode adertjes op zijn wangen. Hij zag Nils aankomen en liep hem enkele passen tegemoet, hem gul de hand toestekend.

„Daar hebben we onze vriend Nils!”

Nils keek met zijn donkere ogen naar hem op.

„Buore baeivi, Ibmil addi!” groette hij op zijn Laps. Maar hij verbeterde dit meteen en zei op zijn Noors: „God dag, Gud gi, kjöpmann!”

Dat betekende: „Goedendag. God zegene u, koopman!”

Toen gaf de koopman ook Karen een hand en keek haar met zijn blauwe ogen vriendelijk aan.

„Ben jij met je vader meegekomen, beste meid?”

Karen zuchtte diep. Ze had een gevoel, alsof de koning van Noorwegen zelf tegen haar sprak.

„Jawel, koopman,” fluisterde ze toen, nauwelijks te horen.

Het gezicht van Halvorsen trok ernstig. Hij legde zijn grote arm om haar schouders heen en trok haar wat dichtër naar zich toe, net of hij haar ergens tegen wilde beschermen. Toen keek hij even rond tussen zijn mensen en riep luid: „Ellen!”

Ellen Stenmann had juist haar houweel aan de boot afgeleverd en liep nu op haar grootvader toe. Ze had een ovaal gezicht en een pittig recht neusje. Krullend blond haar kwam onder haar rode muts uit. Dat glansde in het zachte, doorzichtige licht van de nacht. Karen vond haar heel mooi en werd er nog schuchterder door.

„Ellen, laat Karen Eira jou maar eens wat helpen. Doe je pesk maar zolang uit, Karen. Op het water kun je hem straks wel weer aandoen. Brengen jullie samen de spinnewielen maar naar de boot, Ellen, en alles wat daarbij behoort. Voorzichtig-aan maar, dat er niets breekt of wegraakt. Toe maar, Karen, dat is Ellen! Dat weet je toch immers wel? Ze zal je heus niet opeten! En van een spinnewiel heb jij meer verstand dan zij, denk ik!” De stem van de koopman klonk wel rustig en vriendelijk, maar er was toch geen ontkomen aan. Karen móest wel. Ze liet dus de hand van haar vader los en voegde zich naast Ellen, die haar meteen lachend meetrok.

„We gaan verhuizen, kind! Naar een grot op de Steenberg. Oom

Jens wist een prachtige, op de zuidwesthelling. Daar kunnen we gemakkelijk allemaal in, zegt grootvader. En geen Duitser kan ons daar vinden!"

Even keek Halvorsen de meisjes na. Toen wendde hij zich tot Nils.

„Je kwam zeker eens horen," zei hij, „eens poolshoogte nemen?"

Nils had meteen wel willen vragen, wat al dat gesjouw naar de motorboot te betekenen had, maar daar was hij te bescheiden voor.

„Ja," zei hij weifelend. „Al dat gedonder in de verte, koopman, een dag of veertien geleden, en nu verleden zondag alweer. En die vliegtuigen en snelboten. Is er wat gaande, koopman? Gjer-mund Vikk zei, dat Hans Olsen zei, dat de Duitsers uit Oost-Finmarken terugtrekken. De Russen...? En dat ze Kirkenes helemaal hebben verbrand, de Duitsers. Zouden wij hier op het eiland ook last kunnen krijgen?"

Halvorsen keek even nadenkend voor zich uit. Toen greep zijn grote hand in de harige mouw van Nils' pesk en trok Nils van de steiger mee in de richting van het woonhuis.

„Ik heb de anderen op het eiland grotendeels al kunnen laten waarschuwen," zei hij. „Gaute Ingversen was hier gister tegen de middag en die wou met zijn boot wel bij de mensen langs roeien om ze te waarschuwen. Maar jij woont in zo'n uit-hoek..."

„Waarschuwen, koopman?"

Nils keek met grote ogen naar Halvorsen op. Zie je wel, hij had het wel vermoed: er was iets gaande!

Maar Halvorsen antwoordde niet, voor hij met Nils in de woonkamer was. Daar zat de oude vrouw Rasmussen, zijn schoonmoeder, ijverig te spinnen. Hij boog zich naar haar over, want ze was doof.

„Dit is Nils Eira, van de noordhoek, moeder! U weet wel: Nils uit Kautokeino, die met Kirsten van Klemet Haetta is getrouwd."

De vrouw keek nauwelijks van haar werk op. Ze knikte kort. Het spinnewiel snorde door.

„Met Kirsten, ja! Maar die is dood!” riep ze veel luider dan nodig was.

„Ja, die is overleden. Verleden jaar. Nils is hier met zijn dochtertje.”

Daar reageerde ze niet op.

„Het is maar een schandel!” riep ze boven het gesnor van haar wiel uit. „Nu zij ook al! Het zijn geen mensen, die Duitsers!”

„U zult hier nu gauw mee moeten ophouden, moeder! Ellen brengt het andere wiel al in de boot, en dit zullen we toch ook maar meenemen, vindt u ook niet?”

De oude vrouw keek met een boze blik naar hem op.

„Eerst moet deze dot wol op!” zei ze kortaf. Ze bleef ijverig doorspinnen.

„Dat kan later wel, in de grot!” riep de koopman terug.

Maar daar antwoordde ze niet meer op en Halvorsen leidde Nils nu naar de tafel en bood hem een stoel aan.

Nils voelde zich niets op zijn gemak in die kamer. Ze was hem veel te voornaam. Er lag een kleed op de vloer in plaats van het groen van de jeneverbesstruik of berketwigen. Er stond een grote, glanzende kachel. Er hing een rijk geornamenteerde petroleumlamp boven de tafel, die een warm en helder licht gaf. En aan de wand zag hij een schilderij, zoals hij er alleen maar eens in de consistoriekamer van een kerk had zien hangen. Er was een man op afgebeeld, die zegenend de handen voor zich uithield, als een prest¹ op de preekstoel. Maar het stelde zeker Jezus Christus voor, de Heer, te Bethlehem geboren en aan het kruis gestorven op de berg Golgotha. Voor onze zonden.

Hij ging op het uiterste randje van de stoel zitten, legde zijn vierwindenmuts er zorgvuldig onder en keek in afwachting vragend naar de koopman op. Deze zweeg, er blijkbaar over nadenkend, hoe hij zou beginnen. Het spinnewiel snorde, en de oude vrouw, zei nog eens luid in hun richting: „Het is een schande voor de mensheid!”

¹ Predikant.

Toen keek Halvorsen zijn bezoeker aan.

„Ja, wel een schande,” zei hij zacht. Toen zweeg hij weer even. Er lag een floers voor zijn ogen. Maar ineens begonnen deze op te lichten, hij legde zijn armen op tafel en boog zich naar Nils over.

„Dat gedonder, weet je wat dat betekende, Nils?” vroeg hij.

„Nee, natuurlijk,” vervolgde hij. „Nu dan, dat betrof de ‚Tirpitz’.”

Hevig gespannen sprong Nils van zijn stoel op. Hij ging echter meteen weer zitten, weer op het randje van zijn stoel.

„De ‚Tirpitz’, koopman? Dat oorlogsschip in de Kaafjord, bij Alta?”

Halvorsen knikte.

„Dat oorlogsschip, ja,” bevestigde hij. „Maar let op: *het lag niet meer in de Kaafjord!* Dat wist ik al sinds de zestiende oktober. Toen luisterde ik naar een geheime Noorse zender en die riep om: „De ‚Tirpitz’ in de namiddag bij Tromsö voor anker gegaan, groot gat in het voordek.” Weet je overigens wel, hoe groot dat oorlogsschip was, Nils? Tweehonderd en vijftig meter lang, veertig meter breed. Pantserplaten, die op sommige plaatsen vijfendertig centimeter dik waren. Acht allerzwaarste kanonnen, in een dubbele toren. Twaalf andere kanonnen, tachtig stuks afweergeschut. Bemanning: vijfentwintighonderd koppen. Een drijvende vesting, Nils!”

Nils’ mond viel open van verbazing. Hij hield vast aan de laatste mededeling.

„Vijfentwintighonderd mensen op één zo’n schip, koopman? En . . . en dat schip moest vluchten?”

Halvorsen glimlachte.

„Vluchten, ja,” zei hij met voldoening en toch bitter, „als een ouwe, aangeschoten beer, met een grote wond in zijn rug. Vluchten naar Tromsö, bij het eilandje Haakö, om gerepareerd te worden. En het had in de hele oorlog nog zowat niets uitgericht. Zo gauw het zee koos, werd het van alle kanten aangevallen, als een grote, logge hond door duizend kleine keffer-tjes.”

„En bij Haakö, na de zestiende oktober, koopman . . .?”

„De eerste donder heb je gehoord, Nils!”

„Was dat op de negenentwintigste?”

„Ja. Een vliegeraanval uit Schotland, door vijfenveertig Lancasters. Je hoorde voornamelijk het afweergeschut. Het regende bommen uit de lucht. Maar geen ervan was een treffer. Want de lucht was bewolkt, en daardoor was er slecht zicht, hier niet, maar daar wel.”

„En de tweede donder, verleden zondagmorgen?”

„Ja, die was raak! Achtentwintig bommenwerpers, prachtig zicht op vijfenveertighonderd meter hoogte. De eerste bom sloeg meteen al de halve geschutstoren weg!”

Nils lachte breed en wreef zich in de handen.

„Braaf, dat was braaf!” zei hij met een diepe zucht van voldoening.

„En daarna ging het: Bom! Bom! Bom! Telkens raak. Tot ten slotte een munitiekamer werd getroffen en er brand ontstond. Tien minuten later kantelde het hele gevaarte en het was afgelopen.”

„Afgelopen? Met de ‚Tirpitz’? En nu ook gauw met de hele oorlog koopman?”

Met een vriendelijke glimlach keek Halvorsen de eenvoudige Nils aan.

„Met de ‚Tirpitz’ wel, maar met die onzalige oorlog helaas nog lang niet!”

„Kirkenes, koopman?”

Halvorsen richtte zich met een verstrakkend gezicht op, nam zijn armen van de tafel en tastte in de binnenzak van zijn jas. Onderwijl noemde hij stroef en bitter de namen van een aantal Finmarkense woonplaatsen op, stadjes en dorpjes.

„Kirkenes, ja Nils, platgebrand, nu juist drie weken geleden. Björnevatn ontruimd en platgebrand. De vierentwintigste oktober kwamen daar de Russen; dus zijn de mensen daar in al hun ellende nu toch vrij. Vadsö ontruimd en platgebrand. Honnigsvåg ontruimd, Karasjok ontruimd en dan maar bommen bij de gebouwen of benzine er overheen en weg, weg, weg! In jouw Kautokeino is het al net eender. Veel Lappen zijn daar met hun rendieren de bergen ingevlucht, of zijn de Zweedse grens over-

getrokken. Morgen of overmorgen is Hammerfest aan de beurt."

„Hammerfest ook, koopman?"

Nils' stem oeffde, zijn onderlip trilde. Het meest trof hem nog, wat hij over Kautokeino had gehoord, maar dat zei hij niet. Hij sprong weer van zijn stoel op en ging nu bij de kachel zitten, het ene been vlak, het andere hoog opgetrokken, met zijn armen erop en zo richtte hij zijn vragende ogen op de koopman.

„Hammerfest, koopman? En al die mensen? . . ."

Halvorsen had inmiddels een papier uit zijn binnenzak te voorschijn gehaald, vouwde het open op tafel en sloeg er driftig met de vlakke hand op.

„Hou maar op, hou maar op!" zei hij met een pijnlijk vertrokken gezicht. „Heel Finmarken moet er aan, man! De huizen verbrand, het vee geslacht, alle andere bezittingen weggekaapt of vernietigd! Wij, mensen, allemaal weg! ‚Evacueren' noemen ze dat met een mooi woord! Maar het is iets verschrikkelijks! Weg uit je huis! Weg van je grond! Naar de armoede en de honger en de ellende en de onzekerheid! Als vroeger de negers uit Afrika, die als slaven naar Amerika verkocht werden!"

„Wij slaven, koopman?"

„Ja, wat anders? Wie niet naar de bergen vlucht, of weet weg te duiken in holen en gaten, moet evacueren! Niets mogen ze meenemen dan wat ze op hun rug kunnen meedragen! Alleen opdat de Russen dan maar niets dan verschroeide aarde zullen vinden! Heeft ouwe oma geen gelijk, dat ze dit een schande voor de mensheid noemt?"

„Maar koopman, wij? . . . Wij? . . . Nee, dat kàn immers niet! De kinderen . . ."

Het kwam er stotterend uit bij Nils. Hij zat daar bij de kachel, geheel verslagen. Halvorsen zag het en het deed hem pijn. Hij beheerste zich met moeite, wreef een paar maal met zijn hand over het papier, dat voor hem lag, en vouwde het toen open. Zijn stem klonk weer rustig, toen hij sprak:

„Nu moet je goed luisteren, Nils. Dit papier brachten ze me gistermorgen met een boot. Er kwamen twee man bij me

in huis. De een was zeker een soort kapitein. En wat de ander was, weet ik niet. Ze waren geen van beiden zeeman, dat kon je wel zien. Die andere was nog een jonge vent, met een smal, bleek melkmuilengezicht, maar met een rode karbonkel midden op zijn voorhoofd, die gloeide als een nijdig derde oog. Het was een ellendeling van je welste, pas op! De hakken tegen elkander klappen, pink op de naad van de broek. „Ja-wohl, Herr Hauptmann!“ Maar de Hauptmann moest oppassen voor dat ventje! Dat had zijn ogen overal en bespioneerde de kapitein net zo goed als ons allen.”

„Is u Halvorsen, de koopman?“ vroeg die kapitein aan mij in goed Noors.

„Jawel.”

Toen gaf hij mij dit papier.

„Dit is een bevel tot evacuatie,” zei hij. „Uw eiland moet binnen vierentwintig uur worden ontruimd. Alle bewoners moeten zich naar Badderer begeven. Er mag niets worden meegenomen dan wat op de rug kan worden gedragen. Voor het vee neemt de weermacht de verantwoordelijkheid op zich. Van Badderer zult u met schuiten en boten naar Tromsø worden vervoerd en dan waarschijnlijk naar Narvik. En ik moet u opdragen dit bericht verder aan de eilanders door te geven.”

Ik keek hem aan, maar ik zei niets. Hij keek mij aan en zei enige tijd ook niets.

„Jullie hebben toch immers boten genoeg om ermee over de fjord te komen, koopman?“ vroeg hij eindelijk zo zacht, dat ik het alleen kon verstaan. Er was een vriendelijke, menselijke klank in die zachte stem. Ik zag, hoe dat ellendige ventje de oren spitste om mee te luisteren. Hij zag het ook en werd er driftig door. Hij begon ineens met een felle stem tegen die jongeman te foeteren, in het Duits, ik verstond het niet. Maar dat kereltje werd bleek, sloeg de hakken tegen elkaar: „Zu Befehl, Herr Hauptmann!“ en verwijderde zich. Toen vroeg de kapitein weer, of we boten genoeg hadden. Het klonk weer vriendelijk. Die man was niet zo slecht.

Ik gaf weer geen antwoord.

„Het is een vervelend karwei voor me, koopman,” zei hij toen.

„Maar als ik niet gehoorzaam, kost het me mijn leven.”

Ik keek hem aan. „Wat komt er van òns terecht?” vroeg ik hem.

Hij haalde de schouders op. „Wat komt er van ons-allemaal terecht?” vroeg hij mismoedig.

„Als de Russen komen, bedoelt u het zo?” vroeg ik weer.

Hij keek me scherp aan en lachte toen pijnlijk. „De Russen? Die volgen ons niet tot hier, die passen wel op! We lopen immers zo ook al weg! En de Russen hebben er geen behoefte aan om Finmarken te bezetten, die oneindige vlakten, die on-gure bergen, in de winter, bij veertig of vijftig graden kou.”

Toen keek hij schichtig om, als om te zien of iemand anders hem misschien kon horen.

„Als ik u was, bleef ik hier,” fluisterde hij me toe. „Vlucht het eiland op! Er zijn hoeken en gaten genoeg, waar wij niet kunnen komen. We hebben immers ook geen tijd om zo precies te zoeken. En de komende weken zal het waarschijnlijk overal slechter zijn dan hier. Maar geef het bericht over de evacuatie door! Begrijpt u? Dat heb ik u duidelijk opgedragen! Een ieder moet verder maar doen, wat hij het beste vindt, evacueren of niet.”

Hij gaf me dit papier. En nog zo een, dat ik aan Gaute heb meegegeven. Toen salueerde hij, glimlachte en verdween. Dat jochie stond hem buiten op te wachten, sloeg de hakken tegen elkaar, salueerde en liep daarna met hem mee. Die boot zette toen koers naar Rökken. Alles moet voor de negende november uit Finmarken weg.”

De koopman zweeg en keek met zware rimpels in zijn voorhoofd naar Nils. Deze zweeg ook. Hij zat ineengedoken bij de kachel als een armzalig hoopje mens. Hij was echter niet armzalig, alleen maar vol verdriet en zware gedachten.

De deur ging open, Ellen keek om het hoekje, verdween weer en de deur ging dicht. Achter die deur klonk toen het gegiechel van een paar meisjesstemmen. Maar de beide mannen in de kamer zagen het niet en hoorden het niet. Het spinnewiel snorde. De lamp spetterde even.

Eindelijk vroeg Nils, ofschoon hij het antwoord eigenlijk al

wist: „En wat doet u nu, koopman? Gaat u ook naar Badderen?“ Halvorsen bleef zitten zoals hij zat.

„Nee,“ antwoordde hij rustig. „Wij met ons elven blijven. Je kent de grote grot op de zuidwesthelling van de Steenberg toch wel? Daar is ruimte in voor ons allemaal, met een beetje passen en meten kan het net. Jens en Eirik hebben er al een dag of wat in gewerkt. Ze konden er ook een gat voor de pijp van ons fornuis maken. We waren er al op voorbereid. We zullen het er wel een paar maanden kunnen uithouden, denk ik.“

Hij vroeg niet, wat Nils zelf dacht te doen. Hij wilde daar geen invloed op uitoefenen.

Nils knikte begripend, toen Halvorsen zweeg.

„Ik blijf ook,“ zei hij zo kalm, alsof het vanzelf sprak. En het sprak voor hem ook vanzelf. Overal elders in de wereld was het naar zijn mening slechter en gevaarlijker dan op zijn eiland.

„Wij hebben een goede grot aan de noordkant,“ zei hij.

De koopman zat hem enige ogenblikken in gedachten aan te kijken. Toen stond hij op en kwam vlakbij hem staan. Nils bleef zitten en streek met zijn hand langs de warme kachel. Met zijn donkere ogen keek hij naar Halvorsen op.

„We zullen misschien veel verliezen, koopman?“ vroeg hij.

Halvorsen knikte zwaar.

„Ja, daar moet je op rekenen,“ zei hij. „Je huis, en veel van wat je daar achterlaat. Ze zullen waarschijnlijk wel komen om de boel in brand te steken. Begraaf zoveel mogelijk onder het puin, wat je niet kunt meenemen. Heb je eten genoeg?“

„Aardappelen wel, meel krap, worst weinig. Het stierkalf zal ik slachten. En schapen zijn er natuurlijk genoeg,“ antwoordde Nils.

„Ik zal je wat Amerikaanse blikjes meegeven,“ zei de koopman. „En een paar rollen asfaltpapier. Daar kun je van alles inpakken, wat slecht tegen vocht kan. Dat kan je van pas komen. Neem ook wat dekens van ons mee. We hebben er genoeg in de zaak en de Duitsers pikken ze anders toch maar binnen. Afijn, we zullen zo meteen samen weleens kijken, wat je nog meer kunt gebruiken.“

Hij begon zacht te lachen.

„Maar dan moet jij niet lelijk kijken, als ik eens een van de mannen erop uitstuur om een schaap van je binnen te pikken. Want vee heb ik niet, zoals je weet, en dus ook geen vers vlees.”

Nils stond nu op.

„De koopman kan nemen, wat hij wil,” zei hij. „We doen nu met alles maar samen.”

Halvorsen legde zijn hand op Nils schouder.

„Zo is het,” zei hij. „Maar, vriend, pak nu meteen aan, je moet zo gauw mogelijk „weg” zijn. Want reken erop, dat ze komen kijken, of je gehoorzaam bent geweest.”

Nils dacht even na, stak toen zijn handen tussen zijn gordel en knikte vastberaden.

„We zijn met ons vieren,” zei hij. Hij telde zijn kinderen alle drie voor vol mee. „Er kan met vier man veel in een dag en een nacht gebeuren,” zei hij.

Halvorsen greep hem nu bij de arm en leidde hem op de deur toe.

„Eén ding nog,” fluisterde hij. „Spreek er met niemand over, dat we blijven. Hoe meer mensen het weten, hoe gauwer wordt het over de wereld bekend. Een mens spreekt zijn mond gauw voorbij. En een ieder op het eiland moet verder maar doen, wat hij zelf goedvindt. Gaute Ingversen geeft het bericht nu door. Gaute zelf evacueert met zijn gezin, zegt hij.”

Ze waren al in de gang, toen Nils plotseling stilstond en de koopman tegenhield.

„En de boten?” vroeg hij. „Wat doen we daarmee?”

„Zo gauw we ze niet meer nodig hebben, werken we ze onder het puin en onder de heideplaggen,” antwoordde de koopman.

„Denk erom: een heel eind van je huis af en doe het maar het liefst in het donkerst van de nacht. Het zal druk op de fjord worden. Van de vaste wal moeten ze ook allemaal evacueren, en als een verrader je ziet, of de Duitsers ontdekken je, dan ben je er gloeiend bij en je kinderen bovendien. Mijn grote boot kan ik natuurlijk op die manier niet verbergen. Als die ons heeft verhuisd, neem ik daar de motor en het andere machinewerk uit, maak er een gat in en laat haar ergens zinken, waar het

niet te diep is. Misschien kunnen we haar dan later nog weer bruikbaar maken. In elk geval: De Duitsers zullen er niets aan hebben, reken daar maar op."

Op dat ogenblik kwamen Ellen en Karen aangelopen, Ellen opgewonden pratend. Halvorsen hield zijn kleindochter tegen.

"Waar gaat dat naar toe?" vroeg hij.

Ellen lachte luidruchtig.

"Naar ouwe oma, grootvader," gaf ze ten antwoord. "Om het spinnewiel en de haspel en zo. Grootvader, Karen kan al zo goed spinnen! Ze heeft het me voorgedaan!"

Ze greep Karen bij de armen en begon haar grappend heen en weer te schudden.

"Ze is een kunstenaar, grootvader, gewoonweg een kunstenaar! Ze kan weven ook. Ze heeft de banden op haar muts zelf gemaakt, gesponnen, geverfd en geweven. En ze maakt gordels en afzetsels voor de koftes! En...!"

Ze hield plotseling op. Ze schrok.

"Ellen!" hoorde ze de stem van haar grootvader achter zich. Hij was boos, dat wist ze meteen.

"Ja, grootvader?" zei ze wat timide. Ze liet Karen los en keek de koopman aan.

"Is het feest vandaag, Ellen?"

Ze knipperde met de ogen. Haar gezicht betrok. Hoe donker klonk grootvaders stem! En hoe benauwd kreeg ze het! Al het erge, dat er op de wereld gebeurde, voelde ze ineens om haar hart knijpen.

"Ik... ik..." begon ze krampachtig. "Ik wou..." En ze probeerde weer te lachen.

"Is het feest vandaag, Ellen?" herhaalde haar grootvader strak. Toen kwam er een droge snik uit haar keel, ze liet zich tegen haar grootvader aanvallen en sloeg de armen om hem heen. "Nee, grootvader, nee!" bracht ze er met moeite uit en haar stem was vol wanhoop. "Maar... maar..."

Halvorsen klopte haar op de rug en er kwam een verdrietige glimlach om zijn mond.

"Nu? Maar...?" drong hij vriendelijk aan.

"Het is... het is alles zo akelig, grootvader! En als ik niet

lach, dan moet ik huilen! Ik kan er . . . ik kan er heus . . . heus niets aan doen!"

En toen huilde ze werkelijk. Haar lijf schokte ervan.

De koopman liet Nils door Per Nango helpen om de waren, die hij meegaf, naar de boot te brengen. Zelf nam hij vrij haastig afscheid, want hij had nogal tijd verloren door Nils' bezoek en er wás nog zoveel te regelen.

Er rees daar een behoorlijke stapel op het strand: eetwaren, dekens, asfal:papier, en veel andere zaken, o.a. een aantal houten palen, waar Nils nog het meest blij mee was, en een nieuwe spanzaag. Ze brachten de boot eerst te water en laadden haar toen Karen stapte het eerst in, toen ze daarmee klaar waren. Ze had dapper meegeholpen, maar was heel stil. Ze was eigenlijk net zo verdrietig als Ellen, maar huilen wou ze niet, vast niet!

Per Nango hield Nils nog even terug, toen deze ook wou instappen.

„Je kunt me niet naar de overkant brengen, hè Nils?” vroeg hij. Aan zijn stem was meteen al te horen, dat hij begreep, dat dit niet gaan zou.

„Naar de overkant? Dat is toch immers veel te gevaarlijk!” antwoordde Nils verbaasd. „Wou jij tòch evacueren? Naar Badderen? Jij?”

Per antwoordde niet dadelijk op die vraag. Hij keek Nils ook niet aan. Hij keek over het water heen naar het zuidoosten.

„Naar Badderen zou niet nodig zijn,” zei hij eindelijk en hij lachte wat beschroomd. Meteen deed hij echter al een paar stappen terug; hij begreep wel, dat hij Nils zo iets niet mocht vragen.

„Naar Badderen niet? Waarheen dan?” vroeg Nils.

„Als ik maar eenmaal aan de vaste wal ben!” zei Per, ineens met vaster stem en vol overtuiging.

„Wat dan?” vroeg Nils. „Hoe bedoel je?”

„Ik wil naar Kautokeino!”

„Naar Kautokeino?”

Nils schudde met een medelijdende glimlach het hoofd.

„Daar kom je immers nooit, jongen!”

„Ik kom er wèl!” riep Per, achteruitlopend, op groter afstand nu reeds. „Ze komen daar morgen of overmorgen vrij! En ik wil mijn vader en moeder zoeken en ze helpen!”

Nils draaide zich om en keek nu, als Per vlak tevoren, uit over zee, naar het zuidoosten. Zijn oude sida was daar ook, zijn broer Anders en alle anderen, achter de bergen, ver weg, voorbij de Duitsers! Een onbegrijpelijk verlangen naar de golvende vlakten uit zijn jeugd en de mensen, met wie hij daar geleefd had, greep hem aan. Overvaren? Hij ook? Met de kinderen? Hij schudde mismoedig het hoofd. Het was dwaasheid. Het kòn niet.

„Stap nu maar in, Nils!” riep Per achter zijn rug. „Roei maar gauw weg! Ik kom er evengoed well!”

Nils draaide zich weer om en keek hem na. Per liep met grote stappen naar de steiger. Hij hield ineens van die jongen. Hij droeg wel Noorse kleren, maar hij was toch een echte Lappen-zoon gebleven!

„Die jongen blijft hier niet,” mompelde hij. „Die zet door. Kautokeino! Sjonge, sjonge, als hem dat eens lukt!”

Toen stapte hij in zijn boot, wierp de riemen uit en roeide naar wat dieper water.

De maan was nu achter de hoge Steenberg weggeschoven. Er lagen schaduwen over de zee langs de oostkant van het eiland. Nils roeide meteen naar het noorden. Er stond wat wind, maar die stuwde mee. Toch lag de boot dieper en het was zwaarder roeien dan op de heenreis.

„Help maar weer mee, kind,” zei Nils tegen Karen, die achter in de boot op de bodem tussen de uitstekende palen zat gedoken. Hij kreeg geen antwoord. Hij boog zich wat voorover en zag, dat ze sliep. Hij maakte haar niet wakker. Alleen zou hij het ook wel redden, welzeker. Hij nam zijn vierwindenmuts af en schoof haar die voorzichtig onder het hoofd. De punten waren met dons gevuld. Met een glimlach om zijn mond keek hij even naar haar. Ziezo, zo lag ze zachter met haar hoofd. Slaap maar lekker, liefjel

Nadien trok hij nog krachtiger aan de riemen. Hij voelde zich fit. Nu zijn onzekerheid over de toestand in Finmarken weg was, nu hij wist wat ze waarschijnlijk te verwachten hadden en wat hun te doen stond, was zijn angst weg. Ze zouden er hem niet zo gauw onder krijgen, hem, Nils Peder Eira uit Kautokeino! En de kinderen ook niet. Ze waren met hun vieren, welzeker. Attje Ibmil wou hen misschien wel een beetje helpen! De zee lag heel eenzaam. Er gingen wat golven. Verderop, in de richting van Valan, zag hij het water lichten. Maar daar waar hij roeide lag de omhullende schemering van de nacht. Niemand zag hem. Alleen Attje Ibmil. En die mocht hem gerust zien, want hij deed niets verkeerd. Nils roeide en floot tussen de tanden. Als hij thuiskwam, zou hij meteen maar aanpakken. Hij had in zijn leven al zoveel keer een nachtje niet geslapen, daar kon hij best overheen komen, welzeker!

IV. BERG JE!

„Wij hebben een goede grot aan de noordkant van de berg,” had Nils tegen de koopman gezegd, en het was toen ook echt zijn bedoeling om daarin met zijn kinderen te gaan huizen. De Duitsers zouden hen daar moeilijk kunnen vinden, als ze soms eens op zoek naar hen mochten gaan. Toen hij echter die mooie berkepalen zag, de een wat dikker dan de ander, maar alle juist goed van lengte, kreeg hij een betere gedachte. Hij had al lang in de buurt van de weiden een kleine kota van plaggen willen bouwen, zo maar om er 's zomers wat in te leven en in rond te scharrelen, in herinnering aan de dagen uit zijn jeugd. Het was een onnut plan en Kirsten had het hem telkens weer uit het hoofd weten te praten. Toch, als hij er een geschikt stammetje voor vond, had hij het vaak terzijde gelegd en bewaard, eigenlijk tegen beter weten in. Er lagen er nu bij de hooiklamp al heel wat op een stapel. Het plan werd weer wakker in hem, toen hij die palen bij de koopman zag. Hij wist meteen: nú ging hij een plaggenhut bouwen, een plaggenhut in de vorm van een tent, nú zou dit wel degelijk zin hebben! Hij wist precies, hoe het moest. Hij had vroeger genoeg meegeholpen om er zo een te maken. In zo'n kota was het toch zeker een beter leven dan in zo'n rauwe, ijzige grot! In zo'n kota was het het mooiste leven, dat je je kon denken, nog beter zelfs dan in een huis! Zijn ogen streelden de palen van de koopman. Halvorsen wilde doorlopen, maar Nils treuzelde. Toen merkte de koopman dit en hij bood er hem net zoveel van aan, als hij mee kon nemen. Jammer genoeg waren dat er niet veel, zijn boot kon er niet veel bergen. Maar een tiental nam hij toch graag. Zijn hart popelde van lust om aan die kota

te beginnen. Hij wist ook meteen de plek, waar deze moest staan.

De Steenberg had aan de landzijde hier en daar grillige vormen. Iets beoosten de twee grotten, wat lager op de helling, hield de begroeiing met bomen en struiken ineens op en rees het kale rotsgesteente steil in de hoogte. Er vormde zich daar als het ware een kleine, zacht hellende vlakke, met rauwe, harde wanden er naar drie zijden in een boog omheen. De vierde zijde werd afgesloten door de bosrand. De grond was er wat drassig, begroeid met gras en stugge heide. Door de eeuwen heen had zich daar een dikke humuslaag gevormd. Er kwam bijna nooit iemand. Een plaggenhut, daar gebouwd, zou bijna onvindbaar zijn. Je kon er alleen dwars door bos en kreupelhout heen bijkomen.

Nils liet de boot op een plek vlak tegenover hun huis op het strand lopen. Karen sliep toen nog. Hij probeerde haar wakker te krijgen, maar toen dat niet zo gemakkelijk ging, dacht hij: „Och, laat haar ook maar slapen,” en op zijn armen droeg hij haar in huis en in bed. Er viel maar heel weinig licht door het raam naar binnen. Alleen in de hoek bij het fornuis laaide het rood op. Ole was daar bezig het vuur aan te leggen.

„Voor de koffie,” zei hij met een vriendelijke grijns tegen zijn vader. „We verwachtten jullie wel zowat tegen deze tijd. Ik ben net wakker.”

Nils begon meteen te vertellen, wat hij van de koopman over de evacuatie had vernomen, maar Ole zei, dat ze alles al wisten, want Gaute Ingversen was er middelerwijl geweest met het grote papier, dat Halvorsen hem had meegegeven. Het verhaal van die kapitein en die bleke jongen hadden ze ook gehoord. En Gaute ging evacueren. „Natuurlijk evacueren,” had hij gezegd. „We kunnen toch immers niet anders. De Russen scalperen je, als ze je in handen krijgen, zeggen de Duitsers.”

„Scalperen? Wat is dat?” vroeg Nils verbaasd.

Ole grijnslachte weer en maakte een paar duidelijke bewegingen met zijn hand langs zijn hoofd. „Hier een snee, daar een snee, tot op het been toe, en dan roets je huid eraf, met haar en al! Dat deden de Indianen in Amerika vroeger ook, zeggen

ze. Maar die Duitsers liegen, het is natuurlijk niets anders dan bangmakerij, om ons hier maar vandaan te krijgen. Dat zegt Klemet ook! Wij evacueren niet, hè vader? We zijn hier nog het veiligst. Dat zegt Klemet ook!"

„Dat hebben jullie toch zeker niet tegen Gaute gezegd?" vroeg Nils verschrikt.

Ole lachte minachtend. Hij legde zijn hand op de koffieketel om te voelen, of die al warm werd en zei toen rustig tegen zijn vader: „Wat denkt u wel van ons? En dan Gaute het zeker in Badderer verder vertellen? We zijn wel wijzer geweest. Als er onraad komt, kruipen we in de grot, hè vader? Ik en Klemet hebben er alvast maar een zak aardappelen heengesjouwd en een paar vette worsten en een pak lucifers, en een vaatje zoutevis uit de kelder hebben we er heengerold."

Nils knikte verrast en tevreden. Maar hij prees zijn zoons niet, want zo iets was zijn gewoonte niet.

„We gaan helemáál verhuizen," zei hij. „En we bouwen een plaggenhut. Ik heb een heel stel palen van de koopman meegekregen. Niet genoeg. We zullen er nog wel een stuk of dertig bij moeten halen, hier en daar hakken maar."

„Dat is veel te veel ineens, dertig," zei Ole. „Kapverbod!"

„Daarom zeg ik ook: hier en daar," zei Nils. „Dat het niet zo opvalt. En bovendien: nú mag alles, een ieder moet zich zo goed en zo kwaad dit gaat zien te redden."

Toen kwam Klemet de trap afstommelen. Nils en Ole hadden luid gesproken. Dat waren ze als Lappen gewoon. Om een slapende spraken ze niet zacht en de slapenden sliepen er in de regel ook rustig doorheen. Klemet was er nu toch wakker door geworden. Hij keek nog wat slaperig uit zijn ogen en krabde enkele malen onder zijn muts, toen Nils hem een en ander vertelde. Hij ging daar niet dadelijk op in.

„Moet u nu eerst niet slapen?" vroeg hij zijn vader.

„Ik dacht, dat we meteen maar moesten beginnen," antwoordde Nils.

Klemet knikte, zei niets, lichtte het deksel van de koffieketel even op, haalde snuivend de geur naar binnen en keek toen zwijgend zijn broer aan.

Ole begon dadelijk drie kommen te vullen, die hij op schotel-
tjes had klaargezet. De kommen en schotels waren door zijn
vader zelf gesneden. Uit berkehout. Want dat gaf geen bij-
smaak aan de koffie.

De jongens schoven hun stoelen bij de tafel, goten wat van het
hete, bruine vocht op hun schoteltje en dronken met aandacht.
Er streek wat vaal licht over hun bruingele gezichten. Het
werd dag.

„We maken eerst de boot maar leeg,” dacht Nils hardop, ge-
hurkt op de vloer.

„En er meteen maar mee naar de grot,” zei Klemet.

„En bouwen we dan de hut?” vroeg Ole.

Klemet snoof verachtelijk door zijn neus. Dat was me nu ook
een vraag! Maar hij zei niets.

„We sjuouwen eerst zoveel mogelijk dingen, die we nodig heb-
ben, naar de grot, voorlopig naar de grot,” legde Nils uit. „Je
moet denken: we moesten nu eigenlijk al naar Badderer onder-
weg zijn. Dat staat op dat papier. Morgen komen er misschien
al Duitsers om ons te halen. En als ze ons dan niet vinden . . .”
Hij voltooide zijn zin niet. Maar dat deed Klemet wel voor hem.

„Dan gaan ze met benzine aan het werk,” zei hij nuchter.

Dit maakte blijkbaar weinig indruk op Ole.

„Dus eerst sjuouwen en dan bouwen!” lachte hij.

Hij stond op, nam de ketel van het vuur en schonk zich nog
eens in. Hij deed zonder te vragen hetzelfde bij Nils en Klemet.

„En dan weer sjuouwen,” zei Klemet. „Al wat we nog verder
kunnen gebruiken.”

„Dus eerst sjuouwen en dan bouwen en dan weer sjuouwen,”
lachte Ole weer. „Maar daar zijn we er nog niet mee, jongetje!”

„Wat dan verder nog?” vroeg Klemet.

Oles oogjes begonnen te glimmen. „En dan ons gemak verder
houden,” grinnikte hij.

Klemet keek hem donker aan. „Je begrijpt nog niet veel van
wat ons te wachten staat,” zei hij.

„Nee,” spotte Ole. „Ouwe kerels als jij begrijpen alles natuur-
lijk veel beter. Ik ben nog niet zo wijs. Gelukkig word ik ook

elke dag ouder en dus wijzer. Misschien haal ik je nog wel eens in."

Nils slurpte zijn laatste koffie uit zijn schoteltje.

„Laten we het daar dan maar op houden," zei hij. „Dan zullen we nu eerst eens een flinke hap eten, al slaapt Karen nog."

Dat deden ze toen. Onderwijl vertelde Nils nauwkeurig, wat er allemaal in de boot lag. Was het niet prachtig? Ze konden zich nu op allerlei manieren beter redden! De Duitsers zouden het anders toch alles maar binnenpikken, had de koopman gezegd. Over wat hem het dierbaarst was, zweeg hij echter: een paar heerlijke pakken beste Amerikaanse tabak! Die lagen voor in de punt verstopt. Ze moesten een verrassing blijven. Hij zou er het droogste plekje voor uitzoeken, dat hij maar vinden kon. En er zuinig op zijn. De tabak, die hij nog had, kon hij wel met wat fijngestamppte berkebast vermengen. Wie weet, hoelang hij daar nog mee toe moest. De Amerikaanse bewaarde hij voor de zondag, en misschien nam hij 's avonds weleens een enkel pijpje, voor de feestelijkheid. Gelukkig, dat Klemet nog niet rookte. Nu kon hij alles voor zich zelf bewaren. Klemet moest er maar mee wachten, tot het land weer vrij was.

Toen ze bij de boot stonden, was het al dag geworden, maar een trieste dag, een grauw licht en een zee, die boos gromde, al was ze niet zo erg in beweging. 'Trouwens, hoe grauwer de dag hoe beter, dan zijn we vanuit zee slecht te ontdekken,' dacht Nils. 'Ik zie het ervan komen, dat we alleen 's nachts buiten kunnen zijn, als de maan er dan tenminste niet is, en geen noorderlicht.' Maar hij zei hierover niets tegen de jongens.

Het was koud in de lucht. Ze stonden eerst, wat rillerig, te overleggen, wat ze het eerst zouden vervoeren en pakten toen moedig aan. Klemet en Ole begonnen samen de palen weg te dragen. Ole dacht, dat ze er wel vier tegelijk op hun schouders konden nemen, maar Klemet bepaalde het aantal op twee.

„Je wilt weer te veel, jochie," zei hij droog. „Je kent de weg niet."

Hij had ongelijk. Ole kende de weg natuurlijk wel, maar hij dacht niet aan de moeilijkheden. Ze zouden een kwartier

lang met die dingen moeten sjouwen, eerst wel een pad, dan geen pad, over bergpuin, over gladde bosgrond, steeds bergopwaarts. Maar zelfs twee palen bleken voor hen samen nog te zwaar. Ole zakte gewoonweg door zijn knieën.

„Dan maar één,” besloot Klemet. Ze namen die ene samen op hun schouders, Klemet het dikke eind, Ole het dunne.

„Nu moeten we tien keer heen en weer lopen,” klaagde Ole. „Vader helpt straks ook wel,” zei Klemet. Hij schoof meteen de spanzaag aan de paal. Alle beetjes hielpen.

„Er moest eigenlijk sneeuw liggen,” zei Ole. „Dan konden we onze sleden gebruiken. En we moesten onze rendieren uit Kautokeino hier hebben, zij sjouwen en wij ernaast lopen.”

„Ja, maar er ligt nu geen sneeuw. En we hebben hier nu eenmaal geen rendieren. Dus vooruit, sjouwen nu maar.”

En zo begonnen ze hun eerste tocht, steeds moeilijker bij de berg op zwoegend. Nils volgde met een zak meel op de rug. Halfweg, daar waar het kreupelbos begon, rustten ze even en keken voldaan terug over de weg, die ze hadden afgelegd. Het zou waarlijk wel gaan!

Plotseling sprong Ole op. Hij zag haar het eerst!

„Karen!” riep hij. „Daar komt Karen aan met de koe! En... en... kijk es, kijk es...!”

Hij klopte lachend van plezier op zijn knie en keek toen naar de andere twee om, of ze het ook wel zagen.

Karen leidde de koe niet! Ze dreef het dier los voor zich uit en liet Sappo ervoor zorgen, dat het geen zijweg insloeg en dat het wat voortmaakte. Zelf droeg ze, met een touw aan elkaar gebonden, een heel stel potten en pannen op borst en rug. Dat maakte een klepperend geluid, telkens als ze eens even uitgleed of een moeilijke pas nam. Langs haar lijf hing ook een koeietouw neer, driemaal omgeslagen, als een lasso schuin van haar linkerschouder naar haar rechterheup. En wat droeg ze daar in haar hand? Zowaar het oude haalijzer, waaraan de pot of de ketel in het vorige huis boven het vuur werd gehangen!

„Zien jullie dat? Ze heeft het oude haalijzer meteen maar uit de kelder gehaald!”

Ole was er nog uitbundig over, toen Karen hen bereikte. Ze dacht, dat hij er haar om bespote.

„Nou, wat zou dat?” weerde ze zich. „We kunnen toch zeker het fornuis niet helemaal hierheen sjouwen. Dat werken we weg onder het puin. Het haalijzer hebben we nodig in de grot. Zol Nou?”

„In de grot? Kind, we gaan immers een plaggenhut bouwen!” Ze keek even verbouwereerd, maar herstelde zich dadelijk.

„Een plaggenhut? O, nog beter! Daarin komt het helemaal goed van pas. Is het niet, vader?”

Nils knikte. „Het is best, hoor kind. Loop maar door. Breng de koe maar zo dicht mogelijk bij de grot en bind haar daar aan een boom vast. Laat Sappo erbij blijven en berg de rest in de grot zelf. We komen meteen achter je aan.”

Zo sjouwden ze enkele uren achter elkaar door, tot de boot leeg was, vol blijdschap om alles wat de koopman hun had gegeven.

Het meest genoot Nils nog van de koffie, gewarmd boven het vuurtje in het vrije veld. Het was zijn Lapse bloed, dat hem daarin zo'n genoegen deed vinden. Hij wist het wel. Het open veld, de wind om het hoofd, het vuur hoog opflakkerend, en de hoge hemel daarboven. Met zijn rug tegen de hooiklamp geleund, in het beetje zonlicht zittend, dat het middaguur nog schonk, dommelde hij zowaar in.

De kinderen lieten hem zitten.

„Halen jullie het stierkalf nu. Dat kan ik niet baas,” zei Karen.

„En jij dan?” vroeg Ole.

„Ik? O, het spinnewiel en de zak met wol, en de naaimachine van moeder en de kist met koften, en het sennegras voor de skallen, en de pesken, en de weefkam en de weefspoel, en . . .”

Ze draafde door. Ze kreeg er zelf erg in, doordat ze zag dat de anderen naar elkaar lachten en toen lachte ze zelf ook maar.

„Nou ja,” zei ze. Maar verder kwam ze niet. Ze liep haastig weg. „Er is nog zo veel te doen!” riep ze. Nu, daar had ze natuurlijk gelijk in, maar ze liep ook zo hard weg, omdat ze zich wat schaamde.

Voor de jongens de tweede paal gingen wegdragen, liep Ole nog op een drafje achter het huis weg en kwam na korte tijd terug met een visnet, dat hij uit de schuur had gehaald. Het was een staand netje.

„Wat moeten we dáármee?” vroeg Klemet.

Ole knipoogde naar hem.

„Sneeuw hazen vangen! Snap je?” fluisterde hij, alsof hij een groot geheim verklapte.

Klemet trok de schouders op en vroeg niet verder. Het net hing over de paal, toen ze daarmee over hun schouders wegliepen. Het ging mee naar hun vluchtkamp.

Ze sjouwden alle vier door, tot het donker werd, de duisternis van de tweede avond. De boot was toen leeg en ze hadden ook al heel wat uit het huis en de schuur weggehaald, zelfs de stoelen, al konden ze die niet gebruiken.

Nils en Ole hadden juist ieder een bundel slaaphuiden samen gebonden en droegen deze op hun rug de deur uit, toen ze een stem over het water op hen toe hoorden komen.

„Nils! Nils Peder!”

Nils kreeg de ergste schrik van zijn leven. Zijn leden verstijfden. De bundel huiden gleed langs zijn rug naar de grond. Hij werd gloeiend heet, het leek wel of hij vanbinnen brandde. Ze waren ontdekt!

„Nils! Nils Peder!”

Een bekend geluid! Dat was geen Duitse stem! Dat was . . . ?

Hij keek voorzichtig op en tuurde over het water. Daar gleed een bootje aan, een bekend soort. Er was het zwakke geluid van een motor, een bekend geluid, de hulpmotor van een kleine visser.

„Nils, ik ben het: Gautel!”

Er viel meteen een zware druk van Nils af. Zijn verstijving week. Hij liep.

„Buore baeivi, Gaute,” groette hij. „Ibmil addil!”

Hij bemerkte, dat hij bij zijn roeiboot stond en een riem in de hand had, als om er zich mee te verdedigen. Hij wist niet eens, dat hij daar heengelopen was.

„God dag, Nils!” klonk het terug.

Nils zweeg even. De boot was nu recht tegenover hem. De motor pufte wat luider verneembaar.

„Waarheen, Gaute?” vroeg hij luid.

„Naar Badderen toch immers, Nils!”

Nils zag nu duidelijk, dat er nog twee mensen in de boot waren. Een zat op de achterdoft. Dat moest Gantes vrouw zijn. En van de ander kwam alleen het hoofd maar boven het boord uit. Die lag zeker op de bodem van de boot. Dat was Gantes moeder, oud en reeds lang ziek. Moest die stakker ook mee? Nils trilde van medelijden en verontwaardiging, toen hij riep: „Evacueren, Gaute?”

De boot was toen reeds voorbij. Gantes stem klonk weer zwakker.

„Ja, wat anders, Nils? Het zal voor de vrouwen altijd beter zijn in Tromsø of Narvik dan hier, als de Russen komen! We zijn de laatsten van het eiland, op jullie na. Wat doen jullie? Jullie gaan toch zeker ook?”

„Neel!” wilde Niels roepen, maar hij bedacht zich nog juist bijtijds. Nee, nee, ze mochten daar in Badderen niets weten! Hij aarzelde met zijn antwoord. Hij wist niet goed, wat hij zeggen moest.

Toen klonk ineens de stem van Ole naast hem, luid en helder: „We zijn bezig, Gaute!”

Er kwam geen antwoord meer. Gaute stak alleen zijn arm op, als een laatste groet. Nils stond de boot zwijgend na te kijken, tot ze een vage schim werd, die nauwelijks van het water was te onderscheiden.

Zwijgend liep hij toen weer op zijn bundel huiden toe. Badderen, Tromsø, Narvik, dacht hij. Een man, een vrouw, een zieke moeder. Weg! Vreemd en ver! Naar de ellende! Duizenden mannen en vrouwen. Kinderen! Heel Finmarken! Alles wat achter de oosterbergen langs de fjord ligt, alles wat op de eilanden woont! Evacueren? Zij ook? Nee en nog eens neel!

Hij knikte zwaar en mompelde onverstaanbare woorden, maar ze betekenden, dat zij goed gekozen hadden, hij en Halvorsen, de koopman.

Toen ging naast hem weer de stem van Ole.

„Wat zou Gaute nu denken, dat we doen, vader?“
„Hij mag denken, wat hij wil,“ gromde Nils, zwaar zwoegend onder zijn huiden, want hij had er te veel op zijn rug genomen.
„En als ze er hem in Badderer naar vragen?“ vroeg Ole.
„Dan houdt hij zijn gezicht,“ gromde Nils weer. „Ik ken Gaute. En we waren toch immers bezig!“
„Ja, dat riep ik!“
„Dat was toch waar! En meer weet Gaute ook niet.“
„Nee, dus hij kan ook niets meer zeggen!“
Zwijgend liepen ze naast elkaar voort. De duisternis werd zwaarder, maar lichter werd hun last, nu ze begrepen, dat Gaute hen niet kon verraden.

Ze sliepen die nacht voor het eerst in de grot, dat wil zeggen: de koe en het kalf, de kinderen en de hond. De kinderen lagen op een warme laag huiden, in hun slaapzakken, en door huiden bedekt, Sappo vlak tegen Karen aan. Alleen Nils sliep niet. Hij zwierf door de omtrek en hakte de stammen, die hij voor de bouw van de kota nog nodig had. Hij zocht ze op uiteenliggende plaatsen, zoals hij had gezegd, en sleepte ze een voor een aan een stevige riem naar de bouwplek. Hij schildte ze zorgvuldig. Berkebast is dik en taai en dus voor allerlei dingen goed te gebruiken. Hij hakte met zijn grote, felle Lappenmes alle stammen aan één zijde vlak. Die zijde zou aan de binnenkant van de kota komen. De spaanders gaarde hij zorgzaam bijeen, die waren goede brandstof.

In de nacht kroop hij in zijn slaapzak, zo maar buiten, op de grond, tegen de hooiklamp aan. Zijn vierwindenmuts diende als hoofdkussen. Behalve het korte dutje van de vorige middag had hij in twee etmalen geen slaap gehad. Hij sliep dus vast en werd niet wakker, toen het eerste daglicht aangleed en de kinderen ontwaakten. Deze lieten hem slapen.

Met hun drieën dronken ze hun koffie en aten wat. Toen begonnen Klemet en Ole aan het plan, dat ze de vorige dag bedacht hadden. Ze gingen de kleine boot bergen.

„En ik dan?“ vroeg Karen.

„Jij hebt hier genoeg te doen,“ zei Klemet kortaf. En hij

noemde op: eerst de koe melken, dan de dieren buiten brengen, denk erom: elk vast aan een lijn! Dan met Sappo eens zoeken, waar de schapen waren gebleven. Dan een vuur aanleggen en pap koken, gruttenpap, voor vader, dat vond hij lekker.

Karen keek hem strak aan en stak toen de tong naar hem uit. Lappenkinderen zijn niet gewend bevelen te ontvangen. Ze zien in de regel zelf wel, wat er voor hen te doen valt en dan doen ze het uit zich zelf, of als er hun met zachte drang om wordt gevraagd.

Karen stak dus haar tong naar Klemet uit.

„Wacht maar af!” riep ze. Maar toen lachte ze en greep meteen een emmer voor de melk. Er was genoeg in en om de grot te doen, daarin had Klemet gelijk, dus: vooruit maar!

De jongens liepen meteen op een sukkeldrafje langs de gemakkelijkste weg op het strand toe. Het was vloed. Ze kregen de boot vrij gemakkelijk met behulp van enkele rolstammetjes in zee en roeiden, ieder een riem hanterend, een eindje naar het zuiden, tot daar waar de beek in de fjord uitstroomde. Het plan was van Ole. De mond van de beek was wel smal, maar misschien daardoor juist vrij diep, zo diep, dat het mogelijk was de boot een eindweegs stroomopwaarts te brengen. Ze konden er echter niet roeien. Maar daar hadden ze op gerekend. Ze hadden touwen bij zich en trokken haar daaraan voort, ieder aan een kant door de drassige, vrij hoog met kruiden begroeide oever wadend. Ze kwamen tot aan het eerste bosje van laag wilgenhout. Daar trokken ze haar aan land, moeilijk ploeterend, trokken en duwden, tot ze midden tussen het struikgewas stond, wentelden haar daar om, de bodem naar boven. Ze hijgden, toen ze klaar waren. Hun hoofden gloeiden. Maar hun ogen glansden.

„Zo,” lachte Ole. „Dat is dat! Dat hebben we hem netjes geflikt, hè?”

Klemet zei niets. Hij glimlachte maar wat. Hij stak zijn handen even tussen zijn gordel, omdat hij er zo'n schroeiend gevoel in had, net alsof ze verbrand waren.

„Vader zal ervan ophoren,” vervolgde Ole voldaan.

„Hij zou het zelf niet bedacht hebben. Nu een vracht sneeuw erover en de Duitsers vinden haar nooit!”

Klemet knikte.

„We gaan meteen terug,” zei hij. „We nemen de riemen mee. Die bergen we bij de andere in de grot.”

Ieder met een riem onder de arm ondernamen ze de terugtocht. Het eerste gedeelte kostte hun moeite; dat liep schuin naar zee af en bestond uit niets dan bergpuin.

Bij de grote boot, met de hulpmotor, stonden ze toen samen enige tijd te overleggen. Ze lag al hoog op het strand, hoger kon haast niet. Ze konden haar niet verleggen. Ze moest op de plaats worden omgekeerd en geheel onder het puin wegge-
werkt worden, zo goed weggewerkt, dat ze niets dan een gras-
bult leek, zoals er zich zoveel langs de kust van de fjord be-
vonden.

„Beginnen maar?” vroeg Klemet. Ze legden er hun handen aan, maar ze was te zwaar voor hen. Zonder de hulp van hun vader konden ze zo iets niet klaarkrijgen.

Ze stonden daar nog wat over te praten, toen ze tegelijkertijd het hoofd hieven.

Tok, tok-tok, tok, tok!

Een boot! Dáár! Komend uit het noorden! Een snelboot!

Ze schoven met hun lijf dicht tegen hun boot aan, om maar zo weinig mogelijk zichtbaar te zijn. Ze schoven achterwaarts om de punt heen, het oog steeds op de snelboot. Ze doken achter hun boot weg, legden zich plat op de grond, schoven uit elkander. Klemet naar de voor-, Ole naar de achterstevan. En tuurden.

„Een snelboot, Klemet!”

„Hij komt hier op aan!”

„Nee, toch niet! . . . Ja, toch . . .!”

„Stil toch, jò! Zie je niet, dat hij voorbijgaat?”

„Naar Badderen?”

„Ik denk het. Duitsers, met nieuwe bevelen.”

Ole grinnikte ineens. Zijn moed en opgewektheid kwamen al-
weer terug.

„Misschien moeten de schapen nu wel evacueren, Klemet!”

„Of zij zelf!” riep Klemet met de vlakke hand aan zijn mond.
„Met hun vlooiën en luizen!” bedacht Ole. En toen moesten ze allebei hun best doen om het niet uit te schateren.

Toet, toet, tóé-óet!

Ze schokten plotseling weer plat tegen de grond. Schrik beet in hen. Drommels, dat ze niet beter hadden opgelet! Een stoomboot? Ja, het was een stoomboot, die toeterde! Kijk, een wit wolkje stooft zijwaarts weg! Die boot kwam uit het zuiden en groette de snelboot bij het passeren!

Een Duitse stoomboot! Bah, wat een vieze, zwarte rook walmde er uit die dikke pijp!

„Sst, Klemet! Een boot vol mensen! Uit Badderer, Klemet?”

„Mmm,” deed Klemet alleen maar. Hij lag doodstil, het hoofd wat geheven, om de voorsteven heen te kijken.

De boot kwam snel nader, vrij dicht langs de bergwal van Valan, in het bleke schijnsel van de dag.

„Stampvol mensen, Klemet!”

„Mmmm.”

„Klemet, uit Badderer? Allemaal...?!”

Klemet werd driftig, eigenlijk niet op Ole, maar uit angst en verdriet om wat hij zag.

„Verdraaid, hou je mond toch! Ja, natuurlijk uit Badderer!”

„Evacueren, Klemet?”

Nu knikte de oudste broer alleen maar. Evacueren, ja! Dàt was nu evacueren! Op elkaar gepropt! Meenemen alleen wat je op je rug kon dragen! Weg je huis! Weg je land! Oud? Doet er niet toe! Meel! Ziek? Meel!

„Naar Tromsø, Klemet? Naar Narvik?”

Klemet gaf geen antwoord meer. Hij keek strak naar de boot. Hij was een kind van het eiland, een kind van de fjord. Zo lang hij zich kon herinneren, had hij er boten zien varen. Naar het noorden, naar het zuiden. Vaak dezelfde. Hij kende ze bijna alle. Dit was... dit was... die dikke pijp... die lage achtersteven...?

Hij draaide ineens zijn hoofd naar Ole om.

„Dat is de ‚Stavanger’, Ole! Een ouwe schuit! Voor de oorlog al uit de vaart genomen! Als er storm komt...”

Ze zwegen en keken de boot na, tot voor hen alle gevaar voorbij was. Toen stonden ze op en naast elkander keken ze haar nog verder na, tot ze alleen nog maar de zwarte rookpluim zagen.

„En als er nu eens voorbij Spilderer mijnen liggen?” vroeg Ole toen.

Klemet zweeg. Hij had daar ook al over gedacht, maar hij wilde er niet over praten. Hij keek de andere kant uit. De snelboot was weg. Verderop scheen echter wel een tweede boot naar het noorden op te stomen. Maar hij zei nog steeds niets, nam zijn riem op en begon tegen de oeverhelling op te lopen.

Ole volgde hem op een kort drafje. Hij had die tweede stoomboot nu ook gezien. Maar ook hij sprak er niet meer over. Er zou nog wel meer verkeer op de fjord komen. Er was gevaar voor hen. Ze moesten maken, dat ze wegkwamen! Ze moesten het zo gauw mogelijk aan vader vertellen!

Maar Nils wist het al. Ze vonden hem liggend op de top van de eerste bult, waar ze op weg naar het kamp overheen moes-

ten. Hij had alles gezien. Ze behoefden hem niets te vertellen. Hij stond moeilijk op. Het leek wel, of hij een zware last had te dragen. Hij zag de riemen in hun handen.

„Wat moet je daarmee?” vroeg hij.

Ze vertelden hem, wat ze met de roeiboot hadden gedaan. Hij knikte. Het was goed.

„Maar nu vooral niet meer aan het strand, als het licht is,” zei hij. „Je hebt nu gemerkt, hoe gevaarlijk dat is.”

Zijn woorden maakten niet veel indruk op de jongens. Ze vonden, dat ze alleen maar niet goed genoeg hadden opgelet. Ze zouden voortaan wel beter uit hun ogen kijken. En bovendien, over een week of een dag of tien brak de lange winternacht aan. De zon kwam nu al niet meer boven de bergen aan de horizon uit.

„Zouden we de grote boot alvast maar niet onderstboven leggen, vader?” vroeg Ole.

Maar Nils greep hem bij de arm en nam hem mee.

„Vannacht,” zei hij. „Of morgennacht. Of . . .”

Hij voelde zich wat onzeker.

„We beginnen nu eerst aan de kota,” zei hij. „Het weer verandert. De lommen roepen me ook te veel en te luid.” Hij stak als een snuffelende hond zijn neus in de lucht. „Er komt sneeuw.”

„Natuurlijk komt er sneeuw, dat weten we allemaal wel,” zei Klemet met een donkere stem. „Als we maar lang genoeg wachten.”

„Hier,” voegde hij er tegen zijn vader aan toe, terwijl hij hem de riem in de hand duwde. En tegen Ole: „Geef vader jouw riem ook maar! Kom meel!”

Nils keek hem verbaasd na, een riem in iedere hand. Hij riep hen niet terug. Daar zouden ze toch niet naar luisteren. Na een minuut of tien verschenen ze weer. Ze droegen een zakje zout tussen zich in, dat ze uit de kelder gehaald hadden.

„Zout!” lachte Ole. „We hebben het nodig!”

Nils legde zwijgend de riemen neer en nam het van hen over. Ze hadden gelijk. In het kamp was geen kruimel zout. En een goede Lap kan zout evenmin ontberen als lucht, al gebruikt hij

er 's winters minder van dan 's zomers. Hij glimlachte tevreden. Hij had een paar beste jongens.

„Het is anders gevaarlijk!” zei hij. „Als je maar goed uit je ogen kijkt! Of zouden jullie soms liever ook evacueren?”

Klemet gaf daar geen antwoord op. Hij nam zijn riem op en begon door te lopen. Ole wierp een snelle blik op zijn vader. Méénde vader het werkelijk? Toen lachte hij, zei alleen maar „Puh!” en nam ook zijn riem op.

Drie dagen en nachten werkten ze daarna onafgebroken aan de kota. Ze aten en dronken, wanneer ze er trek in kregen en sliepen, wanneer ze niet meer wakker konden blijven, Ole het meest, Nils het minst. Maar na drie dagen was de kota klaar, stevig aaneengesloten de palen rondom een plek, waar ze de rotsbodem hadden blootgelegd; waar er ruimte tussen deze palen overbleef, was er berkebast overheen genageld, en tegen de houten wand lag aan de buitenkant een dikke laag plaggen. Nils had deze met een zware schep uit de humusbodem gestoken en de jongens hadden ze op hun plaats gesleept. Ze staken deze plaggen vanboven niet af, ze lieten de heide en het gras erop zitten. Uit de verte gezien leek de kota zodoende een grauwbegroeiide bult. Ze was nauwelijks van de rotswand erachter te onderscheiden. Zo moest het ook. Wie niet wist, dat ze daar stond, zag haar in de vale winterschemering niet.

Toen ze klaar was, stonden ze er met hun vieren lange tijd op enige afstand naar te kijken. Ze waren tevreden. Dit was nu hun huis. Ze hadden geluk, bij anderen vergeleken. Geen Duitser zou hen hier vinden. Die grauwe bult was hun huis. De deur zag je niet. Die zat aan de achterkant. Er was nergens een raam. Best zo, dan straalde dit ook geen licht uit, dat hen verraden kon. De rook zag je, dat was waar. Dat was het enige gevaarlijke. Daarmee moesten ze oppassen! Alleen vuur branden, wanneer dit onontbeerlijk was. Maar nu brandde het en het zou blijven branden, voor de feestelijkheid! Zij bleven op hun eiland, ze behoefden niet te evacueren, ze hadden een veilig thuis. Ze stonden er naast elkander zwijgend naar te kijken.

Nils' ogen werden vochtig. Hij dacht aan Kirsten, zijn vrouw, die hij nu zo miste, die hij er nu zo graag bij had gehad. Klemet en Ole waren blij om het grote werk, dat nu klaar was.

Karen liep het eerst weg.

„Wachten jullie even, dan zal ik de koffie alvast warmen,” zei ze en ze verdween in de kota.

Een poosje later verscheen ze weer. „Komen jullie nu maar!” riep ze.

Achter elkander gingen ze naar binnen. In het midden van de hut, op de grond, tussen een kring van stenen, brandde helder het vuur. Een roodkoperen vleespot hing erboven. Damp sloeg daaruit op. De koffieketel stond wat terzij. Aan de achterwand, tegenover de deur, stond en hing het verdere kook-, eet- en drinkgerei. Daar bevonden zich ook kisten en zakken met eetvoorraad. Worsten en stukken gedroogd vlees hingen er in de hoogte aan haken boven. Links en rechts van het vuur lagen tegen de wand de huiden en slaapzakken gespreid, links voor de jongens, rechts voor vader en dochter. Naar goede Lapse gewoonte lag er een stapeltje hout tussen de deur en het vuur, zo te grijpen. Ze moesten daar overheen stappen. Nils deed dit bijna automatisch; het stemde hem tevreden, jaja, zo hoorde

het! De jongens hadden er even moeite mee, die moesten nog weer echte Lappen worden!

Nils liep meteen snuivend op de vleespot toe, boog er het hoofd over en toen zagen ze hem alle drie door de rook en de damp heen breed lachen.

„Forellen? Rooie? En gekookt? Hmmm! Hoe zijn jullie daaraan gekomen?”

Jaja, Ole had niet voor niets het staande netje meegenomen! Span dat dwars over de beek, jaag de vis op en dan heb je ze! „Mmm, mmm,” snoof Nils en streek tegelijkertijd met zijn hand langs de koffieketel. Ja, die was warm! Forellen en koffiel! „Mmm!”

Volkomen tevreden zette hij zich op zijn slaappleats neer, de benen onder zich, en reikte met zijn hand naar zijn drinkkom. Karen riep echter: „Nee, vader, nog niet!”

Ze stond bij het vuur. Sappo rechtop naast haar. Ze legde haar handen op de rug en keek lachend op hem neer. Haar ogen glinsterden.

„Ziet u niets?” vroeg ze.

„Zien? Ik?”

Nils' blik ging zoekend langs de met berketwijgen bedekte vloer, langs de palenwand. Toen zag hij het ineens: het portret van Kirsten!

Hij bleef doodstil zitten. Alleen zijn mond vertrok, als in pijn. Toen begon zijn hele gezicht zacht te lachen. „Moeder,” zei hij. Hij knikte een paar maal onmerkbaar en ging toen met de mouw van zijn pesk langs zijn gezicht.

Karen bleef staan, waar ze stond. Haar gezicht trok nu ernstig. „Nu zingen we moeders liefste liedje,” zei ze zacht maar be-slist. Ze keek hen geen van drieën aan, ze keek recht voor zich uit, alsof ze daar een mooi licht zag, en toen begon ze helder-op en zonder weifeling:

*„Gal aednamat laet
dån málmi sis!
Buoremus aenan
lae daddeke mis!”*

*„In noord en zuid,
in oost en west,
thuis bij ons
is het het allerbest!”*

Niemand zong mee. Ze keek van de een naar de ander.

„En nu nòg eens, en dan allemaal!” zei ze.

Toen zongen er drie: Karen en Ole helder, Klemet bromde maar zo wat. Nils kon niet. Hij had een prop in zijn keel.

„Nu de koffie,” zei hij dadelijk, toen het uit was, omdat hij niet wou laten merken, hoe ontroerd hij was.

Maar Karen schudde het hoofd.

„Eerst nòg wat anders,” zei ze. „Ziet u niets op uw slaapzak liggen, vader?”

Met een ruk draaide Nils zich om en keek. Daar lag zowaar zijn pijp, goed gestopt!

„Dat heb jij gedaan, rakker!”

„Amerikaanse, vader! Uw eerste! Rook nu maar!”

Ze reikte hem meteen een brandend takje toe, dat ze aan het vuur had ontstoken.

Nils trok en trok, zoog de mond vol en blies toen een dikke rookwolk uit. Hij straalde over zijn hele gezicht, zoog nog eens en een tweede rookwolk volgde.

Lachend zette Ole toen het oost-westlied weer in, Karen en Klemet deden mee. Klemets stem dreunde nu als een zware, soms een beetje valse, bas door de andere stemmen heen.

Die avond legden ze zich voor het eerst tegelijk ter ruste. De drie kinderen sliepen gauw in, maar Nils lukte dit niet. Te veel gedachten woelden hem door het hoofd. Ze lagen hier wel veilig geborgen, maar het huis, waarvoor hij samen met Kirsten zo geploeterd had, stond nu leeg, morgen misschien geschonden door wilde handen. Hij zag telkens weer het gezicht van de jongeman voor zich, van wie de koopman hem verteld had, de vent met de rode karbonkel als een boos derde oog in zijn bleke gezicht. Daar kon hij niet los van komen, hoe hij ook zijn best deed.

Buiten was het heel stil. Maar ook heel donker, dat wist hij. Geen maan, geen sterren, ondoorzichtbare duisternis. Waar voer de ‚Stavanger’ nu? Met al die verdreven mensen? In de duisternis door een mijnengebied? Hoe ver waren de Russen

nu al in Finmarken doorgedrongen? Een mens op het eiland leefde in onwetendheid! Of kwamen ze werkelijk niet? Had de schrik de Duitsers beet en deden ze alleen maar door hun angst zulke onmenselijke dingen?

Zo lag hij te piekeren en zich zelf steeds bezorgder te maken, tot er een geluid tot hem doordrong, ver weg, van zee. Het was bijna onmogelijk, maar hij hoorde het tóch! Motorgeronk! Hij zat meteen rechtop. Gejaagd angstig. Kwamen ze nu al met brandfakkels op zijn huis af? Hij schoof uit zijn slaapzak, drukte zich de muts op het hoofd, zocht geruisloos zijn skallen, trok ze aan en stommelde de deur uit. De kinderen sliepen door. Tenminste, dat dacht hij. Maar opeens merkte hij, dat er iemand naast hem liep.

Ole!

„Een motor, vader!”

Hij gaf geen antwoord.

„Duitsers, vader?”

Hij gaf geen ander antwoord dan een lichte kreet: „Het huis!” Het was pikdonker. Maar Ole had Sappo meegenomen; die had hij aan zijn riem. Sappo liep vlak voor hen uit. Die wist de weg in het donkerste duister. Telkens strompelend en struikelend bereikten ze tenslotte de laatste bult.

Ze kwamen juist op tijd. De boot voer dicht onder de kust, op korte afstand. Het was geen snelboot, dat zag Nils dadelijk. Het geluid van de motor was ook anders. De boot voer zonder een enkel licht. Dat kwam hem verdacht voor. Maar hij kon weinig onderscheiden, niet veel anders dan enigszins de vorm van de romp. De boot voer echter voorbij. Er was dus geen gevaar. Hij had zich zelf in zijn slaapzak veel te veel opgewonden.

„Geen Duitser, vader?” fluisterde Ole naast hem.

Hij wist het niet. Waarschijnlijk toch wel.

„Halvorsen, vader?”

Toen ging Nils een licht op. Halvorsen! Diens laatste tocht naar de reddende grot misschien?

„Wacht maar even, vader!”

Nils voelde, hoe Ole hem bij de arm greep. Meteen daarop

klonk de wilde schreeuw van de sneeuwuil naast hem op, eenmaal tweemaal, driemaal.

„Wat doe je nu, Ole?!”

Er kwam geen ander antwoord dan „sst!”

Ze wachtten zwigend en in spanning.

Toen kwam het antwoord van de fjord.

De motor stopte. De boot gleed door. De wilde schreeuw van de sneeuwuil kwam over het water naar hen terug, eenmaal, tweemaal, driemaal. Toen zette de motor weer aan. De boot gleed door.

Nils zuchtte van opluchting.

„Ziet u wel, vader: Halvorsen,” zei Ole.

Ze bleven luisterend staan, tot het laatste geluid van de motor wegstierf in de nacht. Daarna gingen ze de weg terug, zwigend, hand in hand, Sappo voorop. Ze struikelden en strompelden nog net zoveel als op de heenweg. Ole sprak op de hele terugtocht slechts één keer.

„We zijn toch niet alleen op het eiland, hè vader!” Hij voelde dit als een troost.

„Nee,” antwoordde Nils vermoeid, „nee, jongen, alleen zijn we niet. Alleen zijn we nooit. Almen Attje is bij ons.”

„Zo is nu het volk van Finmarken,” dacht hij. „Hoe velen gaan er? Hoe velen blijven er? Hoeveel zullen er zijn overgebleven, als deze moeilijke tijd eenmaal voorbij is? Zal dat met Kerstmis zijn, zoals Klemet hoopte, waarvoor Klemet wou bidden? Of later misschien, veel later? Almen Attje weet het alleen. Maar de gerechtigheid zal het winnen, dat weten wij ook! Daar helpt Almen Attje ons stellig bij! Wij komen weer vrij, wij komen weer vrij!”

In de kota teruggekomen, kroop hij meteen in zijn slaapzak en sliep dadelijk in. In de nacht kwam er veel wind, het werd ineens bitter koud, de eerste sneeuw begon te vallen.

V. HET GEHEIM VAN KLEMET EN OLE: DE WITTE MANNEN

Toen de dag aanbrak, joeg er een sneeuwstorm over het eiland. Tegen de middag hield het sneeuwen echter op, maar de storm hield aan. Eigenlijk was er van ‚dag‘ geen sprake. Een grauwe lucht hing laag over de aarde, de zon bleef weg. Ze zou ook bij heldere hemel in geen weken meer terugkomen.

Die eerste morgen trokken Nils en Klemet er al vroeg op uit om voor de dieren in de grot te zorgen. Sappo namen ze mee. Hoogten en laagten waren met een wit kleed bedekt; hier en daar had de storm de sneeuw tot wilde hoogten opgejaagd, terwijl andere plekken bloot lagen. Ze troffen in de grot niet alleen de twee koebeesten, maar ook een aantal schapen aan, die daar een toevlucht gezocht hadden. De meeste waren van hen, maar er waren ook enkele vreemde bij. Ze joegen ze allemaal meteen weg. Ze moesten zuinig zijn met het wintervoer. De schapen konden voorlopig hun kostje zelf nog wel opscharrelen, gras en mos op de open plekken, en het loof, dat nog aan het struikgewas hing.

Ze molken de koe en begonnen daarna alles wat ze in deze grot geborgen hadden naar de kleine grot te versjouwven, om zo nodig bij heviger koude ook de schapen in de grote te kunnen bergen. Na de middag slachtten ze het kalf, om voer te sparen en om het vlees. Ze hadden geen kist of vat meer om het vlees in te zouten; ze hingen het daarom op Lapse manier aan een stellage van dikke takken te drogen in de vrieslucht. Het bloed vingen ze zo goed mogelijk op en kookten er met vet en meel vermengd een voedzame soep van. De rest bewaarden ze in een paar van de magen van het dier en hingen deze naast het vlees aan de stokken. Nils zocht de geschiktste beenderen voor zijn

snijkunst uit en Sappo kreeg volop te knauwen aan wat er overbleef. De huid zou in de loop van de eerste dagen allerlei bewerkingen ondergaan en dan een lap van het fijnste kalfsleer opleveren.

Er viel nadien nog weer heel wat sneeuw, zodat Klemet en Ole al eens gauw hun ski's probeerden. Ze bleven de eerste dagen in de buurt van de hut. Nils leefde in voortdurende angst, dat ze ontdekt zouden worden. De fjord werd in die dagen druk bevaren. De twee jongens waren daar echter minder bang voor en strekten hun tochten steeds verder uit.

„Ga je mee?” stelde Ole op het laatst zijn broer voor. „Dan halen we nog wat takkenbossen bij ons huis weg.”

Klemet dacht even na. Er zou weldra in de grote grot voor de koe zo nu en dan weleens een vuurtje moeten worden gestookt, omdat ze het daar anders te koud kreeg, zelfs als de schapen erbij waren. Er liepen een paar sleuven door de bergwand, waardoor de rook wel weg zou trekken, dat had hij al gezien. Ze zouden veel brandstof nodig hebben.

Ze stonden buiten. Klemet keek naar de hut. Vader Nils lag daarbinnen languit bij het vuur en sneed de kalfsbeenderen tot messeheften. Hij had er één klaar. Er kwamen geen rendieren op voor, maar de bergen achter Valan. Je herkende ze dadelijk. De zee ervoor zag je ook en daarop een boot, een sleepboot of een snelboot, dat was niet goed te zien. Vader had er de smaak van te pakken, hij zou er voorlopig niet mee ophouden. Het waren zijn beste uurtjes.

„Goed,” zei Klemet.

Ze haalden de grote vrachtslee uit de grot, bonden er twee touwen aan en verdwenen ermee op hun ski's. Ze namen een bezem mee om bij hun vertrek hun sporen in de sneeuw om het huis weg te wissen. Dat zou wel weer een ander spoor nalaten, maar daar trokken ze zich niet zoveel van aan, en bovendien: het zou de laatste sneeuw wel niet zijn, die er was gevallen.

Eenmaal bij hun huis gekomen, hadden ze hun vrachtje takken spoedig opgeladen. Het mocht niet al te veel zijn, de slee zakte hier en daar toch al vrij diep in de losse sneeuw weg.

Toen de takkenvracht vastgebonden was, zei Ole: „Ik moet nog eens even in huis kijken.”

Klemet ging mee. Een hol huis! Een vreemd huis! Alles weg! Alleen het fornuis stond er nog. Ook vreemd nu. Alsof het een ander fornuis was! Maar het had veel geld gekost! Als vader wat minder bang werd, moesten ze het maar weghalen om het ook in de grot te bergen.

Ole voorop, liepen ze de deur weer uit. In de stal tilde Ole het luik naar de kelder op. Daar bevond zich nog van allerlei.

„De aardappelen mogen we wel beter toedekken,” zei hij.

„Als ze bevroren, poffen we ze,” zei Klemet wat onverschillig. Maar goed, hij hielp toch om er wat oude netten en huiden over te leggen.

Toen liep Ole zonder wat te zeggen het strand op. Maar hij kwam niet ver. Hij gaf een luide schreeuw.

„Klemet! Vuur! Brand! . . . Valan! Klemet, Valan!”

Hij kwam met sprongen terug en verborg zich achter het huis, bleef om de hoek ervan staan uitkijken.

Hoog laaide er aan de overzijde van de fjord een vuur op. De noordoostenwind dreef dikke wolken schuin naar de bergen weg. Vlak tegen elkaar gedrukt zagen ze, hoe er vurige tongen naar de lage hemel lekten. Mensen zagen ze niet. Daar was het te donker voor, maar er lag daar onder de wal wel een boot, waarvan ook een zwarte rookwolk opsteeg. Dat zag je tegen de vuurgloed

„Vuur, Klemet, vuur! De Duitsers steken Valan in brand!”

Klemet zei eerst niets. Ole hoorde hem hijgen en voelde zijn warme adem achter tegen zijn nek.

Toen wees Klemet, driftig. Meer de kant van het noorden op.

„Daar ook!” zei hij hees. „Bij die van Langstrand!”

Ole trilde op zijn benen. „Komen ze hier ook, Klemet?” Hij hilde bijna.

Opeens liep Klemet van de hoek weg en stelde zich open en bloot voor hun huis op, om beter te kunnen zien. Hij schoof zijn handen tussen zijn gordel en zette de ellebogen zijwaarts uit. Dat maakte hem breder. Hij leek haast een man.

„Valan, Klemet?”

„Ja.”

„En . . . en Langstrand ook, Klemet?”

„Ja.”

„De verschroeide aarde, Klemet?”

Klemet gromde.

„Komen ze hier ook, Klemet?”

Toen draaide Klemet zich boos af.

„Ja, dat zal well” antwoordde hij met een grauw. „Die onge-
lukzaaiers!”

Hij liep meteen weg, op het huis toe, op de bergschuur toe,
waar de slee wachtte en de ski's recht op in de sneeuw stonden.
„Vooruit!” riep hij Ole toe, die wat achtergebleven was.
„Voortmaken!” en hij begon de ski's boven op de takken te
binden.

„Voortmaken!” riep hij nog eens, nu driftig-opgewonden in-
eens. „We zullen nog wegsjouwen, wat we kunnen, vandaag!
Rovers en brandstichters!”

Op het bericht van de brandstichting te Valan kwam Nils dade-
lijk in beweging. Hij begon meteen met zijn drie kinderen uit
het huis nog weg te halen, wat er te halen was: aardappelen,
vlees en zoutevis. Zelfs het fornuis sleepten ze weg, op de
grote slee, met hun vieren trekkend en duwend. Een sneeuw-
bui, die hen overviel, begroetten ze bijna juichend.

„Dat is een zegen van de Heer, jongens!” lachte Nils. „Wèg
gaan onze sporen!”

Midden in zo'n sneeuw-
bui stonden hij en de jongens aan het
einde van die werkdag naar de motorboot te kijken. Er was
daar eigenlijk niets anders te zien dan een sneeuw-
bult. Nie-
mand kon vermoeden, dat er een motorboot onder lag.

Nils knikte tevreden.

„Ze ligt daar goed,” zei hij. „De Duitsers moeten een fijne
speurneus hebben om haar te ontdekken.”

De jongens waren minder tevreden.

„De kleine boot ligt veel beter,” zei Klemet. „Als het gaat
doeien en dan weer vriezen, dan vriest deze vast uit elkaar.”

„En de motor," voegde Ole daaraan toe, „als die daar blijft zitten, dan hebben we er naderhand niets meer aan."

„Niets meer aan?"

„Oud roest!"

„We heben nu geen tijd," viel Nils wat ongeduldig uit. Hij wist, dat de jongens gelijk hadden, maar hij wist ook, dat het nu niet kon. Ze zouden eerst het gereedschap moeten halen, de sleutels en tangen, en middelerwijl hield het sneeuwen dan op, dat zou je zien, en dan stonden ze hier te kijk voor elke schuit, die wat dicht langs de wal voorbijkwam. De Duitsers zouden trouwens ook wel zoeklichten gebruiken, als ze op speurtocht naar achterblijvers waren. Hij stak zijn neus in de lucht en snuffelde links en rechts.

„De bui trekt voorbij," zei hij. „We moeten maken, dat we hier vandaan komen."

Hij wendde zich meteen af en ging.

Klemet bleef staan.

„Die motor zal er toch af moeten," zei hij donker.

„En de boot op haar kop!" voegde Ole eraan toe. Het klonk als een lach, hij had er wel zin in. Wat vader over de bui zei, die voorbijtrok, was maar lariekoek. Het sneeuwde en het blééf voorlopig nog sneeuwen. En in dit hondeweer voer geen Duitser uit!

Maar Nils liep door.

„Kom!" riep hij wat kortaf.

Toen volgden de jongens.

Die avond zaten ze alle vier doodmoe hun blote voeten naar het vuur uit te strekken. Hun tenen waren blauwgroen van de kou en het vocht. Hun skallen sloten altijd goed, de beenomslagen, de bellingen, waren er met gekleurde banden stijf overheen toegetrokken, maar toch was het sennegras in hun schoeisel doornat geworden.

Karen rilde. Ole had kramp in zijn tenen.

Ze zaten stil bij elkaar, spraken bijna geen woord. Ze waren moe en verslagen. Hun huis, hun huis! Wat gebeurde daar nu mee? En met hen zelf? De Duitsers waren stellig bezig alles rondom hun fjord te verbranden en uit te kammen, zoals je

luizen van het hoofd kamt. Zouden ze nu toch nog ontdekt worden?

Ze waren het erover eens, dat ze zich de paar volgende dagen zo weinig mogelijk moesten vertonen. Ze kropen dodelijk vermoeid in hun slaapzakken, maar geen van vieren vond spoedig de slaap. De wind lawaaide buiten. Ze meenden er telkens onraad in te horen. Er viel sneeuw. Nils stond nog eenmaal op, liep naar buiten en morrelde daar wat met de stok van het rookgat. Daaraan zat een huid gebonden, waarmee het rookgat min of meer gesloten kon worden. Hij trok de huid er bijna geheel overheen. Het vuur smeulde toch maar zo wat, er was bijna geen rook in de hut, en zo bleef de sneeuw erbuiten.

Hij lag daarna nog geruime tijd wakker. Hij wist niet of zijn kinderen al sliepen, tot hij plotseling de stem van Karen hoorde.

„Desnoods, vader . . .”

„Hmmm, ja . . .?”

„Desnoods, vader . . . Als ze ons huis verbranden . . .”

„Hmmm?”

„Desnoods kunnen we hier ook wel een jaar wonen, vader!”

„Hmmm, . . . ja.”

„Ja, heus, vader! Best.”

„Jawel, Karen. Als het moet, als Attje Ibmil . . .”

Toen klonk Oles stem, helder, luider dan nodig was.

„Als het moet, vader? Heel best! Dan bouwen we ons huis nog een eindje hoger het strand op, daar waar nu de schuur staat! Ik vind . . .”

„Hoger op het strand, Ole?” riep Karen toen door het duister. Aan haar stem was te horen, dat ze rechtop was gaan zitten.

„Vast niet, hoor! Want de kelder verbrandt niet, die blijft wel over, hè vader? Dan kunnen we die . . .”

Maar Klemet onderbrak haar.

„We zullen wel zien,” zei hij met zijn donkere stem. „Misschien vergeten ze ons eiland wel. Gaan jullie nu maar slapen.”

Slapen, ja. Ze wilden het allen wel. Maar er was zoveel, waaraan ze telkens moesten denken en dat hun hart bezwaarde. Nog eenmaal klonk toen Karens stem, zacht nu en wat schuchter. Ze begon haar avondgebedje op te zeggen, zoals ze dit nog

van haar moeder had geleerd. Ze had het na moeders dood nooit meer luidop gedaan. Ze leek het wel niet meer te kunnen of te durven. Maar nu, in de benauwenis van deze donkere nacht, bloeide het plotseling open als een troostend lichtje.

*„Mån Jesus nammi nákkán dal,
mu síega mánnán daga fal.”*

„Ik leg mij om te slapen neer,
maak Gij mij goed en lief, o Heer.
Bewaar mijn hart bij nacht en dag,
zodat ik rustig slapen mag.
Wees met mij, als ik weer verrijs,
bij zomerzon of sneeuw en ijs.”

Toen werd het heel stil in de hut. Nils zuchtte nog een keer heel diep, Klemets donkere stem grommelde iets onverstaanbaars, maar daarna kwam de slaap toch werkelijk over alle vier.

„Misschien vergeten ze ons eiland wel,” had Klemet gezegd. Maar „ze” vergaten het eiland niet, dat zouden de jongens spoedig genoeg merken. En dat ze het spoedig merkten, kwam eigenlijk, doordat ze stiekem iets deden tegen hun vaders zin, hoewel met een goede bedoeling. Ze wilden namelijk de motor van de grote boot in veiligheid brengen, voordat de Duitsers de boot misschien zouden ontdekken. Daarvoor moesten ze echter tegen vaders waarschuwing in naar het strand, zonder dat deze er iets van merkte.

De volgende morgen trokken ze er samen op uit om te trachten enkele sneeuwhoenders te vangen. Daarvoor moesten ze strikken zetten. Nils vond dit best. Hoe minder ze hun voedselvoorraad behoefden aan te spreken, hoe beter. Met strikken en rugzakken vertrokken de jongens. Uit de grot namen ze ech-

ter, buiten Nils' medeweten, wat gereedschap in hun rugzak mee, om de motor los te kunnen maken.

Ze begaven zich eerst op hun ski's naar de rand van het bos, waarin de kleine boot lag verborgen. Aan zo'n bosrand houden de sneeuwwhoenders zich graag op. Ze ontdekten daar al gauw een menigte sporen, die de vogels in de sneeuw hadden achtergelaten. Trip, trip, trip, een heel eind vrij dicht langs de wat hogere boswal; trip, trip, trip, langs hetzelfde pad terug. Ook dieren hebben zo hun vaste gewoonten. Het pad was daar over de hele breedte zelfs enigszins verdiept, doordat het zoveel begaan was.

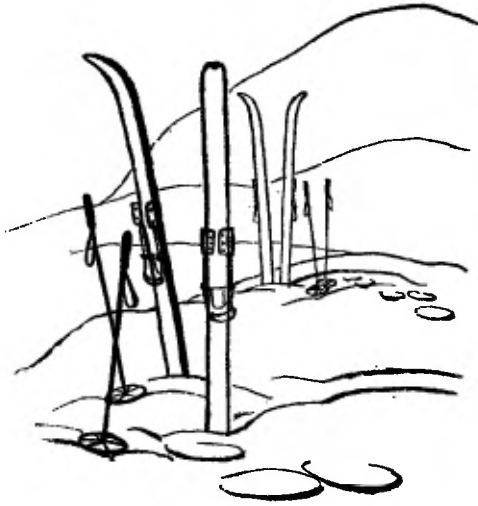
Hier zetten de jongens hun strikken uit. Ze maakten eerst dwars over dat pad op een paar plaatsen een heggetje van berketakken. De vogels konden daar natuurlijk wel overheen vliegen, maar dat deden ze in de regel niet. Ze zochten liever een opening in die heg. Nu, zo'n paar openingen lieten de jongens er wel in, maar ze stelden daarin de vork van een dikkere tak op, die ruimte genoeg gaf om de vogels door te laten. Ze hingen daar echter zorgvuldig afgepast — niet te hoog, niet te laag — een strik van koperdraad in.

De hemel was helder, de strakke wind noordoost. Het was fel koud, maar ze moesten voor dit werkje hun dikke, wollen wanten toch uittrekken. Hun vingers tintelden. Ole blies op de zijne. „Brrr, brrr!” riep hij, een beetje scheef lachend om de pijn. „Maar, Klemet, de strikken zitten goed; die van mij eigenlijk een beetje beter dan die van jou.”

„Ja, dat zal wel,” zei Klemet rustig. „We zullen morgen wel zien in welke strikken wat zit, in de mijne of in de jouwe. Kom, we gaan naar de boot.”

Hun ski's lieten ze achter. Die konden ze verderop niet gebruiken. Ze zetten ze rechtop in de sneeuw. Daarna gingen ze eerst even bij de roeiboot kijken. Die lag nog op haar plaats, dik onder de sneeuw.

„We zouden hier best een hol onder kunnen graven, voor een schuilplaats,” zei Ole. „Helemaal uithollen, eronder kruipen en de ingang weer dichtstoppen. Geen Duitser zou je kunnen vinden.”

„Klets,” zei Klemet. „Het is geen spelletje! Kom maar!” Hij liep meteen door, over de bevroren beek naar de zee kant. Daar waar ze over het water konden kijken, was de fjord leeg. Ze konden de overkant nog vaag onderscheiden. Ole meende, dat hij bij Valan nog rooksluizen zag opstijgen, maar Klemet zei, dat dit verbeelding was. „Kom maar mee,” zei hij. Samen gingen ze de kust langs. De zee bleef leeg. Ze hadden moeite om bij de puinbult op te komen, die tot aan de zee vooruitsprong. De bult was tientallen meters hoog, de helling vrij steil en hier en daar was de sneeuw er tot brede, diepe rimpels opeengewaaid, zodat ze er tot aan de borst doorheen moesten waden. Gelukkig waren ze er goed op thuis; anders zouden ze kans hebben gelopen in de een of andere kloof weg te zinken.

Ole bereikte het eerst de top. Hij wilde meteen de armen omhoogsteken en een juichkreet uitstoten, toen hij plotseling omhoogdook. Hij deed dit zo onbesuisd, dat hij enige meters naar beneden schoof, voor hij een steunpunt voor zijn voeten wist te vinden.

„Hé!” riep Klemet verbaasd, maar hij dook toch ook meteen achter de top weg.

Ole, tegen zijn gewoonte in, lachte nu niet. Op handen en

voeten kroop hij op Klemet toe, knipperend met de ogen, de sneeuw uit zijn mond en van zijn lippen blazend.

„Klemet! . . . Ik! . . . Voorzichtig, Klemet! . . . Witten!”

„Witten?”

„Witte kerels! . . . Kerels in het wit, Klemet! . . . Je kunt . . .”

Ze hadden hun hoofden nu vlakbij elkaar en fluisterden opgewonden.

„Witte kerels? Duitsers?”

Oles ogen schoven heen en weer, zenuwachtig.

„Duitsers?” Hij haalde de schouders op. „Ja, dat zal wel. Helemaal in het wit, Klemet! Je kon ze haast niet van de sneeuw onderscheiden. Ineens zag ik ze.”

„Zagen ze jou?”

Ole dacht even na.

„Dat denk ik niet. Ze stonden tegen de berg op te kijken.”

„Waar?”

„Halverwege ons huis zowat, denk ik.”

Eensklaps lichtte Oles gezicht op.

„Dat is waar ook! Ons huis staat er nog, Klemet! Ik heb het gezien!”

Hij luisterde niet naar Klemets antwoord. Op handen en voeten begon hij weer naar de top te kruipen, voorzichtig, zo ver, dat hij er net overheen kon kijken.

Klemet voegde zich op dezelfde manier bij hem. Ze keken eerst naar hun huis uit en waren blij, dat het er nog stond. Daarna keken ze naar de mannen. Ze telden er zes. Ze stonden tegen de bergwand op te kijken.

„Waar komen ze vandaan, Klemet?”

Er was op zee niets te zien.

„Misschien ligt hun boot wel om de hoek.”

„Brandstichters, Klemet?”

Ole voelde het bloed in zijn hals kloppen, hij kreeg het erg benauwd.

„Rovers en brandstichters,” antwoordde Klemet somber.

Hij lag nu op zijn buik en begon vlak boven hun hoofden een walletje van sneeuw op te duwen, waarin hij een paar openingen liet om erdoor te kunnen gluren.

Ole gaf hem een stomp in zijn zij.

„Ze komen deze kant op, Klemet! Kom mee! Weg! Gauw!”

Maar Klemet bleef rustig liggen.

„Dat kan altijd nog,” zei hij.

Toen bleef Ole ook, maar er drong zo nu en dan een piepend geluid uit zijn keel.

Er kwam nu beweging in de mannen. Ze liepen wat dichtter op de berg toe en een van hen begon er tegenop te klimmen. Ze hadden alle zes een stengun bij zich, dat zagen de jongens nu ook.

„Wat moet die vent, Klemet?”

„Er is daar een kleine grot, weet je wel? Misschien hebben ze daarvan de opening ontdekt. En misschien denken ze wel...”

„Halvorsen, Klemet?”

„Ja, zo iets.”

„Zouden ze de Halvorsens hebben ontdekt, Klemet?”

Klemet haalde de schouders op.

„Het zijn mensenjagers,” gromde hij met diepe minachting.

„Mensenjagers en brandstichters, Klemet. Maar ons huis staat er gelukkig nog.”

„Nòg!” zei Klemet.

Toen begon Ole eensklaps te grinniken, met een luide lachstoot er achteraan en hij wou opspringen, maar Klemet drukte hem weer neer, hoewel ook lachend.

De witte bergbeklimmer was eensklaps tot aan zijn hals weggezakt in de sneeuw. Ze zagen alleen zijn kop nog en de hooggestrekte armen ter weerszijden. Hoorden ze hem schreeuwen, of leek dat alleen maar zo?

„Klemet! Hahaha! In die kuil! Weet je wel?”

„Ja,” zei Klemet grimmig. „Jammer, dat daar geen kloof is! Nu gaan de anderen hem helpen, kijk maar!”

Even later stond het groepje sneeuwmannen weer bij elkaar, druk pratend, overlegend. Een van hen schoot plotseling. De jongens hoorden de knal, ze zagen een vogel vallen.

„Dat is alleen maar uit nijdigheid,” zei Klemet. „Omdat ze niemand kunnen vinden. Kom, we gaan terug.”

Maar Ole bleef liggen.

„Zij gaan ook terug, Klemet!” riep hij. „Nu op ons huis af!” Hij had gelijk. De zes witte mannen liepen het noorden in. Daardoor geraakten de jongens nog meer in spanning. Wat gingen die kerels met hun huis doen? Ole ging rechtop zitten. Hij durfde nu wel. Klemet deed het toen ook.

„Als ze . . . als ze . . .,” zei Ole.

Meer spraken ze niet. Dit waren de angstigste ogenblikken uit hun leven.

Hun huis! Vaders huis! Het huis, waarin moeder geleefd had! Moest het er net mee gaan als met Valan?

Ze durfden eerst weer spreken, toen ze de mannen eraan voorbij zagen gaan.

„Ze gaan voorbij, Klemet!”

„Mmmm.”

„Zouden ze de boot ontdekt hebben?”

„Mmmm.”

„Zouden ze het huis helemaal niet in brand steken, Klemet? . . . Klemet!”

Zenuwachtig wees Ole naar een stip in zee. Klemet keek in de richting, die hij aanwees.

„Waarschijnlijk een boot,” zei hij.

„Hun boot?”

„Misschien.”

De mannen zelf waren niet meer te zien. De afstand was er te groot voor geworden. Het wit van hun kleding werd één met het wit van de sneeuw, van het oneindige sneeuwdek, dat uitgespreid lag over alles wat land was.

„Gaan ze weer weg, Klemet?”

„Misschien. Misschien niet.”

„Zouden ze de Halvorsens ontdekt hebben?”

Klemet haalde de schouders op.

„Het zijn mensenrovers,” zei hij. „Slavendrijvers!” Toen stond hij op.

„We gaan dezelfde weg terug,” zei hij kortaf. „We moeten trouwens onze ski's nog ophalen.”

Ole weifelde even. Hij stond nu rechtop boven op de bult. Het strand verderop was leeg. Hun huis stond onverlet. De berg

leek een stugge, norske sneeuwval, nu eerder paars dan wit. De zee was grauw en woelig. De stip zag hij niet meer. Het werd alweer donkerder, dreigend donker in de verte. Eerst onder aan de bult haalde hij Klemet in. Hij was angstig, maar meer nog: verdrietig. De wereld was zo nors, altijd hadden ze maar tegenslag.

„We zullen vader maar niets zeggen, hè Klemet?”

„Nee,” stemde Klemet daarmee in. „Hij hoeft niet te weten, dat we aan het strand zijn geweest.”

„En van die witte mannen ook niet, Klemet. Hij is al ongerust genoeg.”

„Hmmm,” deed Klemet. Dat betekende, dat hij het daarmee eens was.

Bij de roeiboot schoven ze weer in hun ski's. De strikken waren nog leeg. Er was geen sneeuwhoen te bespeuren.

„Er zal vannacht wel wat inkomen,” zei Klemet. „Dat zullen we morgen wel zien. Dan gaan we meteen nog maar weer eens het strand op.”

„Het strand op, Klemet? En ... en ...?” Hij dacht aan de gevaren.

Klemet lachte honend.

„Die witte kerels blijven daar toch niet altijd! En we kunnen toch zeker eerst weer naar onze plek op de bult gaan. Ze zullen ons niet snappen!”

Nils vond wel, dat zijn jongens lang wegbleven, maar hij zei daar niets van, toen ze eindelijk terugkwamen. Hij luisterde zwijgend naar het wat opgewonden verhaal van Ole over de plaats, waar ze een pad van de sneeuwhoenders hadden ontdekt en welke kansen ze hadden er daar enkele te vangen.

„Jaja,” zei hij alleen maar, toen Ole eindelijk zweeg. „We zullen wel zien, wat het oplevert.” Hij keek zijn jongste zoon daarbij met enige verwondering aan. „Waarom maakte die jongen daar zo'n drukte over?” dacht hij. Hij kon natuurlijk niet vermoeden, dat Oles geheim hem zo plaagde en dat hij daarom zo druk over de vogels sprak.

In de halve schemering deed ieder daarna nog enkele uren het werk, dat er voor zijn handen te doen was. Aan het einde van de dag ging Nils met de jongens naar de grot om de koe te voeren en er nog enige tijd een vuurtje te branden, want de hemel was helder en de nacht koud. Nils bond het dier nog een paar extra huiden op de rug. Hij was bezorgd over het beest. Hij was bang, dat de koe het daar de hele winter niet zou uithouden; het was er te koud en te donker, maar een andere plaats wist hij niet.

Met hun drieën liepen ze wat later samen terug naar de hut. Het noorderlicht schoot stralend langs de nachthemel. Boven hun hoofden vormde het een kring van gloeiend wit vuur, zoals ijzer gloeit, wanneer het op het hoogste verhit is. En uit die kring sprongen violette vlammen weg, waaruit weer vonken wegstoven als knetterende bliksemflitsen. Strepen groengeel vuur schoten neer naar de aarde. Gods verterende vuurstralen leken het, waarvan de bijbel spreekt, als Sodom, die zondige stad, verwoest wordt.

Ze stonden even stil. Gewoonlijk namen ze van dit grootse lichtspel niet zoveel notitie, maar nu, na al wat ze de laatste dagen hadden beleefd, doortrilde hen angst en ontzag en zagen ze ademloos omhoog naar dit spel aan de hemel.

Ole werd er zenuwachtig van en begon een Laps spotliedje te roepen:

„Noorderlicht, noorderlicht,
wat ren je daar in je groene kofte
en met die vette kluff in je mond!
Tsjie-tsjie-fe!”

Nils legde hem echter het zwijgen op. „Eerbiedig,” zei hij, „eerbiedig, Ole, als Haerra Ibmil spreekt!”

Toen zweeg Ole. Hij wist het immers wel. Hij trachtte immers alleen maar zijn angst te overschreeuwen. Bij dit licht schreed toch immers Haerra Ibmil langs de hemel, hij wist het wel. Die gloeiende franjes waren de banden van zijn kofte, en die vlam-

...ende schichten hoog, daar hoog, was de vertoornde blik uit Gods heilige ogen!

Ole schoof dicht op zijn vader toe. Hij wees bijna recht omhoog. Zijn vinger beefde.

„Haerra Ibmil is boos, vader,” zei hij zacht.

Nils antwoordde niet. Hij nam hem bij de bovenarm en voerde hem met zachte drang op hun hut toe. Daar stonden ze nog even omhoog te kijken. Vlak boven hun hoofd was het licht nu het felst. Ole meende het knetteren van de vonken te horen.

„Haerra Ibmil is boos, vader,” herhaalde hij zacht.

Nu legde Nils zijn hand als beschermend op de schouder van zijn jongste zoon.

„Geen wonder!” zei hij even zacht als Ole.

„Om . . . om de Duitsers, vader?” Ole waagde het nauwelijks te vragen.

Nils knikte.

„Om de Duitsers, ja, jongen . . . En . . . en om zoveel andere dingen . . .”

Toen ging hij naar binnen. Karen zat daar in de gloed van de vlammen bij het vuur en roerde met een grote lepel in de pot, die erboven hing.

Na de maaltijd kroop ieder in zijn slaapzak. Ole was onrustig. Hij schoof dicht op Klemet toe en bracht zijn hoofd naar dat van zijn broer.

„Klemet!” fluisterde hij.

„Mmmm?” deed Klemet.

„Klemet, zouden we toch maar niet . . .?”

„Mmmm?”

„Van die witte mannen, Klemet . . . zouden we dat toch maar niet tegen vader zeggen?”

„Nee! Waarom?”

„Om . . . om . . .”

Ole voelde de boze blik van Haerra Ibmil als het ware op zich branden, maar dat kòn hij niet zeggen tegen Klemet, hoe graag hij ook wou.

„Er is immers niets gebeurd, jò! Ze zijn immers weer weggetrokken!”

„Jawel, ja . . . Maar als ze terugkomen, Klemet?”

Het bleef stil op Klemets plaats.

„Als ze terugkomen, Klemet?”

Toen voelde Ole, hoe Klemets hoofd zo dicht mogelijk bij het zijne kwam.

„Morgen,” hoorde hij fluisteren. „Als we ze morgen weer zien, dan zeggen we het. Dat is vroeg genoeg.”

Ole schoof terug op zijn gewone plaats, opgelucht. Morgen dus. Dat zou Haerra Ibmil ook wel goedvinden, dacht hij. Met een tevreden lach om zijn mond sliep hij in.

VI. OVERVALLEN EN WEGGEVOERD

De volgende dag begaven Klemet en Ole zich vrij vroeg alweer naar hun strikken, de rugzak achter de schouders, de ski's onder de voeten.

„Kom nu maar gauwer terug dan gisteren,” zei Nils tegen hen. Klemet kreeg rimpels in zijn voorhoofd en keek met donkere ogen de richting uit, die ze moesten gaan.

„Misschien zetten we straks de strikken wel weer ergens anders,” zei hij, om alvast een langer wegblijven te verklaren.

Ole wierp een snelle blik op zijn vader, maar wendde meteen zijn ogen weer van hem af. Ze waren niet oprecht tegen hun vader. Hij schaamde zich voor zich zelf en dacht met vrees aan de Heer van hemel en aarde, die de vorige avond zo verstoord was geweest. Hij kreeg het zó benauwd, dat hij toch iets van wat hem bezwaarde moest zeggen.

Plagerig lachend keek hij naar zijn vader op. „We hebben een geheimpje!” riep hij. „Daar zult u wel meer van horen, als we terugkomen!”

Hij schoot meteen weg. Hij schrok zelf van wat hij had gezegd. Hij voelde het als verraad tegenover Klemet, want ze hadden afgesproken te zwijgen. En hij was tegelijkertijd ook bang, dat hij nóg meer zou zeggen, als hij bleef staan. Hij keek op noch om en liep zo lang en zo snel door, dat hij eindelijk stil moest staan om wat op adem te komen.

Klemet snauwde hem een paar scheldwoorden toe, toen hij hem eindelijk inhaalde. Maar Ole verdedigde zich. „Vader weet nu immers nóg niets,” zei hij.

„Je hebt toch verklapt, dat we een geheim hebben!”

Ole trok onverschillig zijn schouders op, net of die bekentenis

niets te betekenen had. „Een mens heeft toch zeker altijd wel een geheimpje,” zei hij.

Er zaten in de strikken twee hennen en een haan, nog lekker vet, want de winter was pas begonnen. Ze kibbelden er nog even over, wie nu eigenlijk de hennen en wie de haan gevangen had, maar ze zeurden er niet lang over door. Ze waren veel te veel in hun schik, dat ze zo'n goede buit binnen hadden. Ze namen ze niet mee naar het strand, maar hingen ze op aan een berketak. Op de terugweg zouden ze ze wel ophalen. Ze brachten de strikken op dezelfde plaatsen weer in orde, staken hun ski's in de sneeuw, vlakbij de hoenders, en gingen toen verder langs de beek naar het strand.

Het bleef die dag nacht. Er glansde nog een enkele ster aan de hemel en in het zuidwesten dreef op enige hoogte boven de woelige zee de mat-glanzende maanboot, laatste kwartier. De lucht was wonderbaarlijk helder en doorzichtig. Het noorderlicht was weg, maar het leek wel, of het toch nog van achter de aarde een zilverachtige glans langs het hemelgewelf deed vloeien. De bergen bij Valan waren duidelijk te zien. De harde wind was noordoost. Het was fel koud. Maar daar leken de jongens in hun harige Lappenkleding wel ongevoelig voor te zijn. Ze haastten zich op de bult toe, om van de top een beter uitzicht te hebben.

Hun sporen van de vorige dag waren in de sneeuw nog duidelijk zichtbaar. Ze schoten snel op, maar stonden halverwege de top plotseling stil en wierpen zich tegelijk languit in de sneeuw. Er kwam over zee iets aangeraasd uit het zuiden. Een felle boot, smalle voorstevan, licht van kleur. Ze lag van voren hoog, van achteren laag en stooft met grote vaart door het water, hoge golven opwerpend en met een nevel van opspoeiend water achter zich. Donderden de wind en de golven opeens zo, of waren het de motoren? Een zeemonster, zoals ze er nog nooit een zo gevaarlijk dichtbij en zo venijnig hadden gezien!

„Een snelboot, Klemet!”

„Blijf liggen!” Klemet lag met zijn hoofd plat tegen de sneeuw.

„Natuurlijk!”

De boot kwam, schoot voorbij en ging. Weldra zagen ze niets meer dan de nevelwolk van wild water. Ze kwamen overeind en keken haar na.

Toen stamelde Ole opeens, weifelend, zacht: „Klemet!” en hij greep zijn broers arm beet.

„Klémét!” schreeuwde hij daar toen vlak achteraan en hij sprong angstig op zijn benen. Vóór de boot uit, ver naar het noorden, had hij eerst een lichte gloed gezien, die meteen daarop met duidelijke flikkeringen donkerrood aanzwol.

„Klémét! Brand! Bránd, nu dáár ook al! Waar is dat, Klemet?” Klemet stond nu naast hem en ze hielden de armen om elkaanders schouders geslagen.

Klemet zweeg even, keek strak voor zich uit. „Brand, ja,” mompelde hij toen, nauwelijks hoorbaar. „Dat is . . . dat is . . . dat kan niet anders dan op Spilderén zijn.”

Spilderén was een eiland, dat ongeveer zes kilometer benoorden hun eiland lag. Het was veel groter. Ze waren er weleens met hun vader in de motorboot heen geweest, bij de vissers van Bakkevólt en Regvík.

„Daar ook al. Klemet?” klaagde Ole zacht.

Klemet bleef strak voor zich uitkijken, maar de greep om de schouders van zijn broer werd stijver.

„Rovers en brandstichters,” gromde hij.

Toen liet hij Ole ineens los en begon sneller dan tevoren naar de top van de bult te klimmen.

Ole bleef nog even achter. Hij kon zich niet losmaken van de brandgloed daar in het noorden. Zijn lippen beefden, terwijl hij ernaar keek. ‚De witte mannen?’ dacht hij. ‚Als ze nu . . . als ze nu straks ook hier . . . O, wat jammer, dat we het niet tegen vader gezegd hebben!’

Angstig keek hij nu naar Klemet op. Klemet stond boven op de bult. Hij had zijn handen tussen zijn gordel gestoken. Breed en zwaar stak hij tegen de glanzende hemel af. Hij stond daar onbeweeglijk.

„Klemet!” riep Ole hoog en luid, en begon toen op handen en voeten naar hem toe te kruipen. Er was iets aan Klemet, wat nog meer angst in hem wakker riep.

„Klemet!”

Ole richtte zich op zijn knieën op, hij ging niet staan.

„Klemet!”

Hij keek dezelfde richting als Klemet uit, het strand langs naar het noorden.

„Klemet!” riep hij bijna huilend. „Is ons huis er niet meer? Ik zie het niet!”

Klemet bewoog niet. Hij stond als een stenen beeld.

„Rook,” zei hij zwaar en hees. „Alleen nog maar wat rook! Zie je?”

Meteen daarop begon hij de bult af te dalen, hoe langer hoe sneller. Snuffend holde Ole achter hem aan.

„Klemet, dat komt . . . dat komt . . . dat komt alleen, dat we . . .”

Maar hij sprak zijn gedachte niet uit. Het was tè verschrikkelijk! Hun schuld, omdat ze tegen vader gezwegen hadden? Néé, néé, néé!

„Klemet!”

Hand in hand stormden ze op de plek van hun huis af. Ze zagen, hoger op het strand, hun motorboot niet, die daar in stukken lag geslagen. Ze keken alleen naar hun huis. Het was er niet meer. Het was een puinhoop, die rookte. Zwarte balken staken

als magere, hulpeloze armen naar de hemel op, alsof ze om bijstand smeekten. Help, help toch! Dunne rookslierten stegen nog op, maar werden meteen door de oostenwind gegrepen en in de richting van de zee weggesmeten, uiteengerukt.

De jongens zeiden eerst niets. Ze konden niets zeggen. Dicht bij elkander liepen ze om het huis heen. De zware schutwal was uiteengesmeten, de palen waren blijkbaar in de vlammen geworpen.

Ole gaf Klemet weer een hand. „De vloer is er nog,” fluisterde hij. „Alleen maar wat brandgaten. Dus de kelder is er ook nog.” „Ja,” knikte Klemet. „Karen had gelijk: de kelder blijft. En de fundering. We zullen ons huis hier weer opbouwen. De schuur staat nog. Die hebben de ezels zeker vergeten. Rovers en brandstichters!”

Oles hand kneep stijf om die van zijn broer.

„Misschien komen ze nog wel terug, Klemet!”

Zijn blik ging naar de zee, van het noorden naar het zuiden, maar de zee was leeg. Zijn blik ging speurend het strand langs, van noord naar zuid, maar het strand was leeg, zo ver hij zien kon.

Toen zocht hij de boot. Hij zag de brokken.

„Klemet, de boot!” riep hij met nieuwe schrik.

Hand in hand snelden ze erheen. Ruw was hun mooie motorboot uit elkander geslagen. De onderdelen lagen her en der, als dode zeebeesten, die aan land gespoeld waren. De motor zelf lag geheel apart, wat hogerop.

„Die hoeven we er niet meer uit te slopen,” zei Klemet bitter. Hij liet Oles hand los en bukte zich ernaar. Maar hij kwam meteen weer overeind. Hij gaf een wilde schreeuw, van verrassing en woede. „Ole!” En wild met zijn armen maaiend holde hij weg. „Néé, néé!”

Er klonk een schot. „Halt!” snauwde een rauwe stem, en nog eens scherp: „Hà-àtl! Hieher!”¹

Met een schok stond Klemet stil en keek, het hoofd in de schouders gedoken, schuw rond. Ze waren ingesloten, zag hij. Zes witte mannen omringden hen op enige afstand. Een van

¹ Kom hier!

hen bracht juist zijn stengun omlaag. Die had geschoten. Hij had een smal, bleek gezicht en een grote, rode karbonkel midden op zijn voorhoofd, vlak boven zijn neus.

Deze man trad nu op hem toe en vroeg hem venijnig scherp in gebroken Noors, wat hij daar deed en waar hij vandaan kwam. Klemet keek hem met loerend omhooggeslagen ogen aan, maar hij gaf geen antwoord. De andere vijf drongen nu dichterbij hem heen. Hij zag, dat een van hen Ole bij een arm hield en dat Ole hem, zijn grotere broer, met grote ogen in een verwrongen gezicht aankeek. „Klemet, Klemet, wat moeten we doen?” leek hij te vragen.

De bleke aanvoerder van de zes kwam nu vlak voor hem staan. Als een boos derde oog gloeide zijn karbonkel.

„Is dat jullie huis?” vroeg hij met een hese schreeuwstem. „Waar zijn je vader en moeder?”

Klemet ging nu rechtop staan, keek hem strak in de ogen, maar zweeg.

„Heten jullie Eira? Spreek op, gauw wat!”

Klemet begreep, dat men hen in Badderer dus had gemist. Ze wisten daar blijkbaar precies, wie er gekomen waren en wie waren weggebleven.

„Heten jullie Eira?” vroeg de soldaat, die Ole bij de arm had, in het Duits. Hij had een zachte stem en zijn hand lag maar los om Oles arm heen.

Ole keek even naar hem op, lachte wat zenuwachtig, begreep hem niet, zei niets en keek weer naar zijn broer. „Klemet!” riep hij.

Maar meteen klonk de stem van de bleke aanvoerder daar scherp overheen.

„Of zijn jullie er twee van Halvorsen, de koopman? Die huist hier ook op het eiland, niet? Waar? Spreek op! Gauw wat!”

Klemet stak zijn handen tussen zijn gordel en zette zijn ellebogen breed uit. Hij was niet bang meer. Hij knipperde weer even met de ogen en keek toen de man opnieuw strak aan.

„Wij zijn Lappenjongens! Wij spreken geen Noors!” zei hij luid in zijn moedertaal, zodat Ole hem duidelijk verstaan kon. De man verstond hem natuurlijk niet, maar Ole verstond hem

zoveel te beter en Ole begreep ook meteen, wat Klemet bedoelde: Alleen Laps spreken en niets verraden!

Ole keek de man, die hem vasthield, wat zenuwachtig lachend aan en schudde het hoofd.

„Wij zijn Lappenjongens! Wij spreken geen Noors!” herhaalde hij de woorden van Klemet.

De soldaat schudde ook het hoofd. „Nee, we verstaan elkaar niet, jochie,” zei hij. Hij was niet zo jong meer en had al grijze haren in zijn borstelige knevel. Misschien had hij zelf wel zo'n jongen als Ole thuis. Maar daar dacht Ole niet aan. Hij zag alleen maar, dat die man bijna net zulke vriendelijke ogen had als zijn vader.

„Wij zijn Lappenjongens,” herhaalde hij wat zachter.

„Jaja,” knikte de man, al begreep hij hem niet. „Jaja, lieber Junge.”

Toen, met een schok, schoot hij ineens in de houding, rechtop, het lijf stram, en de greep om Oles arm werd vaster. De karbonkelman had een bevel geroepen. Ook de andere vier gingen stram in de houding staan. Er klonken nog enkele andere bevelen.

Oles soldaat, zonder hem los te laten, maakte enkele korte bewegingen. Toen stonden ze met het gezicht naar het noorden gewend, en zo stelden ook de anderen zich op, een gesloten rij vormend. Klemet kwam vlak achter Ole te staan.

Met enkele korte, driftige passen stapte de aanvoerder naar voren en keek langs de groep. Er was een ogenblik stilte. Oles soldaat ging nog wat strammer in de houding staan dan hij al stond.

„Entschuldigen Sie¹, Herr Feldwebel,” zei hij toen volkomen rustig en zijn stem klonk vol. „Het zijn maar twee kinderen.”

„Ja? En . . .? Wat moet dat betekenen, Wichert?”

„Dat we ze hier ook zouden kunnen laten, Herr Feldwebel. We zijn toch niet op kinderjacht uitgezonden!”

Ergens achter in de groep klonk van één man een goedkeurend gemompel. De anderen zwegen. Weer was er een ogenblik

¹ Neem mij niet kwalijk.

stilte. De karbonkel van de bleke man leek wel donkerder op te gloeien, zijn ogen fonkelden.

„Maul halten¹, Wichert!“ snauwde hij.

„Zu Befehl², Herr Feldwebell“

„Geeft acht! . . . Voorwaarts mars!“

Straf zette de groep zich in beweging. Ole schrok ervan. Hij had het bevel niet begrepen. „Kom,“ fluisterde de man, die Wichert was genoemd, hem toe, „wees maar niet bang!“ Maar ook dat begreep Ole niet. Er kwam een piepend geluid uit zijn keel, dat hij meteen onderdrukte. Toen voegde hij zich met enkele vlugge dribbelpasje naast Wichert. Schichtig keek hij een paar maal om. Ja, vlak achter hem liep Klemet. Hij had zijn handen nog tussen zijn gordel gestoken en de ellebogen breed. Toen Ole voor de tweede maal omkeek, knikte Klemet naar hem, met een grijnslach.

„Ze hebben de motor lekker vergeten,“ zei hij in het Laps. „Die zal vader nu wel gauw verstoppen.“

„Aččil“³ riep Ole. Hij moest vanbinnen lachen en huilen tegelijk. Er kwamen tranen in zijn ogen. Waarom hadden ze hun vader toch niet gewaarschuwd! Nu was het te laat! „Aččil Aččil“

„Maul halten!“ riep de karbonkel.

Ze liepen verder zwijgend voort. De voetstappen knerpten op de sneeuw van het smalle strandje. De zee was rauw onder het vale licht. De maan was verdwenen. Er kwamen grauwe wolken opzetten. De oostenwind sloeg fluitend van de hoge bergwal naar beneden en omspoelde hen met vlagen van venijnige koude.

Toen ze de bocht naar de noordzijde van het eiland omlieden, zagen ze meteen, dat daar niet ver in zee een boot voor anker lag, plat en breed, donker, blijkbaar een grote sleepboot. Rook walmde uit haar schoorsteen. Op, neer, op, neer deinde ze op de zware golfslag. Een roeiboot lag op het strand, enkele mannen stonden erbij.

¹ Mond houden.

² Zoals u beveelt.

³ Vader!

Schrik kneep Ole de keel bijna dicht. Weer drong de angst een piepend geluid zijn keel uit. De soldaat naast hem hoorde het. Hij liet zijn bovenarm los en nam zijn hand in de zijne. Twee wantenhanden ineen kunnen elkaar niet veel zeggen, maar de goedge mannestem troostte Ole wat. „Stil maar, lieber Junge,” zei die stem. „Wees maar niet bang. Wichert blijft voorlopig bij je.”

Ole begreep er niets van. Maar hij keek toch vol vertrouwen naar Wichert op.

„Badderer?” vroeg hij.

Wichert knikte, spreken durfde hij niet meer.

„Maul halten!” klonk de scherpe stem weer. Maar ook dat begreep Ole niet. Hij draaide zijn hoofd naar Klemet om.

„Naar Badderer, Klemet!” riep hij, luider dan nodig was.

„Wà-às? Wie? Maul halten!” klonk het nog een keer. Maar ook Klemet trok zich van die scheldstem niets aan.

„Ze houden ons tòch niet, Ole!” riep hij terug. Er was iets uitdagends in zijn stem. „We zullen heus wel zien, dat we weg komen!”

Even later roeiden twee paar krachtige handen hen van hun eiland weg. Ze stonden naast elkander tussen de witte mannen en keken naar de Steenberg. Deze stak groots onder zijn machtige sneeuwkap naar de nu duistere hemel op. Ze zagen, hoe zich daar een stipje van de sneeuw losmaakte, dat nader en nader zweefde, en groter werd: een donkere vogel op wijdgespreide vleugels, de adelaar van de Steenberg.

Wichert hief er zijn stengun naar op. Lachend liet hij deze meteen weer zakken, want hij wist wel, dat adelaars vrije vogels waren, die geschoten noch gevangen mochten worden.

Hij merkte, hoe Ole hem verwonderd aankeek, en knikte hem vriendelijk toe.

„Adelaar,” zei hij in het Duits.

Ole knikte. „Adelaar,” zei hij in het Laps.

Toen schudde Wichert het hoofd, verdrietig, mismooedig.

„Vrij!” zei hij met nadruk, maar voor Ole natuurlijk onbegrijpbaar. „Vrij! Hij well! Wij niet! Jullie niet!” Toen keek hij schichtig naar de bleke Feldweibel om.

Ole zag met een glimlach naar hem op. Hij begon een beetje van Wichert te houden, al verstond hij ook geen woord van wat deze zei.

„Adelaar!” zei hij nog eens. Hij beschreef met zijn hand een grote boog boven zijn hoofd, die hij met zijn ogen volgde. „Adelaar! Vrij! Daar heel hoog is een nest!”
„Maul halten!”

De mannen roeiden door. Er was zwijgen in de boot. De zee bruiste en gromde. De donkere boot, die hen naar Badderen brengen zou, stootte een dikke, zwarte rookwolk uit. Klaar voor vertrek! Het eiland werd vager en vager, maar de top van de Steenberg lichtte nog fonkelend, lange tijd, door de schitter-sneeuw van hun eiland.

Nils voelde al een vreemde onrust in zich van het ogenblik af, dat de jongens vertrokken waren. Ze bleven lang weg. Hij wachtte. De nachtdag werd op zijn helderst. Ze kwamen niet. Hij wachtte. Hij dronk zwijgend zijn koffie bij het vuur. Hij at zwijgend zijn maal met Karen. Hij liet haar van zijn onrust niets blijken. Maar Karen merkte deze toch. „De jongens blijven lang weg,” zei ze.

Een bang voorgevoel legde hem een druk op de maag, maar hij zei er niets van. Hij beheerste zich. Hij bleef, uiterlijk rustig, zijn pijpje zitten roken. Maar toen dit leeg was, stond hij op, sloeg de berketakjes van zijn pesk, zei niets en ging de deur uit. Hij liep over hun weitje, liep door het kreupelhout, liep langs de hooiklamp, steeds verder.

Het spoor van de ski's was duidelijk in de sneeuw te zien. Hij volgde het. Het liep op het beekbosje toe. Langs de bosrand vond hij de heggetjes van berketakken met de strikken erin. Geen vangst! Hij keek wat rond, ontdekte de ski's rechtop in de sneeuw, ontdekte de dode hoenders, hangend aan hun poten. Nu groeide zijn onrust. Waarom hingen ze die hier op? Waarom waren ze er niet mee naar huis gekomen? Waarom lieten ze hier hun ski's achter?

Er was daar een gewirwar van sporen, allemaal sporen van

skallen in de sneeuw, sporen van twee man, meer niet: Klemet en Ole. Een smal spoor maakte zich uit dit gewirwar los en verdween tussen de struiken. Op de beek toe? Naar de roeiboot misschien? Hij liet de vogels hangen en volgde dit spoor. Het ging de boot voorbij, regelrecht op de beek zelf toe. Op de beek! Langs de beek!

Hij schrok. Waren ze toch naar het strand gegaan? Hij had hen nog zó voor de gevaren gewaarschuwd!

Maar het was duidelijk genoeg: ze waren er heengegaan!

Hij begon sneller te lopen. Hij kwam aan het strand. Zie je wel, ook daar waren hun sporen nog! Natuurlijk regelrecht op hun huis af! Bij de bult op . . . Kijk hier eens, hier was de sneeuw duchtig omgewoeld. Een dam van sneeuw hadden ze zo maar opgeworpen. Daarachter waren de afdrukken van hun lijven nog te zien. Hadden ze op de uitkijk gelegen? . . . Hier waren ze blijkbaar gaan staan. Om verder te kunnen zien . . .

Nils deed nu, wat enige tijd geleden zijn jongens ook gedaan hadden: hij stond rechtop stil en tuurde scherp naar het noorden. Plotseling sloeg de schrik in zijn benen en hij zakte bijna door zijn knieën heen.

Brand! Een lichtrode gloed achter de zee, met flikkeringen als van verre, rode bliksems! Brand! Dat kon niet anders dan op Spilderer zijn! Was dit nu aan de beurt? En hun eigen eiland? Hun . . . hun eigen . . .? Waar was hun huis?! . . . Stond het er niet meer? Of . . . of belette het vale licht hem het te onderscheiden? Ik . . . ik . . .! Ja, stil nu, Nils! Je wist immers, dat dit zou gebeuren! Valan wèl, Spilderer wèl, en Skorpen niet? Nils, je had je huis immers al opgegeven! Waarom zou Attje Ibmit medelijden hebben met jou en met de anderen niet? Je hebt immers al een ander huis, en je vrijheid! . . .

Jawel, maar mijn jongens!

Hij ging met sprongen de bult af, precies langs het spoor, dat ze daar hadden achtergelaten. Hij tuimelde, hij sloeg kopje over, maar als een harige beer rees hij weer overeind, snuivend en proestend, zich nauwelijks de tijd gunnend om de sneeuw van zich af te slaan.

Verslagen stond hij even later voor de nog steeds rokende

bouwval van zijn huis. Hij keek ernaar, hij zag de uiteengeslagen schutwal, hij zag de omhoogstekende, zwartverkoelde balken. Het leek ineens wel of het hem niet veel kon schelen. *Waar waren de jongens? Was de schuur nog blijven staan? Mooi zo! Als de brandstichters tenminste niet weer terugkwamen. Was de vloer nog te gebruiken? Mooi zo! Dat was van later zorg. Waar waren de jongens?*

Hij stapte over balken en brokken heen naar de plaats, waar het luik van de kelder zich bevond. Hij maakte met drift die plaats vrij en tilde het luik op. „Klemet! Ole!” Het klonk hol. Er kwam geen antwoord. Hij besteeg de bult schuin achter het huis en zag niets, niets dan sneeuw en water, een hopeloze verlatenheid.

„Klemet! Ole!”

Het galnde over het eiland, een verloren stem. Er kwam geen antwoord.

Hij liep naar het strand terug.

„Klemet! Ole!”

De wind floot. De zee gromde.

Nu zag hij eerst de voetsporen, vele door elkander, die van de jongens, die van verscheidene anderen. Duitsers?

Gevangen? Weggevoerd?

Almen Attje! Almen Attje! Alstublieft niet, alstublieft niet!

Hij jammerde niet. Het leed schroefde zijn keel dicht. Maar zijn speurzinnigheid werd nog scherper. Hier! Daar! Dáár kwamen ze vandaan! Daar gingen ze ook weer heen! Hij volgde het spoor van de troep het strand langs. Hij kwam bij de noordhoek en keek daar scherper uit. Niets te zien! Alleen het spoor liep verder. Hij volgde het, tot waar de boot gelegen had. Hij las duidelijk in de sneeuw, wat daar gebeurd was. Hij herkende de sporen van de skallen van zijn jongens.

Weg! Gevangengenomen! Kinderroof! Almen Attje, wreek zel God in de hemel, geef ze me alstublieft terug! Ik had beter op ze moeten passen! Maar laat ze toch terugkomen!

Hij staarde over de zee uit. Er was niets te zien. Steeg daar een rookwolk op van achter de einder? Badden? Waren ze naar Badden weggevoerd? Kon hij daar zelf nu ook niet beter

heengaan? Met Karen?! *Met Karen??* Hielp hij daar dan zijn jongens mee? Die zouden immers al lang verder weggevoerd zijn! Wat gold een mens, wat gold een kind in deze wereld van wilden?

Hij wendde zich voor de thuisgang. Triest liep hij de weg terug. Hij keek nauwelijks meer naar het huis om. Hij zag nu eerst de verspreid liggende brokstukken van de boot. Hij schopte ertegen, boos, verslagen.

Toen zag hij de motor liggen en bukte ernaar. Ze hadden hem blijkbaar eerst losgeschroefd en daarna de boot uit elkaar geslagen. De motor wilden ze zeker meenemen. Maar dat zou

hun niet glad zitten! Hij stak er zijn handen naar uit. Hij was zwaar, maar hij kon hem baas. Moeizaam begon hij er de bult mee op te zwoegen. Eerst maar ergens verstoppen en dan later ophalen, was zijn bedoeling.

Ineens liet hij hem echter vallen, halfweg de top. De sporen! Die zouden hem verraden. Die zouden, als hij verder het gewone pad naar de hut ging, zijn schuilplaats kunnen verraden! Hij moest de weg langs het strand en over de beek terug; dat zou ontdekking veel moeilijker maken!

Hij liet de motor liggen, waar hij lag, wierp er een vracht sneeuw over en ging toen verder, de weg terug langs zijn huis, langs zijn vernielde boot, terug langs het oude spoor van de jongens, de grote bult over, de beek langs, door het kreupelhout. Daar nam hij de drie vogels van de tak af.

Toen stond Karen eensklaps naast hem.

„Karen!”

„Vader?!”

Nils kreeg het gevoel, alsof alles aan en van zijn lichaam dubbel zo zwaar werd. Hij liet de vogels los, zonder dat hij daar erg in had. Ze tuimelden naast zijn voeten in de sneeuw. Hij keek zijn dochter strak aan, zijn mond vertrok of hij zou gaan huilen, maar hij bedwong dit. Zijn handen vielen zwaar als lood op Karens schouders.

„Karen, mijn kind, de jongens zijn weg!”

Hij deed zijn best zijn stem zo rustig mogelijk te laten klinken, maar zijn verdriet trilde er doorheen.

„En ons huis is verbrand. Ze hebben de jongens overvallen en meegenomen. Naar Badderer, denk ik. Huil maar niet. Je vader rekent er vast op, dat ze wel weer terugkomen, hoor Karen!”

„De Duitsers, vader? Hebben die het gedaan?”

„Wie anders? Omdat we ons niet in Badderer gemeld hebben.”

„En schieten ze ze nu dood?”

„Welnee, kind, welnee! *Ik* draag daar toch immers de schuld van, zij niet!”

„Dus komen ze wel terug?”

Nils leunde nu nog zwaarder op Karen. Hij worstelde om zijn eigen hoop te behouden. Hij knikte zwaar.

„Als Attje Ibmit ons helpt!“ bracht hij er met moeite op rustige toon uit. „Kom nu maar, Karen.“

Hij bukte zich naar de vogels en raapte ze weer op. „Jij één, en ik twee,” zei hij. „De ski's laten we hier maar achter. We schuiven ze onder de boot, daar ontdekt niemand ze.“

Naast elkaar gingen ze even later langs het spoor van de jongens terug, op de hut af. Sappo, die hen tegemoet was gekomen, liep heel dicht naast Nils, keek zo nu en dan naar hem op en jankte zacht. Karen had haar vader een arm gegeven en liep een beetje schuin voor hem uit, net alsof ze hem bij het gaan wilde helpen. Nils zag telkens even naar haar gezichtje. „Ik geloof vast, dat ze wel zullen terugkomen, mijn kind,” zei hij enkele malen. Ze gaf daar geen antwoord op, maar ze knikte iedere keer, en ze sloot haar arm vaster om de zijne. Toen ze vlakbij de hut waren, begon er sneeuw te vallen. Nils stak zijn neus snuffelend in de lucht.

„Er komt een hele vracht, mijn kind,” zei hij. „Al onze sporen verdwijnen weer.“

Hij glimlachte. Hij beschouwde dit als een goed teken.

INHOUD

	Blz.
I. Karen wordt bang	7
II. Dreigt er gevaar?	20
III. Halvorsen weet er meer van	44
IV. Berg jel	71
V. Het geheim van Klemet en Ole: de witte mannen .	92
VI. Overvallen en weggevoerd	108